INDEX
RHETORICUS
ET
ORATORIUS,

Scholis & inſtitutioni tenerioris ætatis accommodatus;

CUI ADJICIUNTUR

FORMULÆ ORATORIÆ,

ET

INDEX POETICUS,

Operâ & ſtudio

THOMÆ FARNABII.

Editio ultima prioribus emendatior.

SENEC. 64. Epiſt.

… ſi omnia à veteribus inventa eſſent: hoc tamen ſemper novum erit, uſus & inventorum ab aliis ſcientia & diſpoſitio.

AMSTELODAMI,
Apud JOANNEM à SOMEREN,
ANNO M.DC.LXXII.

ILLVSTRISSIMO VIRO

DOMINICO MOLINO

SENATORI VENETO.

MAturius ſolicitare Gratias, felicius ciere Muſas jam dudum oportuiſſe me ſenſi: & debui certè, tam gratis invitamentorum, tam Muſæis literarum beneficiis, neque privatis tantum iis, ab Excellentia tua toties cohoneſtatus: Sed & has invitas funeſtaſſe, & illas præcipites traduxiſſe me vel reor, qui virum in excelſiſſima virtutum & honorum arce extra omnem ingenii aleam poſitum, à ſummo prudentiſſimæ Eloquentiæ faſtigio in ludi hujus Rhetorici pulverem, nec eruditum ſatis, devocare auſus ſim. Cujus ex præceptis, ſi, ut fabricæ hujus veſtibula honeſta eſſent aditúſque illuſtres, iniquam Nominis tui rationem habuiſſe viſus fuero: Tu pro ſingulari tua humanitate veniam indulge, ut ſi gratiam, quam indipiſci volueram, aſſequi neutiquam liceat, offenſam tamen eluctari detur. Quod ſi inter lemniſcatas illas tibi à tot claris ingeniis, Italis, Gallis, Belgis delatas lauros, & noſtras haſce Helicone procul ſub Arctoo ſidere natas hederas non dedignatus ſerpere patiaris; ad uberioris gratiæ ſpem ales tenuem utcunque muſam illius, qui eſt, erit uſque

Excell. Tuæ ſervus humill.

THO. FARNABIUS.

AD
LECTORES.

VErnulam è famulitio Rhetorico Tropeschematologum ante annos viginti manu emiseram. Rudi quidem illum versu conditum, inconcinnum, fateor, & incomptum. Sed in quem, postquam publicum indeptus obtinuerat, jamque in pretio esse & lucelli aliquantulum spondere cœperat, involavit plagiarius quidam, eumque, sub nullius nomine aut patrocinio errantem, in servitutem asseruit, suæque adscripsit familiæ, non cessurus ipsi patrono peculium suum in libertatem secundum vindicias postulanti. Cujus editionem ut anteverterem, & frustratui haberem, videbam mihi properandum. Consilium itaque tanquam gladiator in arena cepi, & temere vel sic non pauca immutavi, alia quædam ejusdem generis adjeci, quæ olim à me congesta, recensui, ex patribus majorum minorumque in hac arte gentium, Aristotele, Hermogene, Sopatro, Dionysio Halicarnassensi, Demetrio Phalereo, Menandro, Aristide, Apsino, Longino, Theone, Apthonio, aliisque Rhetoribus & Sophistis Græcis, tum Cicerone imprimis & Fabio Quintiliano, nec non Martiano Capella, Curio Fortunatiano, Mario Victorino, Sulp. Victore, Emporio, Aur. Augustino, Ruffino, G. Trapezuntio, P. Ramo, L Vive, Cypriano Soare, Jul. Cæs. Scaligero, Sturmio, Strebæo, Keckermanno, Alstedio, N. Caussino, J. Ger. Vossio, Andrea Valladero, aliisque innumeris. A quorum institutionibus sicubi recesserit hoc compendium; si in genere Judiciali, Inventione, Dispositione parcior visus fuero pressiorque; scient juxta mecum eruditi non sine causa &

sa & ratione id factum: immutare quippe Oratoriæ scenam, in alios foro litigare, exolevisse causas forenses, quibus olim studebant & præparabantur juvenes; Demonstrativas & Suasorias delegari pueris, quibus instituendis hæc qualiacumque præcepta sunt accommodata. Proinde in elaborandum diligentius in Elocutione & ejus partibus, propterea quod invenire & collocare sententias, proprium sit ingenii magis & prudentiæ quam artis. Si ergo in præceptis de verborum delectu habendo, compositione, periodo, ornatu, stylo formando, acuendo, exercendo, fusior, prolixiorque fuerim, agnoscent consilium meum viri diserti; cui expediendo, si haud quaquam par cesserit facultas, ignoscent candidi. Nam quod ogganniunt Lucumones inepti, inquientes, Quid loqueris nobis de præceptis artis & stylo? Nos non curamus ut puer consumat tam multum laborem & tempus, discere Linguam bestiæ, neque legere profanos autores & poëtas qui fuerunt destructio multorum hominum. Erit sufficienter aptus ire ad Universitatem, si potest mediocriter intelligere Latinè, & loqui congruè: *securus unice nil moror quid dicant, quid sentiant (dicunt tamen ut plurimum contra quam sentiunt, ultra quam intelligunt) malevoli isti ignarures, buccones maledici, qui inertiæ suæ velum sanctimoniæ obtendentes, autoritatis suæ, si Diis placet, fascibus scientiarum turbam summovent; artes omnes, tanquam profanas, atque simplici, quam profitentur, sinceritati officientes, à sacris suis arcent. Et quia vulpibus hisce caudam, fuga clavum, corporis ornamentum decurtaverit propriæ stupiditatis, ineptiæ, aut pravi artis laqueus; cæteris etiam persuasum eunt, oneri hanc esse iis & impedimento. Verum enimvero ita demum rem suam sartam tectam volunt, si quod ex pelle Theologica desit, è cauda Pædagogica assuant. Memini, me puero multis adeo per transitorium hoc docendi forum patuisse iter ad sacra illa penetralia. Jam vero, inverso rerum ordine & in Mandrabuli, quod dicitur, morem, præposteri & retrogradi cedunt. Namque ubi jam in Academiæ plus satis morati fuerint, ibique annorum potius progressu, quam animorum profectu stadia & spatia confecerint Milones isti, fidemque fecerint proverbio;* Posse eum ferre bovem qui vitulum tulerit: *Inde jam vel furcillis ejecti, vel nauseantis quasi Matris vomitu exputi, mox etiam & Ecclesiæ futuri propudia & rejicula, Sacris se sacramento obligant; quibus*

tamen se postmodo indignos, impares, & ineptos fatentur. Sive enim infirmitatis suæ deterriti conscientiâ; sive exhaustâ quam aliunde utendam sumpserant supellectile; sive quod iis ex animi sui sententia non cedat promotio, aut amplioris alibi fulgeat lucelli spes: stivæ sacræ, cui manum admoverant, renunciant, & post terga respiciunt. Quorum alii tanquam ἀμφίβια terrâ & aquâ alternis victitant, culeo sane digni puericidæ, qui dividunt operas, quarum alterutra totum poscit hominem: alii prorsus deficiunt ab equis, ut ajunt, Dionysii, qui se impares regendis viris experti transferunt ad imperium puerorum. Sed & justum videri laborat defectum, causasque irreligiosæ religioni invenit eorum ὑπόκρισις. Dii melius, quam ut illa sit hæc Rhetorica Actio! Non est. Imò nec Contemplatio quidem; sed Factio & mera Dissimulatio: quâ se insinuant mulierculis, quibus se viros approbant; & cerdonibus, quibus cœperunt esse in pretio & verendi: deinde libidine quadam nativa, & sua, calumniandi, jacto hoc fundamento artis pessimæ, quam solam callent optime, Ne cujus famæ pareant; fore enim ut quamvis consolidetur vulnus, maneat cicatrix; nullius sibi meriti aut virtutis conscii, ex censura quam sibi assumunt, homines moribus improbi, studiorum rudes, literarum profani, expertes artium nisi sordidarum, audent de rerum summa, & in qua ipse felicitatis articulus, & rectè vivendi cardo vertitur, juventutis nimirum educatione decernere & præscribere. Jamque in viros literatos, qui, dum publicum in privato agunt, de republica & literaria merentur optimè, scholarum moderatores, clandestinæ calumniæ tragulam adornant, eorumque famam depeculatum eunt. Hunc tumidum nuncupant Pædantium, proterva insolentem adolescentia, neque eum cujus gravitas ferociores à licentia deterreat; illum annis provectiorem & locupletiorem; quam qui laborem hunc ferre possit, aut etiam velit: Hunc supercilio tristi severum causantur, vultu tetrico austerum, esse suis terrori & odio; illum dissoluta comitate futurum discentibus contemptui & exemplo malo: hunc insimulant eruditionis parum probatæ; illum religionis suspectæ. Deinde ubi vident graphicis isti Sycophantæ se clancularius susurris detraxisse aliquid de aliorum fama, veneno huic aliquid de suo latice admiscent: operam pollicentur suam festivi & meraco scientiæ juxta atque sanctitatis incocti succo, artem venditant suam. Heu docentium impia, discentium

tium

tum misera conditio! ubi, dum foventur custodes isti à doctrina simul & pietate alieni, Et succus pecori, & lac subducitur agnis.

Sed modus sit. Neque enim è dignitate Artis aut Eloquentiæ est, iram utcunque justam distringere in pecudes inertes, animalia spurca, sacerrima capita: quorum nequitiâ tamen nihil iniquius, quorum imperitiâ nihil impudentius, quorum ignorantiâ nihil arrogantius. Neque si falsarios istos duces, hæreseos suæ convictos, in gyrum doctrinæ ducere posset recta Ratio, velit tamen rude vulgus supra se sapere & injuriæ suæ litare: quin malit sibi os oblini & naso suspensos instar ursorum trahi, quam auribus duci ad saniorem mentem ab Herculis Ogmii catena. Decipiant ergo illi, desipiant hi cum venia. Vos autem si sapitis, imo ut sapiatis, Mercurialem admittite Indicem, qui vobis primum quidem una Synopsi & quasi per compendii transennam copias & opes Oratoriæ commonstret, deinde Partitiones Oratorias elucidet, mox digitum ad ipsos fontes intendat. E quibus plenos sumite haustus; ut seu Iurisprudentiæ foro, seu Theologiæ choro præparamini, Suadelæ virtute ac viribus instincti, relinquatis in audientium animis aculeum: Hermetis instructi caduceo pectora mulceatis, animos regatis, doceatis, servetis. Quod ut fiat, transibunt præcepta in vota; ut benigno vobis dextroque numine adsit Deus; Suadam, Gratiamque inspiret suam; vosque, quos esse jussit Oratores, faciat.

THO. FARNABY.

RHetorica est facultas de unaquaque re dicendi bene, & ad persuadendum accommodate.

1. Officium est { Delectare, Docere, Concitare } ad { conciliationem fidem, movendos affectus } gratia { suavitatis, necessitatis, victoriæ. } ubi requiritur orationis { lenitas. acumen. vis. }

2. Materia est, quæcunq; res sub disceptationem cadit, potestq; persuaderi. Quæ & *Quæstio* dicitur; estque

vel {
- Simplex; unius scilicet thematis; ut, de *Virtute, conjugio, bello, pace.*
- Conjuncta; Pronunciati alicujus, quod argumentis probatur: eaq; {
  - Infinita, Thesis: quæ universaliter quærit; ut *An ducenda sit uxor.*
  - Finita, Hypothesis: quæ universalem restringit ad circumstantias; ut, *Sitne Philosopho, seni, indotata, extera uxor ducenda.*
  }
}

Atque Finita hæc quæstio est materia oratoris maxime propria. Verum examinandi, explicandi, ornandique causâ, hanc orator subinde revocat à Finita, circumstantiis suis exuta, ad Infinitam: ut in Practica & Civili quæstione excurrit aliquando ad Theoreticam.

cujus Hypotheseon seu Finitarum Quæstionum tria sunt genera: {
- Demonstrativum, quod in laude aut vituperio versatur.
- Deliberativum, quod in futuri temporis provisione suadet aut dissuadet.
- Judiciale, quod in præteriti disceptatione accusat vel defendit.
} quorum proposita sunt {
- Honestas, Turpitudo,
- Utilitas, Inutilitas,
- Æquitas,
} finis {
- Delectatio, aut Detestatio.
- Spes aut Metus.
- Clementia vel Sævitia.
}

3. Media

3. Media
- à Natura eaque
  - Corporis, Vox ſonora, diſtincta, ſuavis; latera firma; Oris totiuſque corporis venuſtas & ſpectabilitas.
  - Animi,
    - Ingenium, ad excogitandum acutum & ſagax, ad explicandum facile, ad ſtudia incitatum & docile, firmum atque diuturnum ad memoriam, quæ à Natura & Exercitatione potius eſt quam ab Arte. Judicium ſolidum & Diſcretio.
- ab Arte, quæ tradit præcepta
  - Inventionis, quæ excogitat argumenta ad perſuadendum idonea.
  - Diſpoſitionis, quæ res inventas diſcernit, apteque per partes diſtribuit.
  - Elocutionis, quæ res inventas diſpoſitaſque exornat flore verborum, & lumine ſententiarum.
  - Pronunciationis, quæ cum vocis apta modulatione & corporis geſtu orationem profert.
- ab Exercitatione, quæ aſſiduitate Legendi, Commentandi, Scribendi, Variandi, Imitandi, & Dicendi, Naturam Artemque perficit.

Inventio.

Inventio est excogitatio argumentorum, quæ ad persuadendum sunt idonea. Argumentum est probabile inventum ad fidem faciendam.

- Argumenta sunt
  - Ἔντεχνα Artificialia
    - Ad Fidem, ex locis docentibus λόγοις
      - Certis, unde fiunt Demonstrationes.
      - Ratiocinantibus à Causis, efficiente, materiali, formali, & finali; ab Effectis, Subjectis, Adjunctis, Definitione, Divisione; Genere, Specie, Toto, Partibus, Comparatis, Paribus & Similibus, Oppositis, relatis, contrariis, privantibus & contradicentibus, &c. quorum disciplina petenda à Dialecticis.
      - Probabilibus, & Verisimilibus.
    - Ad Morum, ex locis Patheticis, quæ versantur in
      - Excitandis vel sedandis affectibus; Amore, odio, irâ, contemptu, lenitate, metu, pudore, gratiâ, misericordiâ, indignatione, invidiâ, æmulatione.
      - Summi erit artificis nosse; qui, & erga quos, & quibus de causis, hoc vel illo affectu soleant homines commoveri.
    - Ad Conciliationem, ex Moribus
      - Oratoris, in quo requiruntur, Prudentia, Probitas, benevolentia, Modestia.
      - Nationis, aut Civitatis in qua degit. Respiciat ergo in
        - Republica, libertatem.
        - Democratia, legum disciplinam.
        - Aristocratia, divitias.
        - Monarchia, custodiam Principis.

Audito-

Auditorum, qui differunt
- Affectibus; irâ, lenitate, misericordiâ, lætitiâ, spe, dolore, metu, odio, æmulatione, &c.
- Habitibus; virtutibus & vitiis.
- Ætate; juventute, senectute.
- Fortunâ; quâ nobiles, potentes, divites, fortunati, &c.

Ἄτεχνα, *Inartificialia.* Quæ non parit ars Oratoris, sed aliunde ad se delata tractat; cujusmodi sunt Testimonia Divina: Oracula sc. & vaticinia; vel Humana: atque hæc, vetera ex Authoribus, recepta proverbia, sententiæ, apophthegmata; aut nova, ore tenus, Jusjuranda, aliaque Instrumenta forensia, Leges, Pacta, Testes, Tabulæ, ut & Signa, Circumstantiæ, exempla; quorum copiâ instructus debet esse Orator.

Trium generum communes loci sunt:
- Possibile, & impossibile, ut doceatur potuisse aut non potuisse fieri.
- Magnum & Parvum, ut ostendatur Comparativè, aliud alio esse utilius, honestius, &c.

Fidem tantum facere, præ se ferendum est: Conciliatio & Motus in Exordio quidem & Peroratione proprium habent locum, sed in perpetua oratione, sicut sanguis in corpore, fusa esse debent.

De Genere Demonstrativo.

- …tariis vituperantur
  - Personæ,
    - à Personæ locis & circumstantiis.
      - 1. Admirabilibus, quæ divinitus missa, prodigiis, auguriis seu oraculis, significata præcesserunt. 2. Patriâ. 3. Genere seu natalibus. 4. Sexu. 5. Singularium ætatis partium institutione, educatione, disciplinâ, studiis, consiliis, rebus gestis. 6. Morte & eventis post mortem, Jacturâ & luctu.
    - à tribus generibus bonorum
      - Fortunæ: ut sunt, opes, honores, amici, affines, liberi.
      - Corporis: qualia sunt, forma, robur, valetudo, agilitas, corporis habitus.
      - Animi: suntque bona
        - Insita; indoles, ingenium, judicium, industria, docilitas, memoria.
        - Acquisita; virtutes
          - Moris; Justitia, Temperantia.
          - Mentis; Prudentia, Fortitudo.

Atque in his explicandis sequendum aut ætatis atque rerum gestarum ordinem; aut virtutum distributionem & certa rerum capita: Hic *Artificialis*, ille *Naturalis ordo* dicitur.

Virtus sola per se ipsa laudabilis est, sine qua nihil rectè laudari potest: Auditu verò jucundiora sunt, quæ aliis fructuosa, sibi laboriosa, aut certe gratuita. Naturæ & Fortunæ bona tractantur, quod in eorum

Laudantur: aut à co- rum usu ac moderatione virtus maximè cernitur, prout quis iis rectè vel malè usus sit: si non habuerit, sapienter caruisse; si amiserit, moderate tulisse.

Cautio est, ne ementitas laudes adsciscamus, neque iis quæ multis competunt aut rerum leviorum laudationibus immoremur.

Facta
- Ab Honesto, qui proptius est Demonstrativi generis locus, continetque Decorum, Legitimum, i. æquum in homines, pium in Deos, Justum & Gloriosum; ab utili, Difficili, & cæteris Deliberativi generis locis. quos vide suo loco.
- A Circumstantiis; Personâ, Re, Causâ, tempore, Loco, Modo: unde Amplificationi præbeatur ansa; quod quis primus fecerit, aut solus, aut cum paucis, aut præcipue, aut tempore maximè necessario, aut sæpe, &c.

Res, ut loca, regiones, urbes; & animi habitus, virtutes.
- A causa efficiente, & Definitione; ab antiquitate, origine, honestate; à singularibus cujusque rei aut loci virtutibus, situ, amœnitate, utilitate, voluptate. Subjectis item, adjunctis, effectis.

Comparativè inter se tractantur Personæ, Facta, Res, idque vel
- Collatione similium.
- Contentione dissimilium.

Hæc oratio ad populum habita, ad animi motus, non ad fidem faciendam accommodata, expositionem factorum, non argumentationem requirit: Estque illustranda verbis insignibus, translatis, floridioribus: nec non luculentis per διατυπώσιν expressionibus, digressionibus, amplificationibus.

Amplificantur Res & Facta, 1. Ascendendo ab Hypothesi ad Thesin: vel contra. 2. Individuorum exemplis illustrando, quod generatim dictum est. 3. Circumloquendo, per definitiones, aut descriptiones, easque conglobando. 4. Usurpando species aut partes pro toto. 5. Adjiciendo causas, effecta & accidentia. 6. Comparando à simili aut dissimili, pari aut impari. 7. Ab oppositarum & inter se pugnantium rerum conflictione. 8. A testimoniis stipatis condensatisque. Vide Amplificationem infra in Confirmatione.

Arist. Rh. l. 1. c. 9. Aut. ad Heren. 2. l. Cic. de Invent. 2. l. Cic. Partitiones. Quint. 3. l. 9. c. Menand. Rh. γενεθλίων διαιρέσεις τῶν ἐπιδεικτικῶν. M. Capella. 5. l. Theon. Aphthonius, Emporius, R. Hiperius c. 2. Soarez l. 1. c. 42. Voss. l. 2. c. 15. Al. Or. l. 4. c. 6. Caussi. l. 10. qui & exempla adjicit, ut & Dresserus & Vossius.

* *De genere Deliberativo.*

Deliberantur, id est, suadentur aut dissuadentur res quælibet contingentes, & positæ in nostra potestate: Publicæ verò, Pecuniæ ceu vectigalia, Pax & Bellum, regionum Præsidia, Quæ exportantur aut importantur, Leges, in deliberationem veniebant.

*. Arist. Rh. l. 1. c. 4. Author ad Heren. 2. l. Cic. de Inven. 1. l. de Oratore 2. l. Quint. l. 3. c. 10. Emporius. Rh. M. Capell. 5. l. Soarez l. 1. c. 10. Dress. l. 1. p. 216. Hier. c. 3. p. 333. Voss. 1. l. 5. c. Alst. Or. l. 4. c. 6. Caussin. l. 12. c. 1.

Honestum:

Loci sunt

- Honestum: de quo in Genere Demonstrativo.
- Utile: ex laude natum, semperque cum dignitate conjunctum, consistit in conservatione præsentium, & comparatione sequentium commodorum: atque in eorum quæ his contraria sunt, evitatione. Atque hic locus Deliberativi proprius est.
- Necessarium; quod aliter fieri non potest: vel, sine quo salvi esse non possumus
- Jucundum: quod delectationem voluptatemque animi aut corporis, aut utriusque adfert.
- Eventus: cujus profectio & consideratio testatur Dilemmate.
- Facile: quod comprehenditur sub Possibili, generali omnium caussarum Loco.
- Dialectici: à proprio, adjuncto, ab effectis, ab antecedentibus, connexis, consequentibus, comparatione à majori, minori, contrario; à testimonio: Maximè autem hic dominantur, quasi familiam ducunt, atque utramque faciunt paginam Exempla, si apposita sint, neque ex iis solis constet oratio.

* *De Genere Judiciali.*

* Arist. Rhet. lib. 1. cap. 3. Aut. ad Heren. 2. lib. Cic. de Invent. 2. 1. de Orat. Quintil. lib. 3. cap. 11. Capella lib. 5. Grof. lib. 4, cap. 1. Kecker, lib. 1. Sp. Rhet. cap. 9. Vossius. lib. 1. cap. 6. Caussin, lib. 12. c. 13.

Accusa-

Accusator reum arguat facti quod in controversia positum est.

Depellat defensor opponatque aut	1. Non esse factum. 2. Si factum fateatur, non eam vim, non id nomen habere, non id esse quod criminetur. 3. Jure id esse factum.	Ex accusatoris autem intentione & defensoris depulsione nascitur Status	1. Conjecturalis, 2. Finitivus, 3. Qualitatis seu Juridicialis.

Reperto Statu, subjiciat Reus rationem, quam depellendi causâ adfert.

Accusator contra adferat firmamentum, quo Rationem illam infirmet.

Ex rationis autem & firmamenti confectione Judicatio constituitur, in Finitivo & Qualitatis statu.

* 1. Status Conjecturalis, in quo quæstio est, An res facta sit nec ne.

* Cyrus περὶ διαφορᾶς στάσεως. Hermogenes περὶ τῶν στάσεων. Aut. ad Heren. Quint. 3. lib. cap. 6. M. Capell. 5. lib. Fortunatianus. l. 1. Sulpic. Vict. Alcuinus Cassiodorus. Soarez. lib. 2. 11. c. Alst. Or. 4. lib. 7. cap. Voss. lib. 1. cap. 6. Caus. lib. 2. cap. 30. Valladerus lib. 7. disp. 2.

Im-

Arguat accusator à

- Causa
  - Impulsiva: irâ, odio, avaritiâ, invidiâ, inimicitiis, aliisque affectionibus. Atque hic persona cum suis circumstantiis diligenter excutiatur.
  - Ratiocinante à
    - Spe bonorum; præmii, voluptatis, honoris, &c. Cui bono fuisset.
    - Evitatione malorum, incommodi, infamiæ, &c.
- Facultate; in occasionibus, spe perficiendi, celandi, impunitatis: circumstantiis rei, loco, tempore, nec non circumstantiis personæ, de quibus supra in Demonstrativo genere.
- Signis; quæ sunt dicta aut facta antecedentia, consequentia, vel cum ipsa re cohærentia: quæ nocentes comitari fere solent, quasi indicia & impressa facti vestigia. Fuga, trepidatio, verba tertiata, vultus dejectus.

Defensor

- Infirmet Causas & Facultates.
- Diluat & refellat Signa & Consequentia Absolutione vel Inversione.

2. Status Finitivus, in quo quæstio est de nomine rei & quid sit.

Definiat uterque, quam maximè potest, ad communem sensum ac vim verbi: deinde adductis similibus exemplisque aliorum qui ita locuti sunt, suam definitionem, sententiamque confirmet, & contrariam infirmet.

Accusatori locus est: Minime concedendum, ut is, qui de re confitetur, verbi se interpretatione tueatur.

Defensor æquitate nitatur: & ea cum secum faciat, non rei sed verbi depravatione se urgeri queratur. Quo in genere utetur Similibus, Contrariis, Consequentibus.

3. Status

3. Status Qualitatisseu Juridicialis, est vel
- Rationalis, de jure facti. (*b*)
- Legalis, de sententia legis aut scripti. (*c*)

(*b*) Defendat Reus
- Absolutè: cum simpliciter quod factum est, rectè factum esse defendimus: jure scilicet naturæ, legis, consuetudinis, judicati, æqui, pacti.
- Assumptivè
  - Comparatione: cum alterutrum necesse fuerit fieri: hoc satius.
  - Relatione: cum culpa transfertur in ipsum qui malum accepit.
  - Remotione: cum culpa rejicitur in rem aliam, legem vel personam.
  - Concessione: cum non defendit factum, sed ignosci sibi postulat
    - Purgatione: quâ excusat factum esse non Voluntate, sed Necessitate, Fortunâ, vel Imprudentiâ.
    - Deprecatione: à meritis & spe futurâ.

(*c*) Legitimi species sunt
- Leges contrariæ: cum lex eadem secum, vel duæ leges inter se videntur pugnare.
- Scriptum & sententia: cum scriptoris voluntas à scripto videtur dissidere.
- Ratiocinatio: cum quod nullâ propriâ lege cautum est, ex aliis conjicitur.
- Ambiguum: cum scriptum plures accipit sententias, dubii accentus, aut vocis divisæ junctæve ratione.
- Translatio: cum res accusatorem, judicem, tempus, locum mutandos dicit.

Atque

ıtque hactenus quidem de tribus generibus
versè & in genere: habent tamen sibi subje-
ı alias species, quæ particularem considera-
ıem & disciplinam desiderant.
ønegyrica vetus, In qua laudatur qui ludo
est. 2. Gens vel urbs. 3. Certamina & lu-
um ortu eorum, comparatione cum aliis,
i & temporis ratione. 4. Præmia. 5. Prin-
s certaminum præses. 6. Voto denique clau-
ır. Panegyrica nova exorsa ab occasione quæ
ad dicendum movit, progreditur ad Princi-
laudationem ex locis Demonstr. ad publicæ
:itatis prædicationem, clauditur voto & ex-
ɾatione ad lætitiam, obsequium & concor-
n.

Vide Dionys. Halicarnassensis τέχνην περὶ τῶν πανηγυρικῶν. Menandri Rhetoris γενεθλίων διαίρεσιν τῶν ἐπιδεικτικῶν. J. Cæs. Scalig.

poët. 100. c. N. Caussin. 10. l. 9. cap. & J. Ger. Vossium lib. 2. In-
io. Or. c. 13. & l. 2. Partitionum. c. 17. Verul. c. 5. l. 2.

uptialem, ut & Epithalamium auspicamur
is Genialibus, naturæ, & legum institu-
conjugii mox enumerantur commoda, pri-
, publica: laudatio sequitur sponsi, &
ısæ: concipiuntur vota utriusque nomine,
eliciter cedant nuptiæ mutuo amore con-
ıique junctis, ut videant liberos, nepotes,
ıi nascentur ab illis, super quibus etiam o-
, præsagium & votum.
ı Natalitia, sive quis sit prole recens auctus,
provectus ætate mactetur oratione anniver-
, respicitur tempus nativitatis, annus,
sis, dies, hora, locus; virtus parentum;
lia. Subsequitur spes, gratulatio, precatio
otum.
ınebris orditur à querimonia, exclamatio-
aut interrogatione, ratio deinde personæ,
uam dolor pervenit, habetur, laus defun-
x locis Demonst. generis, mortis genus;
lerium, cujus testes dolor & luctus, his
citur consolatio.
atiarum actio beneficium acceptum læta
scit, amplitudinem & commoditatem
ejus

ejus prædicat atque amplificat: spondet vicem referendi parem gratiam: aut id si minus suppetat, animi grati memorisque officium: adeoque ad vota confugit.

Propemptica, Apopemptica, Hodœpotica, Monitoria, Suasoria, Adhortatoria, Consolatoria, Consultatoria, Petitoria, &c. carmine frequentius & epistolis quam Orationibus celebrantur. Eorum itaque præcepta cum exemplis expressis aut citatis videbit qui volet apud Menandrum Rhet Dionysium Halicarnass. Erasmum, libello utilissimo de conscribendis Epistolis: Julium Cæs. Scaligerum. 3. lib. Poëtices cap. 303. & 104. J. Lipsium. de re Epistolica. Bar. Keckerman lib. 1. Rhet. Special. cap. 14 &c. J. Ger. Vossium lib 2. Institut. Orat. cap. 13. & Partition. lib. 2. cap. 19.

* *Dispositio.*

Invenire præclarè, enunciare magnificè, interdum etiam barbari solent: disponere apte, commode, varie, nisi eruditis negatum est. Pulsatis itaque omnibus omnium locorum, tam qui circumstantiarum & causarum singularum proprii sunt, quam dialecticorum & communium foribus, lustratâque omni materiæ sylvâ; ubi supellectilem congesseris variam, eamque vel memoriæ firmiter impressam, vel una chartæ facie, quasi synopsi, delineatam tibi subjeceris; acre adhibendum est judicium, consilium solidum, & electio accurata. Rejiciantur omnino quæ levia sunt, utpote vitiosa, apertè falsa, contraria, com-

* Arist. Rh. l. 13. c. Hermogenes περὶ εὑρέσεων τομ. α'. Cic. de Inventione l. 1. & ad eum Marius victorinus. Cic. de oratore l. 2. Partitiones Cic. Quintil. l. 7. Fortunatiannus. l. 2. Sulp. Victor. p. 4. 7. Martianus Capella. 5. l. p. 179. ex ed. H. Gratii. Soarez 2. lib. 1. cap. Dresserus. lib. 1. pag. 52. Hiperius. 4. 405. Kecker. Sæst. Rh. lib. 1. cap. 9. Caussinus. 6. lib. Vossius 2. lib. 1. cap. Vallad. lib. 4. disp.

munia,

nia, futilia. In iis etiam quæ adhibenda vi-
itur vel ad probandum vel ad movendum,
ectus est habendus, proprius cuique locus
gnandus: ut firmissima quæque sint prima
conciliationem, ubi auditor maximè at-
dit expectatque: æque valida reserventur
exitum ad victoriam; quia quæ postremo
antur maximè inhærent: mediocria in me-
n agmen conjiciantur, specie & nume-
pugnatura. † Discernendum itidem, ut
d boni habet causa, id exornes, ibi taber-
ulum constituas; ibi commoreris si quid
et causa vitii, id vel dissimules; vel si quid
ſæ fauces premat, totum illud bono tuo
ggerando obruere labores; caveasque ne
quam prævaricator in hostium castris ver-
s, neque veluti desertor terga vertas; sed
locum strenue tuearis, vel cum specie qua-
i & pompa dicendi recedas, teque eò con-
s, quo vel argumentanti, vel concilianti,
permoventi patet confugium.

† De disponendis argumentis Julius Serverianus. Antonius apud Ciceronem 2. de Oratore.

ispo-		Arte; quæ, perscribente ipsâ Naturâ docet præfari, exponere, nostra probare, contraria refutare, concludere.
utem		
tor	{	Judicio; quod, dictante prudentiâ, artis superstitionem & Partes, prout postulant circumstantiæ, transponit vel etiam omittit.
suam		
ex		

* De judicio & consilio Quintil. 6. lib. 6. Fortunatianus. 3. l. p. 69. Sulp. Victor. p. 246. Alst. Orator. l. 1. c. 15. Vallader. 4. l. disp. 4.

rationis partes traduntur † sex: Exordium,
atio, Propositio, Confirmatio, Confu-
o, Peroratio.

† Sunt qui statuunt quinque partes, sunt qui qua-

& in contentione includunt propositionem, confirmationem & tationem.

Exor-

Exordium.

Cic. 2. de Orat. præcipit, post omnia de Exordio cogitandum, contra Fab. 3. l. 12. c. & Vall. l. 4. dis. 3. q. 3. περὶ παντὸς προοιμίου, καὶ ἐκ πόσων μερῶν συνίστηκε, ἐκ προτάσεως, κατασκευῆς, ἀποδόσεως, βάσεως, &c. Hermogen. περὶ εὑρέσεων τομ. α'.

Causâ diligenter perſpectâ, locisque inventis, conſiderandum ultimo loco quod in primo ponendum eſt, quo ſit utendum Exordio. Nimirum, ut non ſit alienum à cauſa & quæſtione, non commune, quo adverſarius uti poteſt; non grande & inflatum, non vulgare, non affectatum, non longum: neque vulgi ſentinam, neque tamen artificii oleat myrothecia: verum ut ex re nata & ipſis cauſæ viſceribus ſumptum, ſit accuratum, acutum, inſtructum ſententiis, floridum verbis, cauſæ proprium, verecundum, conciliationi natum, circumſtantiis accommodatum, ſequentibus connexum. Veſtibula honeſta ſint, aditusque illuſtres.

De ratione conficiendi Exordii & cæt. partium Orationis in omni genere, vide Valladerum l. 8.

Eſtque
- Principium; quo in cauſa Honeſta ſtatim & apertè Benevolentia, Attentio, & Docilitas parantur.
- Inſinuatio; quâ in cauſa Turpi, Dubia, Humili vel Obſcura, turpitudinis partem diluimus, profeſſique nos dicturos de rebus magnis, neceſſariis, novis, utilibus, jucundis præparamus Auditores, reddimuſque benevolos, attentos, dociles.

Diciturq; inge-
- Judiciali, à Perſona * Oratoris, † Rei * Judicum, Auditorum, † Adverſarii; à Prolepſi, cum ea quæ obſtare poſſunt orationi, præoccupantur, amoventur, & ſolvuntur; vel etiam ab ipſa Re.

* Qui, ſi vir bonus credatur, non ſtudium Advocati videtur afferre, ſed pene teſtis fidem. Exiſtimetur veniſſe ad agendum ductus officio aliquo, vel neceſſitate, &c. Quintil. 4. l. 1. c. † In Reo commendatur dignitas, infirmitas, merita. Multum agit ſexus, ætas, conditio. * Mores judicum velim noſſe. Nam prout aſperi, lenes, jucundi, graves, duri, remiſſi erunt, aut aſſumere in cauſam naturas eorum, qua competent; aut mitigare, qua repugnabunt, oportebit. † Adverſarii perſona prope eiſdem omnibus, ſed contrario ductis, impugnari ſolet. Nam & potentes ſequitur invidia, & humiles abjectoſque contemptus, & turpes ac nocentes odium.

Delibe-

itur- in ere {
Deliberativo, à Criminatione, Depulsione, Amplificatione, Diminutione, vel Ornatu.
Demonstrativo, à Laude, Vituperatione, speciosa aliqua historia, naturali observatione, Fabula, Similitudine. Contrario, Apophthegmate, Sententia, Exemplo, Allusione, vel generali pronunciato; unde ad propositam Quæstionem commodè transeatur.
}

Narratio.

'arratio est rerum gestarum utilis ad persuadum id quod intenderis commemoratio; se- & fundamentum fidei, atque argumento- seminarium.

ı Deliberativo, ubi de futuris consultatur, :rvacua est Narratio, nisi quæ extrinsecus dat: ut & in Demonstrativo, quæ continua si Narratio est. In Judiciali etiam omittitur, bi parum pro nobis faciat, aut ante innoat (*a*).

Narrationis virtutes, vitia, typos expressos atque exempla, vide apud Caussinum. l. 6. Eloq. Humanæ.

(a) Si adversarius prior nar'it, non ita ut quæ acta sunt, nudè, sed rem exasperavit, adjecit- nvidiam: nos eadem, sed non eodem modo exponemus, alias causas, circumstantias referemus. Verbis elevare quædam licebit.

{
Perspicua; verbis propriis & usitatis, ordine temporum prout res gestæ sunt servato: non interrupta.
Verisimilis; circumstantiis naturæ, legi & moribus consentanea, ad rumorem & opinionem accommodata.
Suavis; quæ contineat nova, inexpectata, magna, gravia, exitus jucundos.
Brevis; re non altius petitâ, non extra causam: ita tamen ut nihil desit.
}

(*a*) Narra-

(a) Narratione expositâ licebit excurrere in lætum aliquem & plausibilem locum, quæstioni prævium, aut rei amplificandæ animisque excitandis idoneum, sed cautè & modestè, ne materiæ modum excedamus, aut tædio auditores satiemus.

(a) Δειναὶ δ' ἢ ἔκφυλοι αἱ παρεκβάσεις, &c. Longinus c. περὶ φαντασίας. De Egressione Fabius 4. l. 3. c. & Vall. l. 4. dis. 3, quæst. 13. & eundem de Transitionum varietate. lib. 4. disput. 2. quæst. 10. Παρέκβασις est alienæ rei, sed ad utilitatem causæ pertinentis, extra ordinem excurrens tractatio, Quint. l. 4. c. 3.

Propositio.

Facillime auditor discit, & quid agatur intelligit; si neque prudentiam ejus impedias confusione partium, neque memoriam multitudine. Cic. Partit.

est vel
- Simplex; quâ status & summa totius causæ breviter comprehenditur.
- Sejunctio; quæ tantum in genere Judiciali adhibetur; per quam statuimus quid nobis cum adversario conveniat, & quid in controversia relinquatur.
- Partitio: quâ in omnibus causarum generibus uti licebit: quâ enumeramus quot & quibus de rebus simus dicturi, atque is ut plurimum in dicendo servabitur ordo, qui hic exponitur.

Partitio commendatur brevitate, absolutione & paucitate partium; trium scilicet, aut, summum, quatuor.

Confirmatio.

Etsi fidem tantum facere præ se ferendum sit oratori: quoniam tamen duæ sunt animi auditoris partes in quibus tractandis versatur flexanima & ψυχαγωγὸς Πειθὼ, *Intellectus*, qui, quasi animæ oculus, reficiendus est colore, illustrandus

eſt lumine rationis & veri, quod pro-
n eſt Intellectus pabulum; & *Voluntas*,
, tactus more, mollium rerum aut dura-
oblatione flectitur trahiturque: uſu venit
usâ quandoque cadat orator nihilque con-
atur, ſi Voluntas, quæ libera eſt, neque
n obtorto collo in jus rapitur, cervice
obfirmatâ non obſequatur. Quocirca ca-
us iſte geminis armandus eſt anguibus,
nter veſtes lapſi & levia pectora, volvan-
ttactu nullo, fallant ſenſus, ſe in men-
ıtima præcordia inſinuent, & quem vo-
affectum oſſibus ac medullis implicent.
ıe enim Oratori ſatis erit Dialecticis la-
s, utcunque validis, mittere ferro præ-
haſtas; niſi & eas artificii nitore exor-
(*a*) Motus amento inſtruat. Arida illa
nentorum oſſa, corpus firmamentorum
gue, horridum quaſi nudarum rationum
ton, ne tædio ſint & terrori, Argumen-
num carne inveſtiat Orator, Motuum
is firmet, Delectationum muſculis ſo-
, Artis ſucco & ſanguine diſtendat.
firmandi itaque ſibi comparet cum Ma-
m tum Formam. Materia, ſunt (*b*) Ar-
enta, hoc eſt, probabilia inventa ad fa-
lam fidem, quæ non ſecus atque metalla
linis, aut pharmaca ex Apothecis ſuis ſin-
, petuntur è Locis Inſitis & Aſſumptis,
iciosis & artis expertibus, Dialecticis, &
oricis certis, probabilibus atque veriſi-
ous, (*c*) Circumſtantiis, de quibus ſu-
n præceptis Inventionis & generum
lorum dictum. Neque ſolum ex arma-

(*a*) Ut faveat Orator iis qui audit, movendi ſunt Affectus, Lætitia, Dolor, Spes, Timor, Amor, Odium, Ira, Manſuetudo, Gratia, Contemptus, Invidia, Commiſeratio, Indignatio, Æmulatio.

(*b*) Quid Argumentum diſtet ab Argumentatio- de ſpeciebus Argumentationis, vide Jul. Scalig. l. 3. poëtic. 70.
en. arg. & Locis, Cic. de Invent. l. 1. & 2. Atque ad eum Marius
inus. 2. de orat. Topica ad Trebatium. Aut. ad Heren. 1. & 2. Quin-
. 10. c. & 13. Mart. Capell. 5. l. p. 154. Soarez l. 1. c. 12. &c. Dreſ-
. 1. p. 46. Hiper. c. 2: Voſſ. Inſt. l. 1. c. 2. Cauſſinus l. 4. c. 2. Vall.
4. (*c*) Hermogenes, περὶ εὑρέσεως τομ. γ. c. περὶ ἐπιχειρημάτων
, περὶ ἐνθυμήματος. Vall. 3. l. diſp. 3. qu. 3. & Rhetores omnes.

mentariis Dialecticorum promat argumenta quæ Doceant; sed & ex Ethicorum fontibus atque Rhetorum hauriat quæ Concilient, quæ Moveant. Ne sit hospes in Humanitate neque peregrinis domi, sed norit omnino (a) Mores, qui dicentem deceant, qui Reip. in qua degit, iis apud quos dicit insideant vel à natura insiti, vel ab ætate aut fortunis quasi acquisiti. Norit Affectuum maria, quibus quæque ventis concitentur, sedentur: discernat, qui Affectus, in quantum, in quibus, & erga quos sint movendi; quibus de causis, & qua ratione incitentur animi facultates, Concupiscens & Irascens, ad appetendum ea quæ videntur bona, ad aversandum ea quæ apparent noxia, quomodò disponatur ad ea vel præsentia vel absentia, Amore, Gaudio, Odio, Dolore, Spe, Irâ, Metu; dominari sciat in Affectuum regno, atque *Fœdere certo Et premere & laxas dare habenas*, ut ait poëta: hoc est, in lætitia dilatare corda audientium, in mœrore contrahere.

(b) Argumentationis ergò, quæ tractandi argumenti est forma, varia sunt genera: perfectissima tamen atque usitatissima ex iis sunt, Epichirema sive Syllogismus Rhetoricus, Enthymema, Inductio, & Exemplum. atque hæc quidem versantur circa Fidem, docent probantque: circa Affectus vero commovendos, illa quæ Amplificatio dicitur.

(c) Epichirema sive Syllogismus Rhetoricus constat ex 1. Propositione Majori, cui subjicitur ipsius 2. Ratio, unâ pluribusve instantiis probata; Deinde 3 Propositione Minori seu Assumptione, quæ & 4. Rationem suam habet adjunctam; 5. Complexione denique seu

(a) Demor. ἤθεσι, Affectibus πάθεσι lenibus, & gravibus, & de iis movendis, Arist. 2. l. Rhet. totus. Hermog. μεθόδου, Apsini τεχνῶν. Aut. ad Heren. 2. & 3. l. Cic. de Orat. l. 2. Quint. 6. l. 3. c. & 12. l. 2. c. Mart. Capel. 5. l. 162. p. Kec.k. sp. Rh. l. 1. c. 9. &c. Rh. Eccl. l. 1. c. 3. Jul. Sever. Dresser. l. 1. p. 309. Hiper. cap. 10. p. 422. Voss. Inst. l. 2. totus. Caus. El. l. 8. Vall. l. 3. dis. 4.

(b) Jul. Scal. 3. Poët. c. o.

(c) Hermogenes περὶ εὑρέσεων. τομ. γ. περὶ ἐπιχειρημάτων καὶ τάξεως αὐτοῦ. & Minuc. l. περὶ ἐπιχειρημάτων. Autor ad Heren. l. 2. Quint. 5. l. 14. c. Soarez. 2. l. 17. c. Dress. l. 1. Hiper. c. 8. Vall. tab. Rh. p. 2. Sandersoni dial. 3. c. 7. Eras. de conscrib. epist. Vos. Inst. lib. 3. c. 5. Caussin. El. 6. c. 25. c. Val. 4. l. 2. dis. 3. quæst.

Conclu-

Concluſione; ut, 1. *Melius accurantur, quæ conſilio geruntur, quam quæ ſine conſilio adminiſtrantur.* 2. *Domus ea, quæ ratione regitur, omnibus rebus eſt inſtructior, quam quæ temere & nullo conſilio adminiſtratur. Rurſum, Navis optimè curſum conficit, quæ ſcientiſſimo gubernatore utitur: eadem eſt Exercitus & cæterorum ratio.* 3. *Nihil autem omnium rerum melius quam mundus adminiſtratur.* 4. *Nam & ſignorum ortus obituſque definitum quendam ſervant ordinem: & diurnæ nocturnæque viciſſitudines immutatæ perſtant.* 5. *Conſilio igitur regitur mundus.*

(*a*) Varietatis gratia, ne cognoſcat artem qui audit, adeoque defatigetur ſimilitudinis ſatietate, invertantur ſubinde argumentationum partes; quandoque etiam vel alterius Propoſitionis Ratio, vel ipſarum Præmiſſarum altera tanquam pro manifeſta ac conceſſa omittatur. Adjiciatur aliquando Exornatio aut Amplificatio; Interrogatoriè proponatur pars una aut altera; argumentorum puncta occulantur. Artis eſt celare artem.

(*a*) Vallad. 4. l. diſp. 2. q. 9. & 12.

(*b*) Enthymema eſt imperfectus Syllogiſmus; in quo nimirum Major Minorve deſideratur: *Pius fuit, fortis, ſapiens. Deum quippe coluit, hoſtes contudit, fortunam utramque moderatè tulit, imo ſuperavit.* Optimum eſt illud Enthymema, quod ex contrariis conflatur, quodque, ut acutius ſit, per Interrogationem non raro effertur; ut, *Quem alienum fidum invenies, ſi tuis hoſtis fueris?*

(*b*) Ariſt. Rhet. l. 2. cap. 23. 24. 25. 26. Hermogenes περὶ εὑρέσεων τομ. γ'. Apſini τέχνη ῥητορική. Soarez. 2. cap. 19. Cauſſin. lib. 6. cap. 28. Voſſius lib. 3. cap. 5. Vallad. libr. 4. diſput. 2. quæſt. 5.

(*c*) Inductio eſt illatio ex enumeratione præcipuarum partium, vel collatione illuſtrium aliquot individuorum; ita ut ex multis ſingularibus probetur univerſale; ut, *Plebs Romana optimè*

(*c*) Quint. 5. lib. 11. cap. Soarez. 2. lib. 20. c. Voſ. lib. 3. cap. 5. Cauſ. 4. l. 56. cap. Vallad. 4. lib. 2. 7. quæſt.

de Milone ſentit. Equeſter ordo optime ſentit, Senatus optime ſentit. Totus ergo populus Romanus optime de Milone ſentit. Clarior tamen eſt illa Inductio Socratica, quæ per Interrogationem vel Subjectionem adverſarium premit; ut, *Quodnam pomum eſt generoſiſſimum? Nonne quod optimum? Et quis equus generoſiſſimus? nonne qui velociſſimus? Quis autem ager? certe qui fertiliſſimus. Ita & hominum, non qui natalium ſplendore, ſed qui virtutis gloria præſtant, habendi ſunt generoſiſſimi.*

* Ariſt. Rh. lib. 1. c. 21. & περὶ γνωμῶν, c. 22. Apſini τέχνη ῥητορική. Quint. 5. l. c. 11. Eraſ. copr. rer. Soarez 2. l. cap. 21. Cauſſin. l. 4. c. 55. Exempla illuſtrant, potius quam probant.

* Exemplum eſt Inductio imperfecta, ſeu probatio & menſura à ſimili quod utrique convenire arguitur, quando ſcilicet ex uno ſingulari aliud ſingulare probatur; ut, *Jure occiſus eſt Saturninus res novas moliens, ſicut Gracchi.*

In Judiciali genere præcipuum inſtrumentum eſt Enthymema; in demonſtrativo dominatur Amplificatio; in Deliberativo familiam ducunt & utramque paginam faciunt Exempla.

Cautio eſt, ne tota oratio ſit conflata ex condenſatis Exemplis aut Teſtimoniis. Neque ipſa argumenta conferto agmine ſtipentur. Magiſque ex uſu & re noſtra fuerit, dum affectus movemus, ſententiis quam argumentis uti. Segnius enim moventur affectus in caſtris cordis ad volendum: quamdiu in arce capitis Intellectus occupatur in excutiendo Vero.

* Am-

Amplificatio est gravior quædam affirmatio ad ciendos affectus potens.

* Περὶ αὐξήσεως καὶ τῶν ἰδεῶν αὐτῆς. Longinus περὶ ὕψους. Hermog. μεθόδου δεινότητος. Cic. de Orat. comprehendit Amplificationem sub .utione. Quint. 8. l. c. 4. Soar. l. 12. c. 3. 4. ad 41. Streb. l. 2. c. 21. l. l. 3. c. 2. Chytræus addit Hipothesin reductam ad Thesin. Sturm. at. El. c. 30. & 25. Keck. Syst. Rh. l. 1. c. 7. Vos. Inst. 3. l. c. 5. if. l. 5. totus ubi octo modi ponuntur; quos etiam habuit Eras. lib. :opia rerum.

- Verbis, illustribus, superlatis, asyndetis, iteratis, relatis, ad superiora gradatim ascendentibus, synonymis.
- Rebus
  - Incremento: gradibus ad summum, ac etiam supra, insurgendo; ut, *Facinus est vincire civem Romanum, scelus verberare; prope parricidium necare: quid dicam in crucem tollere?*
  - Comparatione: à minoribus, ad majora argumentando; ut: *An vero vir amplissimus P. Scipio Pontifex Max. Tib. Gracchum mediocriter labefactantem statum Reipub. privatus interfecit: Catilinam orbem terrarum cæde atque incendio vastare cupientem, nos Consules perferemus?*
  - Ratiocinatione: ex iis quæ dicta sunt, quidpiam reipsa majus innuendo; ut, *Tu istis faucibus, istis lateribus, ista gladiatoria totius * corporis firmitate, tantum vini exhauseras, ut tibi opus esset vomere,* &c.
  - Congerie: aliis atque aliis modis eandem rem efferendo; ut, *Quid enim tuus ille, Tubero, districtus in acie Pharsalica gladius agebat? cujus latus mucro ille petebat? quis sensus erat armorum tuorum? qua tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?*

* Amplificationis præcipui loci sunt, Causa, Effectum, Subjectum, Adjunctum, Partes, Comparata.

Huc & Hypotyposin referunt nonnulli.

Extenuatur à præceptis contrariis.

Vide & quæ supra in calce generis Demonstrativi super hac ipsa re dicta sunt.

Confutatio.

Confutatio, est dissolutio argumentorum quæ objecta sunt, vel objici possunt, iis quæ causæ nostræ fauces premere videntur, ad primam impressionem occurrens, vel etiam arte deludens, aut cuniculis rem agens.

Huic fere cum confirmatione communia sunt natura, utilitas, & tractatio.

Reprehenditur scil. Adversarii argumentatio, si ostendatur vel Materia vel Forma esse vitiosa.

Argumenta adversarii refutantur
- Si, ex iis quæ sumpta sunt, non concedatur unum aliquod aut plura.
- Si ostendimus falsa esse pro veris assumpta.
- Si ex his concessis id consequi negetur.
- Si contra firmam argumentationem, alia æque firma aut firmior adducatur.
- Si, quibus seriò respondere haud in promptu est, elevemus (a) joco, atque ipsos contemptu aut increpatione delusos falsè facetèque derideamus.

(a) De facetiis, ridiculis, leporum aspergine, & quasi jocandi arte, Arist. Rh. 3. l. c. 10, 11. & 18. Cic. 2. de Orat. Quint. 6. l. 4. c. Castilionis Aulicus 2. l. Voss. Instit. 3. l. 5. c. Vall. 3. l. disp. 4. qu. 5. & dis. 5. qu. 4.

Accedendo ad singula argumenta, & primum validiora discutiendo, universa infringentur melius

Confutatio præmittitur confirmationi, quando arx causæ requirit ut via muniatur ad veram sententiam.

Peroratio.

- Enumeratio, quæ potiſſima argumenta rerumque capita (*a*) recenſet, idque vel ſimpliciter, vel per Interrogationem, Ironiam, aut Collationem. Atque hâc in Judiciali uti licet; in Demonſtrativo & Deliberativo rariſſimè.

(*a*) Ordine ſc. quo tractata erant in confirmatione & confutatione, idque breviter.

- Affectuum concitatio, ad quam valent in
  - Demonſtrativo; quæ in laudatione, expectationem, amorem, admirationem, voluptatem, æmulationem moveant: in vituperatione, odium, invidiam, contemptum.
  - Deliberativo; bonorum ac malorum enumerationes & exempla.
  - Judiciali; accuſatori, quæ (*b*) ad indignationem; defenſori, quæ ad miſericordiam.

(*b*) Exaggeratur crimen & circumſtantiis exemplo malo, indignitate rei per Apoſtrophen, & Hypotypoſin, Defenſor contra Reum non ex voluntate, ſed infirmitate, neceſſitate, aut fortuna erraſſe arguens miſericordiam implorabit.

In affectibus movendis adhibenda ſunt quæ magna habentur
- Naturâ.
- Uſu.
  - Charitate.
  - Honeſtate.
  - Utilitate.

Atque hic omnes eloquentiæ fontes ſunt aperiendi.

Huc facit Amplificatio, de qua ſupra in genere Demonſtrativo & Confirmatione.

Sit Peroratio brevis, acris & aculeata: ne tædium pariat aut indignationem.

ELOCUTIO.

* *Elocutio consistit in Elegantia. 2 Compositione, & 3 dignitate.*

* Arist. Rh. 3. lib. Dem. Phalereus περὶ ἑρμηνείας. Cic. de Orat. 3. l. & Partition. Quintilian. 8. lib. Mart. Capella 5. l. 165. p. Fortunatianus l. 3 Soarez. l. 3. c. 1. Sturm de rat. Elocutionis. Keck. Rh. Syst. l. 2. c. 1. Alst Or. l. 4. c. 16. Caussin. 7. l. Vos. 4. l. 1. c. Vall. l. 5. Streb. l. 1. de delectu & collocatione verborum. Vincent. specul. Doct. l. 4. cap. 108.

I. *Elegantiæ munus est ut* dicatur *Purè* & *Perspicuè*.

P*Urè*, verbis, sive illa simplicia sint, sive conjuncta, puris lectisque, urbis alumnis, aut civitate certe donatis, non obsoletis, intermortuis & conclamatis; non obscœnis, peregrinis aut barbaris, antiquata verò & multis annis desita tanquam scopulos declinet: nec Grammatice tantum, servatâ casuum, temporum, generum & numeri structurâ, adhibito spiritus & accentus justi temperamento: sed † Latine, quoad phrasim & locutionem; ex autoritate & more probatissimorum autorum, atque eorum præcipue qui in virili Romanæ eloquentiæ ætate floruerunt, Ciceronis imprimis, deinde qui eum proxime accedunt, Cæsaris, Livii, Velleii, Curtii, Fabii, mox etiam Terentii, Plautii, Salustii, Agellii, Taciti.

Planè & * *perspicuè*, verbis usitatis ac propriè significantibus citra verbi aut sermonis ambiguitatem, quam maximè oratoris, non

† Cicero de Orat. 3. lib. Dresser. l. 2. Hiper. 13. cap. pag. 430. Alst. Orat. 4. l. 7. c. Caussin. 7. lib. 2. cap. Voss. l. 4. c. 1. Vallad. lib. 5. d. 1. quæst. 3.

* Quint. lib. 8. 2. c. Alst. Orat. l. 4. cap. 8. Voss. 4. l. 2. Vallad. l. 5. disp. 1. qu. 4.

nimis

nimis longa verborum serie continuatis, nec tamen concise nimis: non durius translatis, non discerptis sententiis, non præposteris temporibus, non confusis personis, non perturbato ordine.

2. † Compositio respicit *Juncturam*, *Ordinem*, *Periodum* & *Numerum*. *Junctura* ex molli elementorum, syllabarum & vocum coagmentatione reddit orationem cohærentem, lenem, æquabiliter fluentem; suavem, plenam, sonoram. Cavet scilicet, ne in verborum commistione hiulca sit oratio propter collisionem vocalium; ut *Rem anxie quærere, atque adepta egere, avari animi est:* Ne sit horrida & aspera propter concursum diversi instrumenti consonantium; ut, *Consulum dignitas gravem tumultum civium repressit*; sed ut priorem à vocali terminatam insequens dictio à consonanti inchoans excipiat, aut contra à consonanti clausam aperiat dictio incipiens à vocali vel consonanti ejusdem organi, labiorum scilicet, dentium, aut palati. Mollitiem quippe fluoremque præstat concatenata vocalium & consonantium alternatim in claudendis aperiendisque vocibus mistura; ut, *E cujus ore melle dulcior effluebat oratio.*

Nec ultima præcedentis dictionis syllaba sit eadem cum prima sequentis; ut, *Æquora tuta tacent. spuma maris risit.* Quamvis hæc compositio quibusdam è veteribus placuisse in tantum videtur, ut etiam in deliciis fuerit atque obtinuerit inter Schemata locum, & nomen, Parechesis nuncupata. Vocabula denique mediocria præferuntur longis continuatis, aut monosyllabis condensatis.

* *Ordo* cavet 1. ne decrescat oratio in amplificando, sed insurgat: *Non enim furem,*

† Dionys. Halicarnass. & Dem. Phal. περὶ συνθέσεως ὀνομάτων. Autor. ad Heren. 4. l. Cicero de Orat. 3. lib. Fabius 9. lib. 4. cap. Ac nescio negligentia in hoc, an solicitudo sit pejor. Ruffinus versu. Sturm. l. 3. Elocution. Rhetoric. cap. 4. Jul. Scal. 4. lib. poëtic. 2. cap. Soarez. 3. lib. c. 31. & 33. Strobæus 2. lib. de electione & collocatione verborum cap. 3. 4. & 5. Voss. lib. 5. c. 2. Caussin. 7. lib. 3. cap. Vallader. lib. 5. disput. 2. quæst. 13. & 15.

* Soarez, Lib. 3. cap. 32. Voss. lib. 5. cap. 1. Vall. lib. 5. dis. 2. quæst. 14.

ſed direptorem; *non adulterum, ſed expugnatorem pudicitiæ*; *non ſacrilegum, ſed, &c.* in extenuando, contra ſubmittatur. 2. Ut præcedant minus neceſſaria, quæ item naturâ vel dignitate priora & præſtantiora ſunt: *Dies nocti, vir fœminæ, oriens occidenti.* 3. Ut claudatur ſenſus verbo, quod tanquam ſententiæ clavis expectatur, niſi lex numeri vetet. 4. Ut Genitivus plerumque præcedat Nomen unde regitur, & eleganter interjiciatur Genitivus aut aliud aliquid inter Subſtantivum & Adjectivum: *Cujus vita turpitudinis conſcientiâ vacat, ejus nomen ab invidioſa, quantum in nobis eſt, malevolentia vindicetur.* 5. Ut vocum inſuaviter ὁμοιοπτώτων κακοφωνία declinetur, vel aliarum interpoſitione, vel ipſarum immutatione; dicaturque potius, *Clarorum conſilia virorum*; aut, *illuſtrium virorum*, vel *clariſſimorum hominum*; quam *clarorum virorum.*

† *Periodus* ſententiam Commatis & Colis juſtè perficit.

Comma, ſeu Inciſum, eſt ſenſus non expleto numero concluſus, à duabus ſyllabis ad ſeptem uſque aut circiter extenſus, è quibus Periodus non raro conſtat: ut, *Stetit ſoleatus prætor P. R. cum pallio purpureo, tunicaque talari, muliercula nixus in litore.*

Colon ſeu Membrum ſenſum numeris concluſum abſolvit, ſed à Periodo avulſum ſuſpendit auditoris expectationem, ut non perficiens ſententiam, progrediturque à duodecima ſyllaba ad decimam octavam, quandoque ad viceſimam quartam.

Periodus conſtat duobus Colis (quandoque

† Ariſt. Rh. l. 3. c. 9. Hermogen. περὶ εὑρέσεων τομ. δ'. & ſequenti c. περὶ πνεύματος. Sturm. 3. lib. cap. 2. de ratione Elocutionis. Dem. Phaler. περὶ ἑρμηνείας. Cic. 3. de Orat. Fab. l. 9. c. ult. Jul. Scal. l. 4. poëtic. c. 25. Keck. Rhet. l. 2. c. 22. Soarez. l. 3. c. 37. Dreſſ. 3. lib. Streb. l. 2. cap. 16. Voſſ. l. 5. c. 2. Cauſſ. 7. lib. 5. c. & de Period. implendæ artificio. 7. l, 13. c. Vall. 5. l. diſ. 2. quæſt. 17.

& Com-

& Commatis) quorum prius vocatur πρότασις, posterius ἀπόδοσις, seu redditio: vel tribus, vel etiam quatuor constat membris, quæ aut æqualia sunt, aut in acri oratione postrema sunt breviora, in ornata productiora. Pulcherrima tamen est illa Periodus, quæ membris quatuor absolvitur, ut quæ animum suspendat & aures impleat: *Si quantum in agro locisque desertis audacia potest, tantum in foro atque judiciis impudentia valeret: non minus in causa cederet A. Cecinna Sexti Ebutii impudentiæ, quam tum in vi facienda cessit audaciæ.* * Quid quod hic concinnitatem advertis & gratiam Periodo conciliatam ab εὐρυθμίᾳ ex ὁμοιοπτώτοις & ὁμοιοτελεύτοις? Quam & præstant ἀντίθετα, Opposita seu Contraposita; *Conferte hanc pacem cum illo bello, hujus prætoris adventum cum illius imperatoris victoria, hujus cohortem impuram cum illius exercitu invicto, hujus libidines cum illius continentia: ab illo qui cepit conditas, ab hoc qui constitutas accepit, captas dicetis Syracusas.* Ut & ἰσόκωλα seu paria paribus relata; *Bellum extrema hyeme apparavit, ineunte vere suscepit, media æstate confecit.* Est ubi omnes hæ in una periodo conspirant virtutes; ut, *Est enim hæc non scripta, sed nata lex; quam non didicimus, accepimus, legimus; verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus.* Neque interim gratiâ suâ laudeque carent quæ intertexta repetuntur: *Tenuerunt illum locum servi, fugitivi, barbari, hostes; sed neque tam servi illi dominorum, quam tu libidinum; neque tam fugitivi illi à dominis, quam tu à jure & legibus; neque tam barbari linguâ & natione illi, quam tu natura & moribus; neque illi, tam hostes hominibus, quam tu diis immortalibus. Quæ deprecatio igitur est ei reliqua, qui indignitate servos, temeritate fugitivos, scelere barbaros, crudelitate hostes vicerit?* Atque hic *bucca*

* De Concinnitate; videndi, Demetr. Phalereus περὶ ἑρμηνείας. Strebæus de electione & collocatione verborum. libr. 2. cap. 7, 8, 9, 10. Vallad. lib. 5. disputat. 2. quæst. 16. de Homoioteleutis, Homoioptotis, Paribus, Antithetis, idem lib. 5. disput. 1. quæst. 11.

Noscenda est mensura tua, ne brevior sit periodus quam aures expectent, neque longior, quam vires & anima ferant: sed rotunda comprehensione & justa orbem suum conficiat.

† Numerus rationem habet quantitatis syllabarum quas in membrorum initiis & accuratius aliquantò in periodorum clausulis ad tres aut minimum duos pedes restringit. neque enim poterit illud placere quod statim quasi in vestibulo offendit, neque laudem demereri quod non feliciter exeat: media, quia latent, minus observantur; ubi tamen oratio concitata fluit brevibus syllabis, gravis retardatur longis, moderata temperatur utrisque.

† Arist. Rh. 3. lib. cap. 8. Cic. de Orat. 3. lib. Cic. Oration. perfectus. Dionys. Halicarn. περὶ συνθέσεως ὀνομάτων. Fabius l. 9. cap. 4. M. Capellin. lib. 5. Ruffini vers. Caulerus 5. lib. 14. cap. Strebæus lib. 2. cap. 12. & 13. Soarez. 3. lib. cap. 35. & 39. Jovitæ Rapicii libri quinque super hoc argumento Keck. Rhet. spec. 2. l. cap. 21. Caus. 7. l. 4. c. Voss. 5. lib. cap. 9.

In principiis laudatur Molossus, Sī quĭs jūdĭces. Creticus, Quōd prĕcātŭs à Diis immortalibus sum. Pæan primus, Pāucă sŭpĕr hac re. Dochimus, Nŏvæ crīmĭnātiones. Dichoræus, Si qŭis antĕa P. C. Quandoque Anapæstus, ănĭmādverti judices.

Ne claudatur Periodus termino versus notioris, Heroici, Pentametri, aut Asclepiadei. Optimè cadunt, claduntque sententiam hi pedes: Creticus præpositus Dichoreo. Glōrĭam cōmpărāvĭt. Choreus ante Molossum, Mēmbrā firmāntŭr. Dochimus, rĕīpūblĭcæ. Dispondeus Jambo postpositus, Rĕūm cōndēmnāvīt. Pæan primus insequenti Spondæo, ēssĕ vĭdĕātŭr.

Atque in his tamen alii pedes aliis præferendi, pro Characteris & Materiæ subjectæ majestate, acumine, vehementia, gravitate, aut alia ratione.

Ad cavendam satietatem & tædium, dissimulandum est artificium, & præ se ferendum numeros sponte fluxisse. Videndumque ne pes idem sæpius ducat, claudatve sententiam, ut absit odium similitudinis, quâ nihil est in hac arte vitiosius.

Neque

Neque monosyllaba sæpius, neque productiora verba claudant sententiam.

3. *Dignitas præstat ut dicatur*

- Ornatè
  - Tropis, qui vocem à propria & genuina significatione deflectunt ad alienam:
  - Schematibus, quæ habitu & forma elegantiori figurant.
    - Verba, ex apta eorum inter se collocatione, jucundè sonantia.
    - Sententias ratione & pondere firmatas, aut animi motu affectas.
- Aptè, ut deceat; ex orationis facie, pro varia materia, formatæ propria Idea & charactere, §.

Volebam certè, quæ de Tropis & Figuris versu qualicunque compacta sequuntur, oratione soluta, uti par fuerat, cæteris continuasse. Sed religio est aversari judicium vulgi, qui ista olim publicum indepta faventer excepit, excepta jam desiderat. (mira sane quæ populo placeant!) Feras igitur, lector benevole, quod corrigere est nefas, versus per tesqua & salebras, quod in technico doctrinali necesse est, quandoque cæspitantes: atque adlubescat cum eruditis sentire, cum vulgo loqui. Ausa tamen est hæc Editio Rhetoricas figuras Oratoriis exemplis illustrare.

Tropi. 4.

DAt propriæ similem translata * Metaphora vocem:
Cæptis aspirant. Irarum fluctuat æstu.
Læta seges. Gemmant vites. Duo fulmina belli.
Ingenii flumen. Mens ferrea. Classis habenas.

* Non est alius Tropus frequentior quam Metaphora, non florentior: quippe quæ lumen & stella fit orationis, brevis & contracta in unam vocem similitudo: faciatque ad copiam, majestatem, evidentiam & festivitatem.

Atque Metonymia imponit nova nomina rebus:
1. Efficientis, ut Inventoris; *Marte. Lyæo.*
Autoris: *legitur Juvenalis. Livius ingens.*
Materiæ: *Pinus, ferrum, æris acervus, arundo.*
Aut instrumenti: *gladius, lingua, arma, manusq́.*
2. Effecti, *clades Libyæ mors frigida pallet.*
3. Subjecti: a *Curis*, b *patera*, c *Germania*, d *Rostra.*
e *Ucalegon*, f *cor, os.* g *patronus.* h *nox.* i *Amerylus.*
4. Adjuncti: k *fasces.* l *scelus.* m *ætas nulla.* n *libelli.*

a Subjectum pro accidente. b Continens pro contento. c Locus pro incolis. d Locus pro gestis in loco. e Possessor pro re possessa. f Sedes pro qualitate inhærente. g Patronus assumit personam clientis. h Tempus pro re in illo gesta, vel habitu ejus. i Signatum pro signo. k Signum pro signato. l Qualitas pro persona subjecta. m Tempus pro subjectis illius. n Locatum pro loco.

Confundit totum cum parte Synecdoche Partis,
o *Myrioum*; *Auster*; p *hyems*; *tectum, mucro.*
q *Annibal*: r *Anglus.*
2. Totius: s *orator. color.* t *annus.* u *vixit.*
x *Atrides.*

o Species aut individuum pro genere. p Pars pro toto. q Dux pro exercitu, velut pars primaria. r Numerus pro numero. Singularis pro plurali & contra. Finitus pro infinito: & contra. s Genus pro specie aut individuo. t Totum pro parte. u Antecedens pro consequente. hoc tamen alii Metonymiæ, alii Metalepsi adjudicant. x Patronymicum commune pro certo & determinato.

Con-

Contrà quàm ſentit ſolet Ironia jocari.
Scilicet; egregiam laudem, pulchrè; bone custos.

4. *Troporum Affectiones.*

Durior impropriæ eſt Catechreſis abuſio vocis:
Vir gregis: ultorem promiſi: pulchra minatus.
Tranſcendit mediis gradibus Metalepſis ad altum.
Hinc movet Euphrates bellum. Mirabar ariſtas.
y Extenuans z augensve excedit Hyperbole verum:
Aſtra ferit. plumâ levior. volat ocyor Euro.
Continuare tropos Allegoria adſolet: *Abſque Et Cerere & Baccho Venus alget. Clauditе rivos.*

y Quæ dicitur Meioſis, diminutio.

z Quæ dicitur Auxeſis; ſublatio, amplificatio.

Tropi falsò habiti.

a Antonomaſia imponit cognomen; ut, *Irus: Impius: Æacides: Pœnus: Cytherea: Poëta.*
Non equidem laudo, eſt b Litotes: *nec munera ſperno:*
A ſonitu voces c Onomatopœïa fingit:
Bambalio; Clangor; ſtridor; taratantara; murmur.
d Antiphraſis voces tibi per contraria ſignat;
Lucus, ſacra fames; Euxinus; Symphora; Parca.
Dat d Charientiſmus pro duris mollia verba:
At bona verba precor; ne ſævi magne ſacerdos.
d Aſtiſmus jocus urbanus, ſeu ſcomma facetum eſt:
Qui Bavium non odit, amet tua carmina, Mævi;
Atque idem jungat vulpes, & mulgeat hircos.
Inſultans hoſti illudit d Sarcaſmus amarè:
En agros metire jacens. Hinc nuncius ibis
Pelidæ referens. Satia te ſanguine, Cyre.

a Species Synecdoches & Metonymiæ.
b Species Synecdoches.
c Metonymiæ ſpecies.
d Ironiæ ſpecies. Verum quam futile ſit hoc Grammaticorum ſcitum, quam intutum Etymologiſtarum aſylum, vide J. Cæſ. Scaliger. Poëtic. lib. 3. cap. 90. G. Finkium lib. 1. ſchediaſm. 42. C. Becmanum de originibus Ling. Lat. & J. Ger. Voſſ. lib. 4. Inſtitut. Orat. cap. 13.

Æthiopem, lateremve lavare: è Parœmia dicta est.

e Allegoriæ species.

e Ænigma obscuris tecta est sententia verbis:
Filiolas Cadmi profert Niloτis arundo,
Quas serit è Cnidio distillans sepia nodo.

Schemata Rhetoricæ dictionis.

f Ad Emphasin & affectum expressa. fit autem vel eadem voce repetita immediate vel una interjecta, aut pluribus per Parenthesin.

Ejusdem fit *f* Epizeuxis repetitio vocis:
Ah Corydon, Corydon. me, me. bella, horrida bella.
Talis amor Daphnim (qualis cum fessa juvencam
Per nemora atque altos quærendo bucula lucos, &c.
Talis amor teneat, nec sit mihi cura mederi.

Adeste, adeste, sceleris ultrices Deæ. Sen. Med.

Excitate, excitate eum, si potestis, ab inferis. Cic. pro Mil.

Crux, crux, inquam, infelici & ærumnoso comparabatur. 7. in Verr.

Totum hoc quantumcunque est (quod certe maximum est) totum est, inquam, tuum. Cic. pro Marcello.

g In vehementiori animi motu adhibita emphasin habet.

Est *g* Anadiplosis quoties ex fine prioris
Membri, principium fit dictio prima sequentis:
Pierides, vos hæc facietis, maxima Gallo:
Gallo, cujus amor tantum mihi crescit in horas.

Hic tamen vivit. Vivit? imo vero in senatum venit. A. Catalin.

Sed pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras;
Pallentes umbras Erebi, noctemque profundam. Virg. 4. Æn.

Principum dignitas erat pene par: non par fortasse eorum qui sequebantur. pro Ligario.

h Concinnat connectitque venuste multas causas à se dependentes. Cujus in Sorite usus est.

Continua serie est repetita gradatio *h* Climax:

Quod

Quod libet, id licet his; & quod licet, id fa'ss audent:

Quodque audent faciunt; faciunt quodcunque molestum est.

In urbe luxuries creatur: ex luxuria existat avaritia necesse est: ex avaritia erumpat audacia; inde omnia scelera ac maleficia nascuntur. Cic. pro Roscio Amer.

Si stas, ingredere: si ingrederis, curre: si curris, advola. Epist. 23. l. 1. ad Attic.

Quid enim, per Deos immortales, potest Reip. prodesse nostra legatio? prodesse dico? quid si etiam obfutura est? obfutura dico? quid si etiam nocuit? Philippic. 12.

Mars videt hanc, visamque cupit, potiturque cupita. Ovid. 3. fast.

Torva leæna lupum sequitur, lupus ipse capellam;

Florentem cytisum sequitur lasciva capella. 2. Eclog. Virg.

Diversis membris frontem dat *i* Anaphora eandem

Ter conatus ibi collo dare brachia circum;
Ter frustra comprensa manus effugit imago.

* *Tu pugnare potes, mihi sacri est consilii vis:*
Tu vires sine mente geris, mihi cura futuri est.

Nihil te nocturnum præsidium palatii? nihil urbis vigiliæ? nihil timor populi? nihil consensio bonorum omnium? nihil hic munitissimus habendi Senatus locus? nihil horum ora vultusque moverunt? Catilinaria. 1.

i Florida figura, quæ varias enumerationes ducat, asseverat, exaggerat.

* Elegantissime geminatur cum res oppositæ inter se penduntur.

Accusant ii, qui in fortunas invaserunt: Causam dicit is, cui nihil præter calamitatem relique runt. Accusant ii, quibus occidi patrem Sexti Roscii bono fuit: causam dicit is, cui non modo luctum mors patris attulit, verum etiam egestatem. pro Roscio Amer.

Sic

Sic oculos, sic ille manus, sic ora movebat.

3. Æn. Virg.

Flebile nescio quid queritur lyra; flebile lingua
Murmurat exanimis, respondent flebile ripæ.

Met. Ovid. 11.

k Festive & eleganter periodum concinnat.

Complures clausus concludit k Epistrophe eodem

Dicto: *Crede mihi, si te quoque pontus haberet;*
Te sequerer, conjux, & me quoque pontus haberet.

Doletis tres exercitus Pop. Romani interfectos? interfecit Antonius. Desideratis clarissimos cives? eos quoque eripuit vobis Antonius. Autoritas hujus ordinis afflicta est? afflixit Antonius. 2. Philippica.

Surgamus; solet esse gravis cantantibus umbra:
Juniperi gravis umbra: nocent & frugibus umbra.

Virg. 10. Eclog.

Symploce eas jungit complexa utramque figuram

Quam bene, Caune, tuo poteram nurus esse parenti!
Quam bene, Caune, meo poteras gener esse parenti!

Quis legem tulit? Rullus. Quis majorem populi partem suffragiis privavit? Rullus. Quis comitiis præfuit? idem Rullus. Cic. pro lege Agraria.

Quis postulavit? Appius. Quis produxit? Appius. pro Milone.

l Res graves cum Majestate inculcat.

Incipit & voce exit l Epanalepsis eâdem:

Pauper amet caute, timeat maledicere pauper.

Vidimus tuam victoriam præliorum exitu terminatam: gladium vaginâ vacuum in urbe non vidimus. pro Marcello.

Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa. Virg. Æn.

Victus amore tui, cognato sanguine victus. Æn. 12.

Una

Una dies Fabios ad bellum miserat omnes.
Ad bellum missos perdidit una dies. Ov. 2. Fast.

Phosphore, redde diem; quid gaudia nostra moraris?
Cæsare venturo, Phosphore, redde diem. Mart. 21. ep. l. 8. Vide ep. 99. l. 9. *Rumpitur invidia* & l. 4. ep. 91. & alia ejusdem epi. ut & Catulli in eodem desinunt versu à quo ordiuntur.

Una dies aperit, conficit una dies. Ausonii rosæ.
Prima velut mediis, mediis ita *m* Epanodos ima
Consona dat repetens: *Crudelis tu quoque mater,*
Crudelis mater, magis an puer improbus ille?
Improbus ille puer, crudelis tu quoque mater.

m Distinctiones & Argumentationes concinnat.

Gratiam qui refert, habet: & qui habet, in eo, quod habet, refert. pro Plancio.

Ecquam putatis civitatem pacatam fuisse, quæ locuples sit? ecquam locupletem, quæ tibi pacata esse videatur? pro lege Manilia.

Demophoon, ventis & verba & vela dedisti;
Vela queror reditu, verba carere fide. Ovid. Epist. 2.

Voce parum mutatâ alludit significatum
n Paranomasia: *tu prædo, non prætor, amari*
Me juvat, Antanaclasis erat, *si nil sit amari.*
Estque ploce, *Corydon, Corydon est tempore ab illo.*

n Eleganter in conversionibus jocatur, pungitque simul.

Inceptio est amentium, haud amantium. Teren. Andr.

Tibi parata erunt verba, huic verbera. Terent. Heaut.

Qui de hujus urbis, atque adeo orbis terrarum exitio cogitent. Catilinaria 1. *Itaque plebiscitum, quo magis oneratus quam honoratus sum, primus antiquo abrogoque.* Liv. 22. *In quo motu, in quo metu; tam cito, tam scite. Sero, sed serio, quem tibi habe, & have. In stadio & studio virtutis.*

intis. ab Exordio ad Exordium. Petisti & simul perusti. Confisis & confusis. Vero affectu, felici effectu. Mirari, non rimari. Ita Marsyas in pœnam cecinit & cecidit. Floruit, & corruit. Non κτῆσις *sed* χρῆσις. *mutant* τόπον οὐ τρόπον μωμεῖσθαι ῥᾴδιον ἢ μιμεῖσθαι. *Non fluere sed ruere videtur. Nisi quis aut cœnum aut cœlum dividere vellet.* Flor. 3. 17. *Amor melle & felle est fœcundissimus.* Plaut. Cistell.

Nata solo, suscepta solo, patre edita Cœlo. Auson. epigr. 30.

• Pulchre exponit, contra ponit, repetit.

Esto ο Polyptoton, vario si dictio casu
Consonet: *arma armis, pede pes, densusque viro vir.*

Jam clypeus clypeis, umbone repellitur umbo, Ense minax ensis, pede pes, & cuspide cuspis. Stat. 8. Theb.

Res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione pugnabit. pro Cælio. *Cedere jussit aquam, jussa recessit aqua.* Ovid. 3. art.

Certus locus, certa lex, certum tribunal, quo hoc reservetur. Verrin. 7. *Sed pleni omnes sunt libri, plena sapientum voces, plena exemplorum vetustas,* pro Archia.

Huc & παρηγμένον referunt, ubi sc. voces variantur à derivatis vel conjugatis. *Is demum miser est, cujus nobilitas miserias nobilitat.* Actius. *Candidas ales modo movit alas.* Senec. Hippol.

Species Hypotheseos sunt.

Schemata sententiæ ad Explicationem.

p Res, *q* loca, *r* personas, *s* affectus, *t* tempora, gesta,
Exprimit, atque oculis quasi subjicit *u* Hypotyposis.

p Pragmatographia. *q* Topographia & topothesia. *r* Prosopographia. *s* Pathopœia. *t* Chronographia. *u* Diatyposis, Enargia, Characterismus.

Descriptionum exempla, quia passim obvia, & longiora sunt quam quæ admittat instituta & professa hæc brevitas, nulla adjicio. Scias obiter plerisque transitoria hæc esse fora, ad digressiones. Operæ itaque precium erit, hæc adnotare, & in usum reponere.

Explicat, oppositum addens x Paradiastole: x Paralogi mum consequentis arguit.

Obumbrat
Virtutem fortuna; tamen non obruit illam.

Fit magna mutatio loci, non ingenii, Cic. pro Quintio.

Non enim furem, sed direptorem: non adulterum, sed expugnatorem pudicitiæ: non sacrilegum, sed, &c. 3. Verrina.

Opposita Antimetabole mutat dicta: *Poëma Est pictura loquens; mutum pictura poëma.*

In dominatu servitus: in servitute dominatus, pro Dejotaro.

Vere dici potest, magistratum esse legem loquentem, legem autem mutum magistratum. Cic. 3. de legibus.

Ut qui pacem belli amore turbaverunt, bellum pacis caritate deponerent, Tacit. 2. hist.

Ut novorum optima erunt maxime vetera, ita veterum maxime nova. Quint. 1. 10.

Inter viros fœmina, inter fœminas vir.

Librat in Antithetis contraria y Enantiosis: y Comparando illustrat delectatque.

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Obsequium amicos, veritas odium parit. Terent. Andria.

Neque me pœnitet mortales inimicitias, amicitias sempiternas habere. pro Posthumo.

Ubi vivos homines mortui incursant boves. Plaut. Asinaria.

Sed quam urbs ipsa opportuna oppugnantibus erat, tam inexpugnabiles hostium animi. Liv. 3. 3.

Odit populus Rom. privatam luxuriam: publicam magnificentiam diligit. Cic. pro Muræna. vid. in eadem oratione Antithesin satis longam;

gam, *Vigilas tu de nocte, ut tuis consultoribus respondeas: ille, ut*, &c. & supra in Periodo. pag. 33. 34.

z Asseverat & exaggerat.

z. Synœceiosis duo dat contraria eidem:
Tam quod adest, desit, quam quod non adsit, avaro.

Cum eo nimirum hoste res est, qui nec bonam nec malam fortunam ferre potest: seu vicit, ferociter instat victis; seu victus est, cum victoribus instaurat certamen. Annibal. de Marcello Liv. 3. 7.

* Ludendo elevat, pungit tamen.

* Oxymoron *iners* erit *ars, concordia discors.*

Strenua non exercet inertia, Hor. Ep. 11. l. 1. γλυκύπικρον. Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. Soph. Ajax. Χάρις ἄχαρις.

Insanientis dum sapientiæ consultus erro. Hor. 1. l. 34. ode.

In aliquid, nihil est. Ter. Andr. *Tu pol, si sapis, quod scis, nescias.* Eun. *Ut cum ratione insanias.* ibid.

Arte opus est, ut tibi parma cadat. i. ut erret. Martial. 9. 39. *Innumeris numeri. Cum tacent, clamant.* Catilinaria 1. *Concordia discors.* Met. 1. *Injustaque justa peregit.* 11. Met. Ovid.

Hu, ut quæque pia est, hortatibus impia prima est,
Et, ne sit scelerata, facit scelus. Ovid 7. Met.

Tu non inventa reperta es. Ovid. 1. Met. sperabam me reperturum filiam meam virginem; reperi vaccam. quem locum & ipse Ov. interpretatur. 5. l. 6. fab. de Proserpina. *En quæsita diu tandem mihi nata reperta est: Si reperire vocas amittere certius; aut si Scire ubi sit reperire vocas.* contra quam disputant magistelli apud Alex. ab Alexand. l. 1. c. 21. & quam L. Valla distinguit inter *invenire* & *reperire*, l. 5. eleg. c. 2.

Ad

Ad Probationem.

Propositi reddit causas *a* Ætiologia:
Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas.
Intelligo, quam difficili scopulosoque verser loco. Nam cum omnis arrogantia sit molesta; tum illa ingenii atque eloquentiæ molestissima. Divin. in Verr.

a Refellenti congruit atque redarguenti.

Arguit allatam rem contra Inversio pro se:
Imo equidem; neque enim si occidissem, sepelissem.
Romulo in cœna parcius bibenti, dixit quidam, Romule, si istuc omnes faciant, vinum vilius sit, is respondit, Imo vero carum, si quantum quisque volet, bibat: nam ego bibi quantum volui. A. Gel. l. 11. c. 14.

Anticipans, quæ quis valet objecisse, *b* Prolepsis
Diluit: *Hic aliquis mihi dicat, Cur ego amicum*
Offendam in nugis? Hæ nugæ seria ducent
In mala, derisum semel exceptumque sinistre.
Dicet aliquis, Hæc igitur est tua disciplina? sic tu instituis adolescentulos, &c. Prosapodosis seu Responsio. *Ego si quis, Judices, hoc robore animi atque hac indole virtutis, &c.* Cic. pro Cælio.
Occupationis Formulæ sunt: *si quis adsit legum ignarus, qui ------ Si quis miretur ------ Ne cui mirum videatur ------ Hic forte mihi objiciat aliquis ------ Quod si quis me roget ------ Quid ergo? audacissimus ego ex omnibus ----- Quæret quispiam, &c.*

b Et Procatalepsis A priore parte dicitur Præsumptio, Objectio, Anteoccupatio: à posteriore, Subjectio, Anthypophora: Estque Procemiis & Confirmationibus accommodatissima.

Planè aut dissimulans permittit *c* Epitrope factum.
Cedo equidem: neque te teneo, neque dicta refello.
I, sequere Italiam ventis, pete regna per undas.
Sit fur, sit sacrilegus, sit flagitiorum omnium vitiorumque princeps: at est bonus Imperator & felix,

c Causæ fiduciam, præ se ferens, consilio acquiescit suo: huic affinis est Synchoresis.

lix, &c. dissimulantur in Verrem. *Tribuo Græcis literas: do multarum artium disciplinam: non adimo sermonis leporem, &c. testimoniorum religionem & fidem nunquam ista natio coluit.* pro Flacco. *Habes, Tubero, quod accusatori est maxime optandum, confitentem reum: sed tamen ita confitentem, &c.* pro Ligario. *Imo habeat, valeat, vivat cum illa. Profundat, pereat, perdat, nihil ad me attinet.* Ter. Adelph.

Ad Exaggerationem & Amplificationem.

d Supra in Confirmatione. vide Amplificationem.

Ad summum ex imo gradibus venit *d* Incrementum:

Non plebs prava jubens; solida nec mente, tyranni
Vis fera dimoveat justum; non turbidus Auster;
Fulminei non dextra Jovis; non, si ruat, orbis.

Eo prorupturam esse audaciam, ut non clam, verum etiam hic in foro, ante tribunal tuum, M. Fanni, ante pedes vestros, Judices, inter ipsa subsidia cædes futuræ sint. pro Rosc. Amer. *Miserum est exturbari fortunis omnibus, miserius, &c.* pro Quintio. vide supra in Amplificatione. pag. 29.

Ad affectuum concitationem.

e Vim vicamque orationi addit, premitque adversarium; & cujus in Enthymemate atque Inductione usus frequens.

Quærit *e* Erotesis, poterat quod dicere recte.
Et procul, ô miseri, quæ tanta insania, cives?
Creditis avectos hostes? aut ulla putatis
Dona carere dolis Danaum? sic notus Ulysses?

Quousque tandem, Catalina, abutere patientia nostra? & quæ seq. exempla passim occurrunt.

f Post res magnas graviter expositas ciet Affectus.

Concitat *f* Ecphonesis & Exclamatio mentem:
Heu pietas! O spes falsas! proh vana voluptas!

O tempora! O mores! Catil. 1. *O frustra mei suscepti labores!* pro Mil. *O miserum me! consumptis enim lachrymis, infixus tamen pectori hæret*

haret dolor. Phil. 2. *O cœlum! O terra! O maria Neptuni?* Ter. Adelph. *O stultos Camillos, Curios, &c.* in Pisonem.

Narratæ subit & rei g Epiphonema probatæ:

Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

Quam ut adipiscantur, omnes optant: eandem accusant adepti. Tanta est stultitia & perversitas. Cic. de Senec.

Tantum relligio potuit suadere malorum. Lucret. 1.

g Rei probatæ apponitur quasi sigillum, aut tanquam coronis imponitur operis fastigio.

Est h Epanorthosis positi correctio sensus:

O clementia, seu potius patientia mira!

Filium unicum adolescentulum habeo: ah, quid dixi, habere me? imo habui, Chreme. Nunc habeam, necne, incertum est. Terent. Heaut.

Quod quidem facerem vehementius, nisi inimicitiæ mihi intercederent cum istius mulieris viro: fratrem volui dicere: semper hic erro. Cic. pro Cœlio.

h Prævaricatur, & joco jugulat.

i Aposiopesis sensa imperfecta relinquit:

Quos ——— sed motos præstat componere fluctus.

Quem quidem ego si sensero ——— sed quid opus est verbis. Terent. Andr.

Si quis me quæret rursus ——— Præsto est, desine. Phormio.

De nostrum enim omnium ——— non audeo totum dicere. Cic.

Eia, Benedicite. Plaut. Asinaria.

i Res tristes, turpes, notas, suspectas tacet, irato minantique conveniens.

Consulit addubitans quid agat, dicatve k Aporia.

Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?

Equidem, quod ad me attinet, quo me vertam nescio. negem fuisse illam infamiam corrupti judicii? urgem illam rem agitatam in concionibus, jactatam in judiciis, &c. Respons.

Non est nostri ingenii, vestri auxilii est, Judices, &c. pro Cluent.

k Addubitatio; Exordiis Confirmationibus & Amplicationibus utilis, expectationem atque attentionem facit.

Quid primum querar? aut unde potissimum, Jud. credar? aut quod, aut à quibus auxilium petam? Deorumne immortalium? populine Romani?, pro Roscio Am. & apud poëtas passim deliberant, Dido, Medea, Althæa, Narcissus.

Consultat cum aliis *a* Anacœnosis: *Si ita haberet*
Se tuares, quid consilii aut rationis inires?

Quaro à te C. Aquili. L. Luculle, P. Quintili, M. Marcelle, vadimonium mihi non obiit quidam socius, &c. Pro Quintio.

Quem virum aut heroa lyra vel acri tibia sumes celebrare, Clio.

Quem Deum? Hor. 1. 12. od. sequitur responsio interrogativa etiam. *Quid prius dicam solitis parentis laudibus.* ut appareat hæc cum præcedente figura species esse Dialogismi seu sermocinationis.

a Quasi freta simplici & recta causa se insinuatis urget; tacitamque alterius confessionem extorquet.

Personam inducit *b* Prosopopœia loquentem:
Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
Officiique refers? quod adunci vulnera aratri
Rastrorumque fero, totoque exerceor anno.

Elegantissimæ habentur Prosopopœiæ in oratione, pro Cœlio App. Clodii Cæci, & Sext. Clodii. *Patria*, 1. Catilinaria. ubivis.

b Invidiam à se amolitur in personam quam inducit monentem, objurgantem, &c. hujus species sunt *Mimesis* & *Dialogismus.*

Sermonem à præsenti avertit *c* Apostrophe:
Et auro
Vi potitur. Quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames?

Tum tu, O Jupiter, qui iisdem quibus hæc urbs auspiciis à Romulo es constitutus, quem Statorem hujus urbis, &c. 1. Catilinar.

Vos, vos appello, fortissimi viri, qui multum pro patria sanguinem effudistis. pro Milone. Omnibus vero numeris perfectissima Prosop. videatur 5. Tusc. quæst. Homoioptotis, Homoioteleutis, Polyptotis exculta. *O vitæ Philosophia dux, &c.* Sed & exemplorum

c Invocationibus inservit, atque excitat attentionem.

apud poëtas opimam metere est messem, vel invocantium, *Vos ô clarissima mundi Lumina.* vel. ὑστερειδέντων τὸ πίπλον τῦ μετρόυ, ut, *Munera, Bacche, tua;* & *unguibus, accipiter, saucia facta tuis.*

Ad Copiam.

Verba * Synonymia addit rem signantia eandem:

Enses & gladii. Superatne & vescitur aura
Ætherea, nec adhuc crudelibus occubat umbris?

* Dignitatem, gravitatem, & acrimoniam orationi conciliat; affectusque vehementiam arguit.

Diversas specie res multas congerit Hirmos:

Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
Augur, schenobates, medicus, magus, omnia novit.

Quod denique belli genus esse potest, in quo illum non exercuerit fortuna Reipublicæ? Civile, Africanum, Transalpinum, Hispaniense, mistum ex civitatibus, atque ex bellicosissimis nationibus, servile, navale bellum, varia & diversa genera bellorum, & hostium, non solum gesta ab hoc uno, sed confecta. pro lege Manilia. *Omnia norat, omnium aditus tenebat, &c.* 3. Catilin.

Non dico, Apophrasis. *Taceo, Mitto,* est Paralepsis:

Omnia illa quæ sæpe audivistis & memoria tenetis, prætermitto, &c. Nec ea dicam, quæ si dicam, infirmare non possis, 1. Verrin. *Itaque non sum prædicaturus, Quirites, quantas ille res domi militiaque, terra marique, & quanta felicitate gesserit, &c.* pro lege Manilia.

Rem circumloquitur per plura Periphrasis unam:

Trojani belli scriptor. Chironis alumnus.

a *Schemata Grammaticæ Orthographiæ.*

Prosthesis apponit capiti, quod Aphæresis aufert:
Ut; gnatus. tetuli. ruit. & non temnere divos.
Syncope de medio tollit quod Epenthesis infert:
Relligio. Mavors jusso. surrexe. repostum.
Aufert Apocope finem, quem dat Paragoge:
Ingeni. Hymen. curru'. Tyrio vestirier ostro.
Literulam Antithesis mutat quod & Antistœchon:
Olli subridens vostrum servom faciundo.
Transponitque elementa Metathesis; ut, *tibi* b *Thymbre.*

a Contra forte quam lex καθ' αὑτὸ requirit facio; qui figuris Rhetoricis heterogeneas Grammaticales admisceam: adjicere tamen allubuit, ne desiderentur quæ in prioribus editionibus usui esse adverteram.

b Quod & descendere potest à nominativo *Thymbrus*; frequentior autem est apud Græcos Transpositio; ut, κραδία καρδία, ἔπραθον, θραπὺς.

Metri seu Prosodiæ.

c Ecthlipsis M. vocales aufert Synalæpha:
Tu in me ita es, hem! in te ut ego sum: ac tu me ibi ama, ut te ego amo hic jam.
d Systole ducta rapit; correpta Diastole ducit:
Recidimus steterunt, naufragia, semisopita.
Syllaba de binis confecta Synæresis esto:
e *Æripides. alveo. cui. tenuis. parietu. aurea.*
Dividit in binas partita Diæresis unam:
Evoluisset. aheneus. evohe. materiäi.

c Quæ & Ectasis.

d Vel Synecphonesis.

e Ab ære tamen χαλκόποδην. dici cervum illum, non, ab aëre propter celeritatē αἰελπόδα, contendit Io. Scal. ad Ausonium l. 1. c. 16.

Syntaxeos ex defectu.

Dicitur Ellipsis, si ad sensum dictio desit:
Non est solvendo. dicunt. quid plura? quid istis?
Suppositis multis si verbum inserviat unum,
Aut Adjectivum, fit Zeugma: *hic illius arma,*
Hic currus fuit, hircus erit tibi salvus & hædi.

Perso-

Personam genus & numerum conceptio triplex
Accipit indignum Syllepsis sub mage digno:
Tuque puerque eritis. Rex & Regina beati.

Post totum partes capiet generale Prolepsis:
Procedunt castris hinc Acron, inde Quirinus.
Alterum in alterius mactatos sanguine cernam.
Dialyton tollit juncturam & Asyndeton, idque
Articulus faciet: *Rex, miles, plebs negat illud.*
Frange toros, pete vina, rosas cape, tingere nardo.

In Excessu.

Conjunctura frequens vocum a Polysyndeton esto:
Fataque fortunasque virum moresque manusque.
Vocibus exuperat b Pleonasmus, & emphasin auget.
Auribus his audivi, oculis vidi, ore locutus.
Syllabicum adjectum fit vocis fine Parelcon.
Quipote. numnam. etiamnum. ehodum. tu Sosia adesdum.
Membrum interjecto sermone Parenthesis auget.
Credo equidem (nec vana fides) genus esse Deorum.

a Trepidanti convenit & multa per celeritatem atque animi impetum congerenti.
b Graviter rem producit, facitque ut major, quam sit, appareat.

In Contextu.

Personam ad primam c Revocatur, sive secundam,
Tertia. *Qui legis hæc. Populus superamur ab uno.*
Et casu substantiva d apponuntur eodem:
Turba molesta proci. mons Taurus. fons Aganippe.
Pro toto positæ partis, quam passio signat,
Quartum vel sextum casum Synecdoche tradit:
Passivis, neutris, adjectis, participiisque;
Dentibus alba. caput doleo. spoliata lacertos.
Antiptosis amat pro casu ponere casum:
Vrbem quam statuo vestra est. trabeate salutas.

c Evocatio
d Appositio.

a Sive Græcismus. a Hellenismus erit phrasis aut constructio
Græca:
Desine clamorem. fallunt. ardebat Alexin.
Compositæ in partes est Tmesis sectio vocis:
Quæ mihi cunque placent. septemsubject: trioni.
Hendiadis unum in duo solvit, mobile fixum
Dans: *auro & pateris. chalybem frenosque momordit.*

b Heterosis etiam dicitur, & alleotheta. Personam, numerum commutat b Enallage, tempus,
Cumque modo genus; ut *Pereo quod charius est mi.*
Ni faciat. vici. præsto est. hinc spargere voces.
Synthesis est sensu tantum, non congrua voce:
Turba ruunt. aperto aliquis. pars maxima casi.
Digna præire solet postponere Anastrophe verba:
Transtra per. Italiam contra. maria omnia circum.
Est vocum inter se turbatus Hyperbaton ordo:
Vina, bonus quæ deinde cadis onerarat Acestes,
Littore Trinacrio, dederatque abeuntibus, heros
Dividit.
Casu transposito submutat Hypallage verba:
Impia trabs. videt hos ortus, date classibus Austros.
Hysteron & Proteron sive Hysterologia secundo
c Prolepsin hanc & proanaphonesin appellat A. Gellius l. 10. c. 6. Prima loco ponit: *c Laviniaque littora venit:*
d *Detrudunt naves scopulo*, e *nutrit peperitque.*

d Præpositionis in compositione regimen nuncupant hoc Grammaticorum filii. e Hoc merum Hysteron Proteron esse volunt.

Qui orationem illustrare volet; lumen petet à Tropis, Metaphora imprimis, & Allegoria: qui jucundam reddere; ad Rhet. dictionis figuras se conferet, verborum iterationes, & contentiones, paria paribus relata, similiter cadentia, immutata litteræ venustates: qui gravem efficere; sententiarum ornamentis cum pondere utetur: qui affectus ciere vult; amplificationum atroci vehementia insurget.

§. *Apte,*

§. *Apte, ut pro varietate materiæ subjectæ aut motus animi varietur dicendi genus, formeturque orationis Character.*

CAput artis est, docere quod facias. Sic igitur eloquentiam prudentiamque miscebit orator, sic decoro scenæque inserviet; ne quando velit infanti cothurnos Herculis induere, in re sobria bacchari, in tenui turgescere atque intonare, ut neque è contra in argumento sublimi humi serpere, atque humi affigere, ut ait ille, divinæ particulam auræ. Mutantur subinde circumstantiæ: ad earum momenta convertatur & Eloquentiæ facies, dispiciat orator non minus quid deceat, quam quid expediat. Ut vero deceat; auditori, personæ, tempori, causæ, quandoque variis causæ partibus, ornamenta propria, figuram & habitum accommodabit. ita demum nativo succo, suoque colore nitebit oratio. Sciat in docendo requiri acumen, in conciliando lenitatem, in movendo gravitatem, eum denique omne eloquentiæ tulisse punctum, qui humilia subtiliter, grandia elate, mediocria temperate potest dicere. uti alius ornatus Principi, alius privato convenit, aliud schema militem, aliud agricolam, mercatorem aut philosophum aliud decet: ita & diversa materia di-

Arist. lib. 3. Rh. 7. cap. τὸ πρέπον. Dem. Phal. περὶ ἑρμηνείας, Εἰσὶ δ' τέσσαρες οἱ ἁπλοῖ χαρακτῆρες, &c. Aristides περὶ πολιτικοῦ λόγου καὶ περὶ ἀφελοῦς λόγου. Cic. Or. Perfectus. Fab. 11. lib. cap. 1. & 12. lib. cap. 10. Agel. 7. lib. 14. c. Her. περὶ ἰδεῶν, ad quem Sturmius quem & vid. lib. 1. cap. 4. de ratione Elocut. Rhet. & l. 3. c. 6. ut & l. 2. de Imitatione c. 4. Soar. l. 3. cap. 51. Str. l. 2. c. 17. &c. Jul. Cæs. Scal. 4. lib. poet. 1. c. Keck lib. 1. Spec. Rh. 26. cap. Alst. Orat. 5. l. c. 6. & 11. Caulerius l. 5. Dress. l. 3. p. 909. Hiper. c. 13. p. 430. D. Thorn. Tul. Str. 1. Sect. 1. Caus. 2. l. c. 27. & 40. Voss. 5. l. 4 c. Val l. 5. d. 2. q. 20. De Asiano, Laconico, Attico, Rhodio, antiquo genere. Streb l. 2. c. 22. Keck. 1. l. spec Rh. c. 28. N. Caus. 2. l. Æquabilis hujus & temperatæ virtutis oratores Cicero vocat, *Statarios*. de clar. Orat. quin & ipsum Ciceronem Seneca epist. 40. appellat *Gradarium*.

versos habitus, diversos exigit characteras. Pro re itaque nata & materia subjecta vertet stylum, ut unum formet ex iis quæ dicendi genera, Characteras, Ideas nuncupant, numerantque tres: *Humilem*, *Mediam*, *Sublimem*. Quæ omnes à se invicem discernuntur, cum Verbis & Sententiis, tum Luminibus eorum & Ornamentis; nec Periodis minus, Compositione & Numero.

Humilis itaque Idea, erit elegans, pressa, verecunda, leniter fluens, simplex munditiis: non tamen inculta aut sicca, non enervis aut arida.

Media insurgat aliquanto altior, translationibus crebrior, sed modestis; figuris florida, egressionibus amœna, sententiis fluens, lenius tamen, ad modum lucidi amnis crepante pede per calculos defluentis, pictas utrinque floribus & inumbratas sylvis ripas lambentis.

[a] *Sublimis*, verborum tum singulari delectu, tum audaci pondere, atroci figurarum dignitate, gravi sententiarum majestate, periodorum respiratione crebra, validioribus vibrata numeris, rapido affectuum æstu, conglobatarum amplificationum acta impete, non fulgure tantum coruscet, aut tonitru terreat, sed & fulmine feriat: aculeum post se relinquat ὁ:μὴ διάπνυ☉. neque in sensus irrepat, sed irruat: instar rapidi torrentis hybernis nivibus aut montano flumine aucti, pontemque aggeremque indignati, sternat agros; saxa devolvat; viam ubi non invenit, faciat; secum auditorem, vel contra nitentem, ferat, cogatque ire quo rapit.

[a] Ἀκρότης καὶ ἐξοχή τις λόγων ἐστὶ τὰ ὕψη, &c. Long. π. ὕτι τόποι τῦ ὕψους. Idem. Exempla singulorum characterum habes apud Cornificium.

b *Pronunciatio.*

Hæc tandem est illa virtus, cui Oratorum

[b] Cic. 3. de Orat. Aut. ad Heren. 3. lib. Fab. 11. lib. 3. cap. Mart. Capel. 5. lib. Fortunatianus 3. l. Soarez. 3. lib. 56. 57. & 58. cap. Dress. 3. lib. p. 931. *Vox. Gestus*. Melch. Jun. meth. El. cap. 21. Hip. c. 16. Keck. Syst. Rh. lib. 3. cap. 2, 3, 4. Alst. Or. 4. lib. 17. cap. Caus. lib. 9. cap. 1, 7, 8. Vossius. 5. lib. cap. 8, 9. Vallad. lib. 6. disp. 1.

Græ-

Græcorum facile princeps primas, secundas, tertias dedit. Idque jure optimo. Est enim Pronunciatio, sermo & Eloquentia corporis, imo ipsa totius Eloquentiæ vultus, anima & vita. Quid enim? Annon languent Affectus, intermortua jacet Delectatio, omnis Fidei perit fides, nisi vivæ vocis face animentur, nisi significi Gestus facie figurentur? Hic quippe ad animum per oculos, illa per aures penetrans, intellectum expugnat, affectus in vincula abducit. Huic itaque tanto futuro bono, etiam à balbutiente infantia, summa adhibeatur cura, parcaturque in lubrico à pueritia in adolescentiam transitu; ut vox formetur firmeturque clara, facilis, distincta, flexibilis, quæ prout erit dicendi, asseverandi, monendi usus; prout suggerent ira, vis, voluptas; dictabunt metus, miseratio, modestia, aliusve quispiam affectus; varie & per gradus intendere se ac remittere, sonoque inflexo reddere lene, asperum, vehemens, tenerum, grave, acutum valeat. Camœnarum hæc princeps Calliope chorum ducat; pro rerum, affectuum, ipsarumque Orationis partium ratione omnes sonorum gradus variet. In Exordio non protinus vasta erumpat; sed à subtimida & tremula voce paulatim exurgat. In Epilogo vocem de industria infringet, dabitque operam ne dissimilis sit Orationi Orator. Atque huic suffragentur, Vultus, animi speculum, & Oculi, quos Demosthenes lucernas animi appellat, in ira & odio concitandis, non minus quam in gratia & amore conciliandis duces; qui indignationem flamma scintillantes, qui lætitiam juxta ac dolorem lachrymis manantes testentur; modesti sibique constantes, ne rigeant aperti nimis, neque tremuli nictent. Manus multiplicis habitus

In lætitia & voluptate leniter se effundat. In Iracundia insurgat acuta, & incitata. Semper vero notis mensuram buccæ suæ, nec modum excedat.

Vultus.

Oculi.

Manus sine quibus trunca esset ratio, & debilis oratio, ne sint otiosæ & quiescentes: non tamen gesticulosæ aut vastæ, mimicum aut scenicum referentes: sed temperatæ & quæ forum deceant. Dextra præcipue agat; huic sinistra subserviat.

artifices, utcunque mutæ, faciles tamen animi indices, & per omnes gentes atque nationes linguis diversas, communis sermonis interpretes. In agendo dextra principatum obtineat, subserviat sinistra. Tantò autem acriores in animis audientium exardescent faces, quantò vehementiori vocis gestusque intentione affectuum flammas suo ipsius conceptas & quasi accensas pectore significarit expresseritque orator.

------ *Si vis me flere, dolendum est Primum ipsi tibi: tunc tua me infortunia lædent.*

Exercitatio.

Cic. 1. de Orat. Soar. l. 1. c. 10. Keck Rh. sp. 2. l. c. 2. Sopatri Rhetoris Græci διαίρεσις ζητημάτων, de componendis declamationibus, caussis positis & controversiis utrinque delineatis liber utilissimus. Nigronii Orat. 8. & 9. de exercitatione dicendi.

EXposita sunt Naturæ primordia & Artis adminicula. supersunt Exercitationis subsidia; sine quibus corruunt illa & jacent. Agricolæ peritissimi solum vel optimum squallet situ, sentibus dumisque horret, nisi colatur, nisi exerceatur. Subacto, inquit ille, mihi ingenio opus est, ut agro non semel arato, sed novato atque iterato; quo meliores fœtus possit & grandiores edere. Subactio autem est usus, Auditio, Lectio, Literæ. Quibus enim donis cumulati, quibus exculti artibus, ipsam Eloquentiæ arcem conscenderunt veteres illi oratores? An utique credimus eorum nascentium labris insedisse flexanimam Suadam, cujus quasi Gratiis afflati evaderent aliquando in Deos mortales, suoque arbitrio moderarentur animorum habenas? An utique opinamur eos è pigris enchiridion, formularum, observationum rivulis hausisse, quod suspensa aure biberent audientes? An putamus eos ex insulsis Rhetorum placitis, insubidis scitis, inertibus officinis prompsisse arma, quibus humanas mentes percellerent; artes, quæ altius infixos aculeos post se relinquerent? Errat, longe errat, quisquis virtutem diam in putidis latere puteis,

Eloquen-

Eloquentiam angustis clausam fistulis tam male habitare arbitratur. Ditioris venæ est purum hoc aurum, ab altiore fonte pura hæc aqua. Semina quidem in commune sparsit natura, fovet ea gremio ars præparatque: verum fructus omnis, perfectio, consummatio est à lectione, studio, cura. Ex tripode penitissimæ sapientiæ est illud *a* Apollonii: Ἀνάγνωσις τροφὴ λέξεως ἐστί. Lectione velut lætiore pabulo alitur atque enitescit facundia, quippe hinc multijuga exundat eruditio, rerum omnium exuberat scientia, unde parantur amplissimæ dicendi opes. Lectionis vero cum duplex sit usus: unus in orationis corpore formando, alter in anima ejus & mente firmanda; ibi verba & compositio requirantur ad styli imitationem, hic sensus & dispositio ad rerum cognitionem; utrumque autem prospiciat, ut, qui minus ingenio valent, aliorum subsidio sibi facultates comparent: maxime erit è re præsenti, quantum fieri potest, utrique consulere. Quamprimum igitur puer è Grammaticis excesserit, & emendatæ jam sanæque structuræ stipendiis emeritus certo pede figit terram, exerceatur probe vertendo è vernaculo in Latina, necnon transferendo è lingua Latina in vulgarem, atque eadem vicissim, interjecto modico tempore, Latine reddendo. Atque hic solicite & accurate versabitur in *b* verborum electione atque phraseωs accommodatione. Deinde tingatur mihi leviter *c* Compositionis præceptis, mox etiam *d* Variationis, ita demum instructo expeditior ad Imitationem sternetur via, ad *e* Imitationem, statuam il-

a Apollonii Rhodii citat. Theon progymnasmat. 1. c. Senec. 85. epist.

b Vide Longinum περὶ ὕψους. c. περὶ ὀνομάτων ἐκλογῆς. & I L. Strebæum de electione & oratoria collocatione verborum, & Phrases Schori. *c* Supra. *d* Ex præceptis Eras. l. de copia Verborum & Rerum. B. Keck. 2. l. Rh. c. 23. Rod. Agricola 3. l. de Invent. c. 5. *Imitatio.* *e* Cic. de Or. 2. l. & in Bruto l. ad Her. Fab. 10. l. 2. c. πῶς κοινὰ διανοήματα ἰδιοποιεῖν. Herm. περὶ μεθόδου δεινότητος. L. Vives 4. l. de caus. corr. art. & 4. l. de tradendis disciplinis. ubi adjicit exempla Sturm. tribus l. & in nobilitate literata. p. 332. Paschal. dè opt. genere Elocut. Treutler. meth. El. c. 34. Dress. l. 3. Keck. 2. l. sp. Rh. 2. c. Alst. Or. 2. l. Caus. l. 3. c. 9. & 15. Val. 2. l. 10. c.

lam Mercurialem, quæ quasi digito viam rectam & compendiariam ad Eloquentiæ arcem commonstrat. Quicquid enim manu suscipitur dextre, quicquid mente concipitur feliciter; omne illud exemplari huic virtuti accepta referat initia & incrementa; pene dixeram, exitus & perfectionem. Quid enim aliud sunt opera summorum artificum? Quid aliud Ideæ mente conceptæ? quam exempla quædam prototypa, originales quidam moduli; quæ imitetur solertia, quos ars exprimat. Imo quid aliud sunt Artes ipsæ, quam Naturæ summæ illius opificis pedissequæ & discipulæ, cujus vestigia quo pressius sequuntur, eo propius à perfectione absunt. Quoniam igitur in hujus efficacissimæ virtutis cardine vertitur Eloquentiæ janua; prono studio, affectu, consilio feratur Oratoriæ candidatus, ut alicujus in dicendo sit similis, quem tota mente atque omni animo defixus intueatur, ut quæ domi non nascuntur, aliunde petantur commoda. Ille autem sit Unus, quo æquabilior componatur stylus; atque idem in suo genere Optimus & perfectissimus, in quo & optima quæque sibi proponat imitanda: namque minus errabit qui recte collimabit ad scopum. Jam vero, quem Ciceronem præferendum aut parem invenias? conclamatissimo omnium consensu, Latinæ linguæ parenti, genio, Sermoni, Deo. cujus ingenium suo par Imperio nacti sunt Romani rerum Domini. Qui vel hoc nomine se imitatione dignum præstitit, quod & ipse, cum se totum (elogium est * Fabii, maximi in hac arte magistri) ad imitationem Græcorum contulisset, videtur effinxisse vim Demosthenis, copiam Platonis, jucunditatem Isocratis. Nec vero quod in quoquo optimum fuit, studio consecutus est tantum, sed plurimas vel potius omnes ex seipso virtutes extulit immortalis ingenii beatissima ubertate. Non enim pluvias (ut ait Pindarus) aquas colligit, sed vivo gurgite exundat, dono quodam provi-

* 10. L. Instit. 1. c. contra & pro Cic. vide Caus. lib. 2. L. Viv. 4 l. de caus. cor. art. Erasm. Ciceronianum & Rami Ciceronianum Alst. Orat. Præcognita. Nigronii Orat. 15. & 16. De laudibus & imitatione Ciceronis Alios.

providentiæ genitus, in quo totas vires suas eloquentia experiretur. Sciat ergo se multum profecisse cui placebit Cicero. Perpetuus itaque sit orationis dictator, disertissimus ille Romuli nepotum. Ex illius felici facilitate proponat alumno suo Rhetor, propinetque periodum unam aut alteram primo, quæ facile admittat imitationem, possitque intelligi, characteris humilis aut mediocris. Subministret illi argumentum aliquod materiæ sequacis, & quæ eandem cum exemplo proposito formam undequaque possit induere. Ostendat deinde Imitandi artem & rationes; ut vel eidem corpori aliam vestem induat, vel eidem vesti aliud quærat corpus, hoc est, 1 ut manentem * sententiam alia investiat oratione; 2 aut sententiæ suæ ac novæ habitum illum orationis modice immutatum conformet atque adaptet. Doceat, 3 quæ ab alio breviter dicta fuerunt, Fusius prosequi & Dilatare; 4 quæ fuse ab aliis explicata sunt, Contrahere; 5 Addere ex proprio; 6 Subtrahere ornamenta, & res vel unde Exponere, vel ornate Variare; 7 ex Græca aliave lingua sumptum sua Latinitate donare; 8 Orationem numeris strictam asserere in libertatem, solutique juris facere; 9 locutionis figuram, membra, ordinem, exornationem Mutare atque Invertere: ita par & simile adferre, ut sit tamen diversum, & aliud quidpiam esse videatur: ut ars appareat, lateat artificium. Deducat ita instructum in Imitationis arenam, componat cum Exemplo, exigatque artis specimen, quod diligenter conferet cum exemplari; monebit ubi ab exemplo & arte recessum: ipse emendabit, supplebit quæ deerant, circumcidet si quid redundet. Hinc progrediantur licebit ad longiora, difficiliora, altiora: ad periodos artificiose concinnatas, ad narrationes, confirmationes, argumentationum ac amplificationum formulas, ad

* Sententiam veteres quod animo sensissent vocaverunt: Sed consuetudo jam tenuit, ut mente concepta, sensus vocaremus.

paradoxa ejus & orationes denique integras; easque tractandas vel æmulatione parili, vel contrariis causarum partibus susceptis. Monebit interea, compilatoris esse, non imitatoris, ex alienis centonibus consarcinatis sibi trabeam aut virgarum sagulum consuere: servi pecoris esse, unam aliquam prætextam purpuream repræsentare, non posse corpus universum effingere: tardi hominis esse in furto deprehendi. Videat itaque ut fiat repetundarum reus, ne peculatus aut plagii postuletur, ne de vi aut dolo malo arcessatur. Proinde, neque curet verbum verbo reddere tanquam fidus interpres aut religiosus explicator, neque in venustatis ornatusque cuticula curanda sit sollicitus, sed & rei naturam laboret penitus scire: characterem advertat, circumstantias observet, atque illius, quem sibi imitandum susceperit, consilium, acumen, animi indolem, variæ eruditionis carnes, ossa & medullam, argumentorum lacertos & tractationem validam exprimat potius quam verba & stylum. Et cum pigri sit ingenii, maleque de se judicantis acquiescere inventis, *a* impressis usque vestigiis insistere, & dum in re tenui solicitam curam adhibet, fateri se rebus magnis imparem; hortetur eum jam æmulari, jam se cum duce suo conferre, si quid supra fieri possit, aggredi, præscripta transcendere, nare sine cortice, in altum vehi, seque jam ventis permittere. Ad quem palum jam probe exercitatus tyro noster, ubi visus est firmasse pedem habitu certo & æquabili Ciceronianæ orationis filo, deducatur per progymnasmata, chreias, locos communes, Ethologias *b*, &c in lætiorem campum orationum Demonstrativarum, latiorem Suasoriarum. Neque enim hujus ætatis, neque sane nostri fori sunt Judiciales,

a Annicetis apud Ælianum Var. hist. l. 2. c. 27.

b De primis apud Rhetorem exercitationibus, Fabius. l. 1. c. 15. & l. 2. c. 1. & 4. Priscianus: ex Her. p. 322. Theon. Aphthon. Emporius de Ethopœia ac loco communi. L. Viv. 4. l. 1. Alst. Orat. l. 3. 2. sect. 4. 2. l.

quarum

quarum scientia & arte jam non indigemus, ultra quam requirit eorum quæ scripta sunt Analysis & artificii observatio; postquam, sublata dicendi scena, descivit ab orationum splendore forensis illa pompa, formularum quarundam angustiis terminata. Ut ergo ab ipsis Eloquentiæ cunabulis legitimè studeat & per omnes numeros progrediatur candidatus noster; petenda illi cognitionis rerum facultas atque opes ex ipsis sapientiæ penetralibus; 1. Auditione attenta, multa, 2. Lectione pressa, 3. Commentatione seria, 4. Præceptis artis, 5. Diligenti Stylo, 6. Dicendi denique usu. Utilis apprime est Auditio; tum quia auris est scientiæ organum, & quæ ab aliis multo diutinoque studio fuerunt inventa, nobis transfundit horula una: tum quia dicentis viva voce ac spiritu movemur magis, excipimusque nova illa velut nascentia cum favore & solicitudine; trahimusque insuper in exemplum si quid in pronunciatione, eo quod decuit, placeat. Auditione tamen ut uberior, ita certior & liberior est Lectio. audita enim volucri quadam delectatione abeunt irrevocabilia: lecta repetere licet, sive artem, prudentiam & consilium, quæ celavit disertus artifex, propius advertere; sive res ipsas memoriæ penitus affigere velimus. Hoc orationis adeoque eruditionis atque scientiæ pabulum voremus, &, ut ita dicam, helluemur. Hoc veluti quotidiano cibo alatur pinguescatque oratio Exhausta enim eloquentiæ fontis vena statim inarescit, nisi quotidiana lectione refercias. Nisi oleum continenter instilles, extinguitur lucerna. Studiorum navem regat fixa hæc sapientiæ polo Cynosura, somni inertiæque Oceanum nunquam subitura Helice. Firma sit lectio, certa, assidua, & constans; non desultoria levitate intermittens aut vaga. Quocirca teneram hanc & musteam ætatem, ut neque depulsam in totum lactea illa Ciceronis ubertate, ita neque uno

1. Auditio.

2. Lectio.

utut pulcherrimo prato coërcitam velim, at crescentem, per floreos autorum agros liberius vagari; adultam, aperto gaudere cœlo, Idque Zeusidis exemplo; qui Crotoniatis Helenam picturis, non putavit omnia quæ ad venustatem quæreret, uno in corpore reperiri posse: plures itaque præberi sibi virgines poposcit, ut mutum in simulachrum ex animali exemplo veritas transferretur. Vorandæ plane sunt * orationes non Ciceronis modo, sed quæ habentur apud Cæsarem, Livium, Salustium, Curtium, Tacitum. Concoquendæ historiæ eorundem, nec non Suetonii, Flori, Velleii, & quorum est historia quæ dicitur Augusta, naturalis historia Plinii superioris, junioris epistolæ. Valerii collectanea. Historia quippe oratorem alit, narrandi facultatem suppeditat, instruit exemplis, quæ quasi præjudicata sunt & experimenta quæ de futuris concludant. Depascendæ Fabii institutiones, & quæ illi adscribuntur declamationes, panegyricæ Plinii & aliorum, Pacati imprimis. Comœdiæ Plauti & Terentii. Libandi adultioribus, Agellius, Capella, Apuleius cæterique Africi nuperi, denique Petrarcha, Politianus, Lipsius, Strada, &, quo nunc calet non tantum juventus omnis, Barclaius. Ante omnia, humanioris eruditionis studiosos immorari decet atque innutriri summis illis ingeniis & Moralis scientiæ oraculis, Platoni, Senecæ, Plutarcho. Quam salutaris autem vel necessarius potius sit futuro oratori poëtarum haustus, Oratorum princeps, Oratoriæque primores consentiunt. Legendi, (a) inquiunt, sunt Poëtæ, quorum lectio plurimum confert oratori. namque ab his & in rebus spiritus, & in verbis sublimitas, & in affectibus motus omnis, & in personis decor petitur. Quippe divino quodam numinis afflatu concitati, immortale quiddam ac cœleste spirant, sententiarum concinnitate mirabiles, lumine verborum conspicui, numerorum modulatione

* Inprimis orationes pro Archia poëta, pro Milone, M. Marcello, Ligario, Roscio Amerino, Deiotaro, Murena, Sylla, Cœlio; Philippic. 2. In Catilinam 1, 2, & 3. In Verrem 6. & 7. Vide & Keck. l. 2. spe. Rh. cap. 1. & Vall. 2. l. 11. q.

(a) Cic. 1. Or. Quint. 10. l. 1. cap. Tragici in primis, cum verborum delectu, numerorum suavitate, sententiarum pondere admirabiles; tum decori observantissimi.

tione suavissimi. Meminerimus tamen non per omnia poëtas esse oratori sequendos, nec libertate verborum, nec licentia sententiarum: neque (a) totos versus aut hemestichia solutæ orationi infarcienda. Verum ne memoria tot tantarumque rerum multifaria & confusa lectione obruatur: ne quid ex iis quæ legimus, audivimus, cogitando ipsi invenimus, desideretur: utile imprimis erit, quæ illustria sunt & notanda videntur, librorum custodiis concredere, tanquam cellæ penuariæ & succenturiato memoriæ subsidio. Quorum altero notentur verba rara, nova aut novo sensu usurpata; phrases insigniores suis quæque distinctæ titulis, formulæ elegantiores, ad Contextum, & Materiam, quarum exhibetur tabella infra, & in sequentibus specimen. Altero adnotabuntur Ornamenta & Argumenta, Similitudines, & Translationes, quæ sunt in unam vocem contractæ similitudines, allegoriæ, imagines, exempla, acutiora dicta, sententiæ, allusiones aut quæ alludi vel inverti possunt; eaque digesta omnia, & per ordinem alphabeticum suis titulis atque capitibus tanquam favis cellisque subjecta. Quoniam vero, ut ait (b) ille, nemo percipere tot reconditas aut tam varias res potest, nisi ut scientiæ meditatio, meditationi facultas, facultati vis eloquentiæ accedat: per quæ colligitur eandem esse rationem & percipiendi quæ proferas, & proferendi quæ perceperis: ne condi magis alienorum effatorum quam nostrorum conceptuum promisimus; intingendus tandem in nostram animi mentem erit calamus, senatus convocandus in corde consiliarius; stylusque inde acuendus. Nec quæ legeris, in codicum aut etiam memoriæ adversaria tam referenda erunt, quam mentis: curandumque ut eant in ingenium quippe cujus in vasculo liberius ac frequentius tingatur stylus quam memoriæ. Tot tamque variarum undecunque congestarum opum, quo

(a) περὶ χρείας ἐπῶν ἐν πεζῷ λόγῳ, Hermogenes, περὶ μεθόδου δεινότητος.

Nos apes debemus imitari, & quæcunque ex diversa lectione congessimus, separare, melius enim distincta. Sen. 84. epist. & 33.

Ad rerum excerpta habentur sub hujus libelli calcem communium locorum capita, si quis cura habeat hanc curam.

(b) Messalla in dialogo, quem alii Tacito, alii Quintiliano adjudicant.

3. Meditatio & Commentatio.

quo propriæ fiunt nostrique juris, immutanda est qualitas & proprietas, ut vulgo loquuntur. Ne patiamur itaque illa quæ hausimus manere integra & quasi solida innatare stomacho, quem ægrum atque infirmum arguunt quoties eadem specie redduntur cibi quâ sumpti sunt: sed ea naturæ beneficio concoquamus in chylum, ut hinc in sanguinem & alimentum transeant. Non tam memori vomitu cruda regeramus, quam ingenii fermento tot granorum miscellanea in panem convertamus. Tot rotis gemmas, tot florum succos ita spiritus nostri proprietate mutemus, ut diversa libamina & sapores in unum mel coalescant. Ita in unum conspirent voces variæ & instrumenta diversa ut singulorum lateant voces, omnium appareant; ut ex tot dissonis fiat chorus unus, concentus unus. Eruditum itaque hunc pulverem prorsus intenti studii radio exaremus, acrem ingenii rotam quasi figulinam versemus, ad judicii stateram omnia perpendamus, ex ingenii pixide per inventionem proprium, vel ex ærario mentis per recordationem promamus quæ ad rem nostram faciant: Quod fiet, si mentis dexteritate, elicio fucii atque animi conflictu & quasi obstetricia meditationis opera, res varie mistas ita temperemus atque in unum corpus redigamus, ut etiamsi appareat unde sumptum sit, aliud tamen quam unde sumptum sit, appareat. Lecta hæc semina novali subacto credita prement aliquando terram segete, rumpent messe horrea: si accedat æque diserta periti cultoris solertia. Præceptor igitur & ipse minime rudis & maxime exercitatus ex hoc nostro aut alio Rhetorices compendio artis præcepta enarrabit: locos inventionis, definitiones eorum, Maximas, tractationes, adjectis exemplis illustrabit. Non tamen omnia accurate & ad tenue: vel ab hoc, quod magistrum fere artis repetias neminem, teste Cicerone, qui ipse eloquens fuerit:

4 *Præcepta Artis.*

fuerit: nudæ enim illæ artes nimia plerunque subtilitatis affectatione frangunt atque concidunt quicquid est in oratione ipsoque spiritu generosius, omnem succum ebibunt & ossa detegunt. Novissime docebit proprios Affectuum motus & concitationes. Et jam tandem proponet rhetorculo suo argumenta, è fabulis poëticis, tragicis ut plurimum, historicis, Ethicis, declamanda, atque ea quandoque in partes contrarias: verum hæc veritati quam maxime consona, & quorum sit usus aliquis in vita deinceps futurus; licebitque aliquando experiendi exercendique ingenii gratia proponere paradoxa & absurda. Præformabit illi primum declamandi materiam & supellectilem, delineabit vestigia, digitum ad fontes lectionis intendet, commonstrabit argumenta, suppeditabit colores; mox eum sibi permittet, suis ut viribus absque adminiculo possit progredi. Progressus autem faciet non sine summa spe ad laudes amplissimas, si se totum & rite tradiderit Stylo, optimo & præstantissimo dicendi magistro, autori, effectori: Hic enim vires ingenii expetitur, mentem exacuit, memoriam excitat, judicium format, artis præcepta illustrat, lectionis fructum exigit: studii practica, cogitationum Hermes, mandatorum nuncius: scientiarum monimentum; quem cum multi per ignaviam fugiunt, quia magni est laboris, tum plurimi per inscitiam aversantur, eo quod rationem ejus nesciant profani, & illotis pedibus, aut manibus potius, tantæ artis penetralia aggressi. His autem mysteriis initiatus *hoc agat*, rem curæ tam seriæ, consilii tam sacri etiam atque etiam recta reputet via. Prius igitur quam calamum in manum sumat, operam det penitus intelligere quæstionis & rei, de qua dicendum sit, naturam, genus, statum. Deinde sibi aurem pervellet exigetque à memoria sua, si quid uspiam audiverit super ea re legeritve. centuriata habebit

5. *Stylus.*

Orationes 6. & 7. Nigronii de memoria.

bebit autorum capita, sententiasque eorum quasi per saturam acquiret: suæ meditationis advocabit obstetriciam manum, solertis ingenii aciem intendet; omnia diligenter versabit. quæstionem si finita sit, ad infinitam avocabit, circumstantias perpendet: hinc latibula argumentorum lustrabit, eruet quæcunque ad conciliationem, fidem, motum faciunt. Delectum habebit copiarum. levia quæ sunt & futilia rejiciet plane, exautorabit, cassabitque, ut isti loquuntur: quæ virtute valent & pondere. distinguet etiam; ut Velites expediantur, in acie stent Hastati, Principes collocentur medii, subsideant in postremis Triarii. Quas omnes argumentorum, exemplorum, similitudinum, sententiarum copias ubi explicuerit in una tabellæ facie, ut ibi in procinctu & statione appareant, evocandæ prout fuerit opus: cogitandum erit non tantum quo ordine, sed & quo apparatu, quam valido, quam splendido instructæ procedant: ut oratio verborum stellis, sideribus phrasium, sententiarum luminibus distincta, niteat Elegantia, Compositione fluat, Ornatu splendeat. Et tum denique ab indagationis industria & solertia commentationis se ad scribendum conferet. Ad commodiorem autem meditandi curam scribendique laborem conducet plurimum, si in quietum aliquem locum, secretum atque arbitris liberum se recipiat, eundemque obscurum. secessu quippe, silentio, tenebrisque alitur mens; sibi vacua, altiusque operi intenta, quoties intrinsecis avocamentis distracta non impeditur. Hic tandem stringat calamum, acuat stylum; in exercitationis hujus incunabulis, tardum; in progressu temporis & facultatis, velociorem; semper diligentem, ita tamen diligentem, ut videat, ne quando penna ad ingenium suum redeat, præcipiti acta festinatione. neque enim verendum est, ne manum de tabula nesciat tollere. At ne quando à proposito

sito extra oleas, quod ajunt, vagetur: suspiciendum erit subinde thema; ne maceriæ extruantur & arena sine calce, repetenda sæpius erunt proxime scripta: tum ad styli commissuram, quo melius connectantur præcedentibus sequentia: tum ad cogitationis calorem, qui, si scribendi intercapedine refrixerit, ex integro recipiet vires, &, quod in certamine saltus fieri solet, velut repetito spatio sumet impetum. Sequitur ut examinet præceptor & emendet quæ ille scripserit, improba & ociosa expungat, proba & gravia ponat, in locum fortuitorum sufficiat lecta, pro insuavibus dulcia, pro confusis composita suggerat, antiquitatis horrorem excolat, floridæ novitatis ambitionem coerceat. Aliquantulum veniæ tamen indulgebit ubertati & elegantiæ, quinimo alet potius indolem lætam generosus conatus, & vel plura justo concipientem spiritum fovebit, & satiari veluti quodam jucundioris disciplinæ cibo lacteque patietur. Volo, inquit Orator, se efferat in adolescente fœcunditas. Nam facilius sicut in vitibus revocantur ea quæ sese nimium profuderunt, quam si, nihil valente materia, nova sarmenta cultura excitentur: ita volo esse in adolescente unde aliquid amputem. Luxuriem quippe depascet increscens cum ætate stylus, multum inde anni decoquent, multum ratio limabit, aliquid ipso usu deteretur. Non autem potest in eo esse succus diuturnus, quod nimis celeriter est maturitatem assecutum. Nec placet mustum quod in lacu statim est austerum: id fiat annis. Sic & annos feret, & cum ætate proficiet Denique ne pereat gratia Musicæ occultæ, ne virtuti celatæ inuratur nota sepultæ inertiæ; superest, ut materiæ ita formatæ habitus producatur in actum: ut arte studioque decurata & domi elaborata oratio in solem & pulverem prodeat, in castra & aciem procedat, cui rei à Memoria

Cic. 1. de Oratore.

6. *Actio sive Pronunciatio.*

moria maximum est subsidium. Quam ut fixam, firmam, fidamque habeas, devorandum est tædium illud scripta aliena & tua ad verbum ediscendi, quæ penitus cognita atque intellecta, rite atque ex artis methodo disposita diligenter leges, advertesque res primo, deinde verba: eaque per intervalla & certas partes divisa, edisces ex iisdem tabellis quibus scripseris, tenacius quippe Memoria (quæ non est quid ab Intellectu, nisi ratione distinctum) apprehendit eorum vestigia, quæ sibi familiaria non incuriosi tradiderunt oculi. Quæ itaque imprimenda animo curaveris apud te tacite sub somni tempus, quo plus firmitatis adferat noctis interpositæ quies & silentium; reposces exigesque à memoria postero mane, defæcato à cibi decoctione & curarum æstu, animo. Deinceps probe meditata & comprehensa in solitario aliquo loco recitabis, Voce clara, distincta, non stridula aut intenta (in Exordio minime) non unius toni, sed modulata pro varia materiæ, argumentorum, sententiarum, affectuum ratione, cui Vultus consentiat, subserviatque Gestus, rebus quæ aguntur congruus; non vastus, neque histrionicus tamen, sed decorus & temperatus. Quæ omnia ut cum gratia, venustate & judicio præstare valeas, operæ pretium, imo necessarium erit, ut ipse audias alios, te alii, iique artifices, qui exemplo feliciter præeant, consilio fideliter moneant, quæ sequaris, quæ fugias; atque id certe disertius quam vel eburnea Gracchi fistula, vel Demosthenis speculum tibi vocem modulentur, gestum figurent. Tum demum bona cum tui fiducia prodire in publicum licebit. Actio autem usu repetita relegabit metum, solicitudinem, iram, rusticum pudorem, cæterosque affectus qui memoriæ ac liberiori gestui præjudicant & officiunt.

Nigron. Orat. 15. de Memoria.

Artis præcepta levidensi quodam filo & soloci pertexui, quæ compendii studio omiserim,

ex

ex iis ipsis quos indicavi fontibus facile licebit petere. Præceptis his si felicis ingenii vestri (Opt. Juvenes) facultatem excolere, si habitum & disertam dicendi facilitatem usu acquirere non pigebit; ibunt indolis vestræ flores (quos Naturæ produxit tellus, Artis firmat sol, Exercitationis educat imber) in Eloquentiæ & Prudentiæ fructus. Summus ille Naturæ parens fructus hosce, quorum ipse sparsit semina, ita benigno foveat numine: ita radiis suis illustret animetque æternus Justitiæ & Sapientiæ Sol: ita gratiæ suæ aura mulceat, imbre riget Sacrosanctus Favonius: ut canescentes illi indies ad maturitatem in animis vestris, vosipsos ad consummatissimæ Virtutis arcem evehant, ad fastigatissimi Honoris apicem promoveant: in Reip. emolumentum, Divini nominis gloriam, vestram salutem æternam.

FINIS.

Et quia illorum mentio facta est supra pag. 65. adjicienda curavimus concenturiata Communium Locorum capita; in eorum gratiam quibus cura erit studiumque conficiendi memoralia volumina.

A.

Abstinentia. Abusus. Academia. Actio. Accusatio. Adolescentia. Adversæ res. Adulatio. Adulterium. Ædificia. Æmulatio. Æquabilitas animi. Æqualitas. Ætas. Affectus. Affinitas. Agricultura. Aliena Ambitio. Amicitia. Amor. Amor sui. Angeli. Anima. Animantia. Animus. Arrogantia. Ars. Artes liberales. Artes. Asperitas. Avaritia. Audacia. Auditus. Aula. Aurum. Auspicia. Autoritas. Auxilium.

B.

Bellum. Beneficentia. Bona natura, fortuna animi. Boni. Bonitas. Bonum. Brevitas.

C. *Cades.*

C.

Cades. Calumnia. Castitas. Causa. Ceremonia. Cibus. Civis. Civilium rerum usus. Clementia. Cœlibatus. Cœlum. Comitas. Communio rerum. Concordia. Confessio. Conjugium. Conjugalis fides. Conscientia bona. Conscientia mala. Consilium. Consolatio. Constantia. Consuetudo. Contentus animus. Contractus. Conversatio. Convivium. Corpus. Correctio. Corruptio. Credulitas. Crudelitas. Cura. Cura prapostera. Curiositas.

D.

Damnum. Decorum. Debitum. Deformitas. Degeneratio. Delicia. Desperatio. Detractores. Deus. Dies. Discipulus. Disciplina. Discordia. Dissimulatio. Dives. Divitia. Divinatio. Doctrina. Dolor. Dolus. Dos. Dux.

E.

Ebrietas. Educatio. Elementa. Eloquentia. Error. Eventus. Exemplum. Exercitatio. Exilium. Experientia.

F.

Facilitas. Fama. Fames. Familia. Fatum. Favor. Felicitas. Fides. Finis. Forma. Fortitudo. Fortuna. Forum. Fratres. Fraus. Frugalitas. Fruges. Fuga. Furor. Furtum.

G.

Garrulitas. Gaudium. Gestus corporis. Gloria. Gratitudo. Gula.

H.

Haredes. Historia. Histriones. Homo. Honestas. Honor. Horti. Hospites. Humanitas. Humilitas.

I.

Iactantia. Ignavia. Ignorantia. Imitatio. Imperium. Impietas. Impudentia. Indoles. Industria. Infamia. Infantia. Inferi. Infirmitas. Ingenium. Ingratitudo. Inhumanitas. Inimicitia. Injuria. Injustitia. Innocentia. Institutio. Insania. Interitus. Inventa. Invidia. Ipse. Ira. Irrisio. Iudicium. Iurisscientia. Ius. Iusjurandum. Iustitia.

L.

Labor. Lachryma. Latitia. Leges, jura, consuetudines gentium. Legatus. Levitas. Liberalitas. Liberi. Libertas. Libido. Licentia. Licita. Lingua. Lis. Locus. Lucrum. Ludus. Luxus.

M. *Magi-*

M.

Magistratus. Magnificentia. Majestas. Mala. Maledicentia. Mali. Malitia. Medicina. Mediocritas. Meditatio. Memoria. Mendacium. Mens. Mercatura. Meretrix. Metalla. Meteora. Metus. Militia. Miracula. Miseria. Misericordia. Modestia. Mora. Morbi. Mores. Morum gravitas. Mores gentium varii. Mors & sepultura. Mulier. Mundus. Munera. Mutationes. Mutuum.

N.

Natura. Naturales res. Navigatio. Necessitas. Nobilitas. Nosce teipsum. Noverca. Novitas. Nox. Numerus. Numina. Nuptiæ & ritus.

O.

Obedientia. Obsequium. Oblivio. Occasio. Otium. Oculus. Odium. Officium. Omina. Opinio. Opus. Oracula. Oratio. Ordo. Ornatus.

P.

Parentes. Parricidium. Passio. Patientia. Patria. Paupertas. Pax. Peccatum. Peregrinatio. Perfidia. Perjuria. Perseverantia. Petitio. Pestis. Philosophia. Pietas Pictura. Pœna. Pœnitentia. Poëta & Poësis. Politia. Potentia. Potentioribus non adversandum. Præceptores. Præsentibus fruendum. Principes. Principium. Prodigalitas. Prodigia. Proditio. Promissa. Prospera res. Providentia. Prudentia. Principiis obsta. Pudor. Pudicitia. Pueritia. Pulchritudo.

Q.

Quæstiones curiosæ. Querela.

R.

Rapina. Ratio. Recreatio. Regnum. Religio. Reprehensio. Repugnantia. Repulsa. Respublica. Rhetores. Risus. Robur. Rus.

S.

Sacerdotes. Sacrificium. Sacrilegium. Sapientia. Scelus. Scientia. Scriptum. Securitas. Seditio. Secta. Sensus. Senectus. Servus, & Servitus. Severitas. Silentium. Similitudo. Simultas. Simulatio. Simulachra. Sitis. Sobrietas. Societas humana. Societas honesta. Societas prava. Solitudo. Solertia. Somnus. Somnia. Species recti. Spectrum. Spes. Studium. Stultitia. Subditi. Sublimis vitæ conditio. Superbia. Superstitio. Suspicio.

FINIS.

DE FORMULARUM

Usu & Imitatione.

FOrmulæ aliquot Oratoriæ à me olim, quasi parectato, rudi quadam farragine congestæ, non ita pedem sub alienis auspiciis vexillisque in aciem processerant. Has, quia semel, ipsius, qui ediderat, rogatu, publici juris feci, nec dum mihi satis apparuit causæ, cur prolem illam, quæ vel adeo implumis ad fidem solis educta (nisi infidus sit amicorum portus, affectu quam judicio fallacior) exploratores ignes irretorto contueri lumine sustinuit, unguibus sævis laniatam nido præcipitem darem: agnitam & vindicatam fovere hic lubet, suscipere, & proferre: si pauca prius de consilio in iis meo, ipsarumque usu dixero. Atque in his quia Imitatio utramque paginam facit, utrumque munus, & staminis & subtegminis subit; non pigebit ab illius exemplo telam ordiri.

Inter Georgica Hesiodi præcepta decantatissimum est illud & πολυθρύλλητον. Ab Aristotele etiam laudatum, Ethic. ad Nicomachum, l. 1.

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσῃ.
Ψρασσάμενος τά κ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται,
Ὃς δέ κε μήθ' αὐτῷ νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὃδ' αὖτ' ἀχρήϊος ἀνήρ.

Quo respiciens T. Livius, * oratione, quam Minutio, cujus temeritatem fortuna deprehenderat, maleque mulctarat, nisi nubes ea, quæ in montium jugis sedebat, solicitata imbrem dedisset, h. e. nisi legionibus Minutianis in extremo jam discrimine laborantibus Fabiana se acies repente, velut è cœlo demissa ad auxilium, ostendisset: Orationi, inquam, illi, quam Minutio affingit T. Livius milites suos hortaturo, supplices se, gratosque Fabio præstarent, hoc præfigit exordium; *Sæpe ego audivi, Milites, eum primum esse virum, qui sibi ipse consulat, quid in rem suam sit: secundum, eum, qui benè monenti obediat: qui nec ipse sibi consulere, nec alteri parere scit, eum extremi ingenii esse, &c.* Quod idem ante oculos habuit dubio procul Seneca *. *Nemo*, inquit, *per se satis valet, ut emergat: oportet manum aliquis porrigat, aliquis educat. Quosdam ait Epicurus ad veritatem sine ullius adjutorio contendere; hos maxime laudat, quibus ex se impetus fuit, qui seipsos protulerunt: Quosdam indigere ope aliena, non ituros, si nemo præcesserit, sed bene secuturos; egregium hoc quoque, sed secundæ sortis ingenium. Nos ex illa prima nota non sumus, bene nobiscum agitur, si in hanc secundam recipimur. Neque hunc quidem contempseris, qui alieno beneficio salvus esse potest: & hoc multum est, velle salvari. Præter hæc adhuc invenies aliud genus hominum, ne ipsum quidem fastidiendum, eorum, qui cogi ad rectum compellique possunt, quibus non duce tantum opus sit, sed adjutore, &, ut ita dicam, coactore. hic tertius color est. Itaque alteri magis*

*Decad. 3. l. 2.

* Epist. 52.

gratulatur; alterum magis suspicit. Quamvis enim ad eundem finem uterque pervenerit, tamen major est laus idem effecisse in difficiliore materia, &c. Mox. *Quædam ingenia facilia, & expedita quadam manu, quod ajunt, facienda sunt, & in fundamentis suis occupanda. Itaque ego illum feliciorem dixerim, qui nihil negotii secum habuit: hunc quidem de se melius meruisse, qui malignitatem naturæ suæ vicit, & ad sapientiam se non perduxit, sed extraxit. Hoc durum & laboriosum ingenium nobis datum, scias licet, imus per obstantia. Itaque pugnemus, aliquorum invocemus auxilium. Quem, inquit, invocabo, hunc, aut illum? Tu vero etiam ad priores revertere, qui vacant, adjuvare nos possunt, non tantum qui sunt; sed & qui fuerunt, &c.* Nec veritas tantum, O Philosophe, in Democriti puteo latet, indigetque Delio urinatore, sed & doctrinæ Moly, flore nitens lacteo nigra squallet radice, χαλεπὸν δὲ τ' ὀρύσσειν Ἀνδράσι γε θνητοῖσι: sed & aureum scientiæ ramum *tegit omnis Lucus, & obscuris claudunt convallibus umbræ.* Quem, quia *pauci, quos æquus amavit Jupiter, aut ardens evexit ad æthera virtus, Diis geniti potuêre* ingenii sui Marte eruere; liceat modo Mercurii indiciis oblatum capere, aut Veneris auspiciis rite repertum carpere. * Ἀλλ' ἢ οὐ κεκτήμεθα Μίμνοντες ἤδη ταῦτα συνθηρεύεται. In magnis illis animi ad artes & virtutes formandi Georgicis, εὐδαίμονας illos & θεοφιλεῖς pronunciat Plutarchus, quibus divinitus contigêre ad consummatam perfectionem tria illa absolute necessaria, 1 ingenii solum fertile, 2 institutionum bona semina, 3 diligens institutoris cultura & exercitatio. Natura quippe ab arte promovetur, utraque ab exercitatione firmatur atque perficitur. Quis itaque Eloquentiæ, quo non præstantius aliud munus homini à Deo datum est, fructum? quis, non dico, Suadæ medullam, sed vel illibatum orationis florem à pueris expe-

* Synes. tit. Deus.

expetat, aut etiam expectet, quibus nondum per ætatem aut ſtudium datur ſapere, quibus inventionis facilitas, ingenii felicitas, ipſius rationis vixdum illuxit lumen? *Stratus humi palmes viduas deſiderat ulmos.* Pedamenta itaque admoveantur ab Arte & Imitatione, ut quæ ex ſe non habent, mutuo aliunde ſumant; atque ita ſumant, ut lecte, libere, prudenter inſtituta imitatione, ex ſuo ipſius cerebro prognata hæc Pallas parentis referat imaginem; non aperte, ſerviliter, inepte ſuſcepta, opus Muſivum aut cento eruditis bilem concitet, aut furtivis nudata coloribus cornicula riſum moveat. Imitandi rationem, methodum, modos, κρύψιν, gradus ſupra attigimus Indicis Rhetorici pag 61 & ſeq. hic πρᾶξιν exercitationemque cur referre pigeat, cum ſummi ingenii viros in hac arena deſudaſſe non puduerit? Quot loca ex Platone & Ariſtotele, Dialogis ſuis & Rhetoricis inſeruit Eloquentiæ Romanæ parens Cicero, hæc vertendo, illa explicando, alia imitando? ad Demoſthenis vim ubique affectat viam, non ſemper aſſequitur. Philippicæ certe Ciceronis in totum olent Demoſthenis lucernam. Nec-non *a* ipſe Demoſthenes quatuor annos impendit orationibus Iſæi imitandis. Ut cæteros Poëtas taceam, (quos *b* Galaton pinxit catillantes quæ vomuerat Homerus) quid Virgilius? annon Homeri, Heſiodi, Theocriti, Pindari etiam, Apollonii, atque aliorum preſſe & quaſi religioſe inſiſtit veſtigiis? Plinius *c* vero honori ſibi duxit Ciceronem æmulari, nec fateri erubuit; *Eſt mihi*, inquit, *cum Cicerone æmulatio, nec ſum contentus eloquentia noſtri ſeculi.* Quod & alios factitaſſe ut liqueat, adducam locum illum *d* Iſocratis: Τῆς ἀρετῆς μὲν οὐδὲν κτῦμα σεμνότερον, οὐδὲ βεβαιότερον ἐστί. κάλλος μὲν ἢ χρόνος ἀνάλωσεν, ἢ νόσος ἐμάρανε, πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον, ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρέτης ἐστὶν, ἐξουσίαν μὲν τῇ ῥᾳθυμίᾳ παρασκευάζων, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρακαλῶν,

a Plutarch. in vita Demoſt.

b Ælian. Var. hiſt. 13.l.22.c.

c 1.l.5. epiſt.

d Or. ad Damonicum.

καλῶν, ῥώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης, πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε. καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπισκότησεν: ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κτῆσις, οἷς ἂν ἀκιβδήλως ἐν ταῖς διανοίαις συναυξηθῇ, μόνη μὲν οὐ γηράσκει, πλούτου δὲ κρείττων, χρησιμωτέρα δὲ εὐγενείας ἐστί. Quem crispo & rotundo sane agmine complexus est Salustius in Catalinaria præfatione, *Divitiarum & formæ gloria fluxa atque fragilis est: virtus clara æternaque habetur.* in Jugurthina prolixior. *Præclara facies, magnæ divitiæ, ad hoc, vis corporis, & alia hujuscemodi brevi dilabuntur: at ingenii egregia facinora, sicut anima, immortalia sunt. Postremo corporis & fortunæ bonorum, ut initium, sic finis est: Omniaque orta occidunt, & aucta senescunt: animus incorruptus, æternus, rector humani generis, agit atque habet cuncta, nec ipse habetur.* Hunc fusius expressit Plutarchus, [a] τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπινα, καὶ μικρά, καὶ οὐκ ἀξιοσπούδαστα καθέστηκεν. Εὐγένεια καλὸν μὲν, ἀλλὰ προγόνων ἀγαθόν. Πλοῦτος δὲ τίμιον μὲν, ἀλλὰ τύχης κτῆμα, ἐπειδὴ τῶν μὲν ἐχόντων πολλάκις ἀφείλετο, τοῖς δ' οὐκ ἐλπίσασι φέρουσα προσήνεγκε. καὶ ὁ πολὺς πλοῦτος σκοπὸς ἔκκειται τοῖς βουλομένοις βαλάντια τοξεύειν, κακούργοις, οἰκέταις, καὶ συκοφάνταις. καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι καὶ τοῖς πονηροτάτοις μέτεστι. Δόξα γε μὲν σεμνὸν, ἀλλ' ἀβέβαιον. Κάλλος δὲ περιμάχητον μὲν, ἀλλ' ὀλιγοχρόνιον· ὑγίεια δὲ τίμιον μὲν, ἀλλ' εὐμετάστατον. ἰσχὺς δὲ ζηλωτὸν μὲν, ἀλλὰ νόσῳ εὐάλωτον καὶ γήρᾳ. τὸ δὲ ὅλον, εἰ τις ἐπὶ τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ φρονεῖ, μαθέτω γνώμης διαμαρτάνων. πόσον γάρ ἐστιν ἰσχὺς ἀνθρωπίνου (ἥττων) τῆς τῶν ἄλλων ζώων δυνάμεως; λέγω δὲ οἷον ἐλεφάντων, καὶ ταύρων, καὶ λεόντων. Παιδεία δὲ τῶν ἐν ἡμῖν μόνον ἐστὶ ἀθάνατον καὶ θεῖον. [b] Apuleius ægre illum ambulare judicans, qui pedem semper ponit in alieno vestigio, nec sibi metas præstituit, nec se intra alieni ingenii pomœria terminavit: sed liberius, pro more suo

[a] Περὶ παίδων ἀγωγῆς.

[b] De Deo Socratis.

ſuo & patrio vagatus, ita luſit, *Aliena voce quæ parentes pepererunt, & quæ fortuna largita eſt, &c. Generoſus eſt? parentes laudas. Dives eſt: non credo fortunæ. Magis iſta dinumero. Validus eſt? ægritudine fatigabitur. Pernix eſt? abibit in ſenectutem. formoſus eſt? expecta paulisper, & non erit. At enim bonis artibus doctus, & adprime eſt eruditus, & quantum licet homini, ſapiens & boni conſultus eſt? tandem aliquando ipſum virum laudas. Hoc enim nec à patre hæreditarium eſt, nec caſu pendulum, nec à ſuffragio anniculum, nec à corpore caducum, nec ab ætate mutabile.* Quamvis hic, ut & alibi, Senecam a ob oculos & in mente habuiſſe mihi ex Proleptico artificio videtur. *Ratio ergo perfecta proprium hominis bonum eſt, cætera illi cum animalibus ſatiſque communia ſunt, Valet? & leones. formoſus eſt? & pavones. velox eſt? & equi. non dico, in his omnibus vincitur. Non quæro quid in ſe maximum habeat, ſed quid ſuum. Corpus habet? & arbores. habet impetum & motum voluntarium? & beſtia, & vermes. habet vocem? ſed quanto clariorem canes, acutiorem aquila, graviorem tauri, dulciorem mobilioremque Luſcinia? Quidin homine proprium? Ratio. hæc recta & conſummata felicitatem hominis implevit.* A quo exemplari non admodum diſcedit Boëthius. b *Quid enim? pecuniamne congerere conaberis? ſed eripies habenti. Dignitatibus fulgere velis? danti ſupplicabis: & qui præire cæteros honore cupis, poſcendi humilitate vileſces. Potentiamne deſideras? ſubjectorum inſidiis obnoxius, periculis ſubjacebis. Gloriam petis? ſed per aſpera quæque diſtractus, ſecurus eſſe deſiſtis. Voluptariam vitam degas? ſed quis non ſpernat atque abjiciat viliſſimæ fragiliſſimæque rei corporis ſervitium? jam vero qui bona præ ſe corporis ferunt, quam exigua, quam fragili poſſeſſione nituntur? Num enim elephantos mole, tauros robore, ſuperare poteritis? num tigres velocitate præibitis? Forma vero nitor; ut rapidus eſt, ut velox, & vernalium flo-*

a Epiſt. 76.

b De conſol. Philoſophiæ, l. 3. proſ. 8.

rum mutabilitate fugacior! Respicite cœli spatium, firmitudinem, celeritatem: & desinite aliquando vilia mirari. Videte denique hos subsecutum Minucium Felicem. *Rex es: tam times, quam timeris, & quamlibet sis multo comitatu stipatus, ad periculum tamen solus es. Dives es: sed fortunæ male creditur, & magno viatico breve iter non instruitur sed oneratur. Fascibus & purpuris gloriaris: vanus error hominis, & inanis cultus dignitatis, fulgere purpura, mente sordescere. Nobilitate generosus es: parentes tuos laudas: omnes tamen pari sorte nascimur; sola virtute distinguimur.* Quorsum hæc omnia? certe, ut intelligatur etiam gravibus viris, & in altum eloquentiæ provectis Imitationem præluxisse cursus sui Helicen & Cynosuram. Non itaque pudori, nec tædio esse debet teneræ ætati, cui instituendæ hæc qualiacunque, inserviunt, τοῖς νεκροῖς συγχρηζομένοις majorum virtutes intueri animisque ad virtutem hanc accendi. Præclara illa vox est, & viro summo digna, si cui datur eam vere de se protulisse, *Libera per vacuum posui vestigia princeps, Non aliena meo pressi pede.*

Verum enimvero in secundis, aut etiam tertiis stare aliquid est. Si negatur Jovis non imitabile fulmen vibrare; proximos tamen illi honores, etsi proximos longo post intervallo, & manubias secundas tractare Palladi liceat, juvetque sequi patrem, licet *non passibus æquis.*

Prima itaque & præcipua probi atque legitimi Imitatoris cura sit, Rerum, ac Sensus: proxima, Verborum & Coloris. ut ejus, quem imitandum suscepimus, primo animi consilia, & altam vegetæ mentis vim intelligamus; hæc probe concocta acri meditatione in animi nostri venas trajiciamus, ut corpus ipsum orationis, quæ speculum animi est, solidum & succi plenum efformetur, argumentorum ossibus firmum, sententiarum medulla distentum, motuum nervis validum. Deinde, ut circa carnis cutisque

cutisque colores versemur, vocum, figurarum, phrasium, formularum. Ejusmodi oratio non intra labra natans, sed in penitissimi cordis penetralibus nata, vivet, spirabit, movebit, aget, rapietque auditores quo volet. Atque hæc omnia, quamvis intimis animi præcordiis adamantino stylo insculpi necesse fuerat, quoniam tamen labilis res est memoria & fluxa, quæ onerata fatiscit, referta confunditur; ex usu erit illam sublevare; & ea, quæ nobis legentibus, audientibus, aut meditantibus placuerunt, dignaque adnotatu visa sunt, Librorum fidei concredere, uti suprà monuimus pag. 65. &c. Indicis Rhetorici.

Adventitiis tamen his subsidiis ita uti, ne sensus ipsos, ne formulas eodem habitu, quo admissa sunt, quasi per vomitum, quod infirmi stomachi indicium est, regeramus: verum, tum adjiciendo, tum detrahendo, qua varie concinnando, qua artificiose invertendo, ita immutare, ut ex ingenii nostri fonte, fornace, officina; non ex memoriæ lacu, ærario, taberna videantur deprompta: Mentis agitatione, Commentationis igne ea omnia, quantumvis varia, & dissimilia, ita conflare, miscere, assimilare, ut & ipsis Artificibus fœtum hunc nostræ mentis ingenuum potius approbemus, quam accersitas bracteas, aut emendicata analecta prodamus. Formulas itaque subjeci ipsis autorum unde sumptæ sunt verbis dimensas, ut aliquid relinquerem Oratoriæ candidato, in quo exerceret se styli acies, laboraret ingenii acumen; tanquam si placeat exemplum istud. Apud A. Gell. *a* nec non Ælianum *b* invenio; *Quod Theophrastus verba in Areopago facturus deturbatus verecundia obticuerit, quodque idem hoc Demostheni apud Philippum Regem verba facienti evenerit.* Quod hunc in modum dilatari poterit. *Quod Theophrasto oratori parum vehementi, cujus tamen ex ore melle dulcior effluebat oratio; quod Demostheni torrentis in modum fluminis, aut torti potius*

a A. Gel. arg. c. 8. l. G.
b Ælian. var. hist. l. 8. c. 12.

fulminis auditorum animos percellenti, contigisse fertur; ut hic Philippi regis majestate exanimatus, ille verecundia (ut creditur) deturbatus in ipso orationis limine repente obticuerit: idem ne mihi novo Rhetori atque in hac dicendi arena minime versato accideret prorsus extimescerem, nisi me animaret rei ipsius, de qua dicturus sum, dignitas, nisi me confirmaret gratiosorum juvenum, qua cinctus sum, corona notissima benignitas. Jubet me res, ut inter vitiosi pudoris Scyllam, & impudentiæ Charybdim, ingenuam & prætextatæ hujus ætatis florem verecundiam per medium fretum, qua virtutis via est, plenis pro virium mearum & artis modulo gloriæ velis feram. Vos itaque orandi sitis (tyrocinii hujus literarii commilitones mei) cum in ipsius argumenti vestra hac ætate dignissimi gratiam, tum pro candore, quem in pectoribus vestris inclusum, huc affertis, ut fragili hujus Orationis meæ navicula, sine scientiæ saburra, sine judicii clavo, sine artis velis timidè fluitanti, lenis faventiæ vestræ aura aspirans, eam decurso feliciter spatio in optatum portum deducat. Quas vero formulas ex lectione in adversaria & commentarios referre placet, id, si ita videtur, facere ex mente & methodo subsequentis tabellæ licebit.

Supra Naturæ fundamina, Artisque structuram, inter Exercitationis subsidia, ad Eloquentiæ fastigium erigendum, validissimi adminiculi vim & viam occupat Imitatio. Ad cujus perfectionem, studiose & cum fructu legenti, audienti, commentanti observanda veniunt.

Ordiendi:

- 1 Formula ad
  - Contextum
    - Ordiendi:
    - Petendi attentionem & benevolentiam.
    - Narrandi.
    - Proponendi & partiendi.
    - Continuandi.
    - Tranſeundi.
    - Abrumpendi.
    - Confirmandi.
    - Exempla citandi.
    - Teſtimonia citandi.
    - Objiciendi & Confutandi.
    - Claudendi.
  - Materiam
    - Rogandi & Petendi.
    - Gratias Agendi & Debendi.
    - Opem offerendi & Pollicendi.
    - Laudandi.
    - Vituperandi.
    - Corrigendi.
    - Hortandi, Suadendi, & Conſulēdi.
    - Exclamandi, Querendi, & Deteſtandi.
    - Monendi.
    - Excuſandi.
    - Deliberandi.
    - Illudendi.
    - Minandi.
    - Metuendi & Obſtupeſcendi.
    - Male & bene precandi.
    - Conſolandi.
    - Moderandi & Dijudicandi.
- 2 Ornamenta & Firmamenta
  - Similitudines.
  - Allegoriæ.
  - Imagines.
  - Acutiora dicta.
  - Sententiæ.
  - Exempla.
- 3 Dictiones
  - Verba rara, nova, aut novo ſenſu uſurpata.
  - Phraſes inſigniores & nitidiores.

Ordiendi formulæ.

Lib. 2. de Orat. *Rebus omnibus probe consideratis, tum denique inquit M. Antonius apud Ciceronem, id quod primum est dicendum, postremo soleo cogitare, quo utar exordio. Nam si quando id primum inveniре volui, nullum mihi occurrit, nisi aut exile, aut nugatorium, aut vulgare, atque commune. Principia autem dicendi semper cum accurata, & acuta, & instructa sententiis, atque verbis, tum vero causarum propria esse debent. Prima est enim quasi cognitio & commendatio orationis in principio: quæ continuò eum qui audit, permulcere atque allicere debet, &c.* mox. *Appareat eas non esse communes, nec in alias causas posse transferri; sed penitus ex ea causa, quæ tum agatur, effloruisse. Omne autem principium, aut rei totius, quæ agitur, significationem habere debebit, aut aditum ad causam, & communitionem; aut quoddam ornamentum & dignitatem. Sed oportet ut* 3. l. orator. insti. c. 11. *ædibus ac templis vestibula & aditus; sic causis principia pro rebus & rerum portione præponere. Disputat Quintilianus contra quam censuit Ciceronis Antonius, præcipiens. Nec ideo tamen eos probaverim, inquit, qui scribendum quoque proœmium novissime putant. Nam ut conferri materiam omnem oportet, & quid quoquo loco sit opus, constare debet, ante quam dicere aut scribere ordiamur; ita incipiendum ab iis, quæ prima sunt, &c. Sed post veteres dicendi magistros in utraque lingua, & præter ea quæ nos supra diximus, p. 22. &c. de virtutibus, vitiis & legibus Exordii, videatur Caussinus, l. 6. Elog. c. 7. Valladerus l. 8. Vossius l. 3. instit. Orat. c. 2 &, si tædium ferre possis, Exordiorum formulæ variis ex locis desumptæ à Melchiore de Cerda in Campis Eloquentiæ. Nec non aliæ per omnia genera & partes orationis à Vernulæo allatæ, ut & ab Erasmo, li. de copia & conscribendis epistolis. Neque tamen ista quæ sequuntur rejicienda protinus sunt,*

sunt, ut quæ, ex præceptis & exemplo in præfatione modo præmissis, in hanc vel illam sententiam facile transferri possint.

Roscius histrio nobilissimus, qui propter artis suæ præstantiam & venustatem assecutus erat, ut in quo quisque artificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur: quo spectante, gestum agere in scena videbatur esse hominis impudentis: ille, inquam discipulus Hortensii, magister Ciceronis, ille propter probitatem indignus, propter artem solus scena adeoque immortalitate dignus judicatus, ille utcunque exercitatissimus, nunquam tamen nisi gestus & actionem accurate meditatus se dabat in publicum ——— Cic. 1. de Or. & Val. Max. l. 8. c. 7.

Si Porcius Latro, Declamatoriæ virtutis unicum exemplum, cum pro reo in Hispania Rustico Porcio propinquo suo diceret, usque eo fuerit confusus, ut à solœcismo inciperet; nec antea potuerit confirmari, tectum ac parietes desiderans, quam impetravit ut judicium ex foro in basilicam transferretur: quam toto me animo consternari putatis? qui ——— Sen. præf. ad l. 4. controv. Quint. l. 10. c. 5. Nigron. 1. Orat.

Equidem in me ipso experior sæpissime, ut exalbescam in principiis dicendi, & tota mente atque omnibus artubus contremiscam. Adolescentulus vero sic in initio accusationis exanimatus sum, ut hoc summum beneficium Q. Maximo debuerim, quod continuo concilium dimiserit, simul ac me fractum ac debilitatum metu viderit. Crassus apud Cic. 1. de oratore.

Cicero manumisit Erotem servum; quod judicium quoddam gravissimum in diem posterum fuisse dilatum nunciasset. Plut. apoph.

Athenesius cum cogeretur de gloria differere coram Philone (cujus jam aures cognoverat & Demosthenicæ Eloquentiæ inustas calamistris, & Atticæ dictionis puritate delicate politas) illum somniavit absentem, ne tanti viri cogitatio medium sibi dictionis filum intercideret. Sic ego hodie divina Endymionis virgula, &c.

Cic. 1. de Natura Deor. Cum à Simonide quæsivisset Hiero tyrannus, quid, aut qualis esset Deus, deliberandi causa sibi unum diem postulavit. Cum idem ex eo postridie quæreret, biduum petivit. Cum sæpius duplicaret numerum dierum, admiransque Hiero quæreret cur ita faceret; Quia quanto, inquit, diutius considero, tanto mihi res videtur obscurior.

Cic. de oratore 2. I. Cum Annibal Carthagine expulsus Ephesum ad Antiochum venisset exul, proque eo, quod ejus nomen erat apud omnes in gloria, invitatus est ab hospitibus suis, ut Phormionem Peripateticum, si vellet, audiret: cumque is se non nolle dixisset, locutus esse dicitur homo copiosus aliquot horas de imperatoris officio, & de omni re militari. Tum cum cæteri qui illum audierant, vehementer essent delectati, quærebant ab Annibale, quidnam ille ipse de illo philosopho judicaret, hic Pœnus, non optime Græce, sed tamen libere respondisse fertur, Multos se deliros senes sæpe vidisse, sed qui magis quam Phormio deliraret, vidisse neminem. Neque mehercule, injuria. Quid enim aut arrogantius, aut loquacius fieri potuit quam Annibali, qui tot annos de imperio cum populo Romano omnium gentium victore certasset, Græcum hominem, qui nunquam hostem, nunquam castra vidisset, nunquam denique minimam partem ullius publici muneris attigisset, præcepta de re militari dare.

Plutarch. apophth. Sophistæ Herculis laudes recitaturo, Quis vero, inquit Antalcidas, eum vituperat?

Liv. 3. l. 2. I. Fabius. Si aut collegam (id quod mallem) Æmyli tui similem haberes, aut tu collegæ tuo similis esses, supervacanea esset oratio mea. nam & duo boni Coss. etiam me tacente omnia è rep. fide vestra faceretis: & mali nec mea verba auribus vestris, nec consilia animo reciperetis.

Liv. 3. d. 3. I. Hanno. Tacuissem hodie (P. C.) ne quid in omnium gaudio minus lætum quod esset vobis loquerer: nunc interroganti senatori, si reticeam,

aut

aut ſuperbus, aut obnoxius eſſe videar: quorum alterum eſt hominis alienæ libertatis obliti, alterum ſuæ.

Qui me voluiſtis dicere ex tempore, accipite rudimentum poſt experimentum. Quippe, prout mea opinio eſt bono periculo periculum faciam, poſtquam reprobata meditata ſum dicturus incogitata, &c. Apul. de Deo Socratis.

In rebus ſublitariis venia prolixior. Scripta enim penſiculatis & examinatis; repentina autem noſcitis ſimul & ignoſcitis. Ibid.

Pericles, quotieſcunque verba facturus in concionem prodiret, optabat, ut ſibi nullum ejuſmodi verbum excideret quod populum exaſperare atque irritare poſſet: aut quod illi contrarium eſſet & cum ipſius voluntate pugnare videretur. Ælian. hiſt. 4. l. 10. c.

Si quantum in agro locisque deſertis audacia poteſt, tantum in foro, atque judiciis impudentia valeret, non minus nunc cauſa cederet A. Cæcina Sex. Æbutii impudentiæ, quam tum in vi facienda ceſſit audaciæ. Verum &, &c. Cic. pro Cæcina.

Nunquam mihi defuturam orationem, quâ exercitum meum alloquerer, credidi: non quod verba unquam potius quam res exercuerim, ſed quia prope à pueritia in caſtris habitus aſſueveram militaribus ingeniis: apud vos quemadmodum loquar, nec conſilium nec oratio ſuppeditat: quos nec quo nomine quidem appellare debeam, ſcio cives? qui à patria veſtra deſciviſtis. an milites? qui imperium auſpiciumque abnuiſtis, ſacramenti religionem rupiſtis. hoſtes? corpora, ora, veſtitum, habitum civium agnoſco: facta, dicta, conſilia, animos hoſtium video. Quid enim vos, &c. Liv. 3. d. 8. l. Scipio.

Quam conſuetudinem illi ex ſchola politi oratores tanquam legem ſervaverunt, ut in magnis cauſis ſibi à Diis precarentur concedi orationem, vel Cic. conſperſam floribus ad aures audientium ſuavitate deliniendas, vel Demoſthenis Turn. or. 11.

ifthenis vinctam nervis ad animos eorum pondere perfringendos: eandem ego coram vobis hoc ipso ex loco hodie persecutus fuissem, si id quod ago putassem potius orationis esse ex infimo artificio promptæ, quam mentis cujusdam divinitus afflatu concitatæ: verum cum eos mihi motus sive insusserit ratio, tanquam ex terra homini, sive insculpserit Deus, tanquam ex cœlis Christiano, ut putem hanc rem quam conor, non tam orationis esse quam rationis; imo vero non tam rationis quam spiritus cujusdam, &c. tantum abest ut illa optem, &c. ut potius, &c.

Oratio rebus dubiis inventa est. itaque nec ego accusando eum apud vos tempus teram, à cujus crudelitate vosmet ipsi armis vindicastis; nec istum ad cætera scelera impudentiam in defendendo se adjicere patiar.

Val. Max. præf. ad Tiberium. Nam si prisci Oratores ab Jove Opt. Max. bene orsi sunt, si excellentissimi vates à numine aliquo principia traxerunt; mea parvitas eo justius ad tuum favorem accurrerit, quod cætera divinitas opinione colligitur; tua præsenti fide, paterno avitoque sideri par videtur.

Quintil. 10. l. c. 1. Ut Aratus à Jove incipiendum putat (ἐκ Διὸς ἀρχώμεθα) ita nos rite cœpturi ab Homero videmur.

Tacit. hist. 4. Vocula. Nunquam apud vos verba feci, aut pro vobis solicitior, aut pro me securior. Nam mihi exitium parari, libens audio, mortemque in tot malis hostium ut finem miseriarum expecto. Vestri me pudet miseretque, adversus quos, &c.

Turn. 3. or. Est, (Auditores) est in magnorum virorum non solum judiciis, sed etiam oculis vis quædam divina latenter implicita, quam cum antiquis oratoribus timerem, totisque artubus exhorrerem, si ut illi ex his subselliis quærerem meæ aut ignorantiæ tegendæ velum, aut ambitioni fovendæ segetem. Verum cum hoc, quicquid in isto circulo sudo sive algeo, referatur eo, non ut ornet, sed ut ornem, non ut mihi libem eloquentiæ

quentiæ laudem, sed ut virtutis laudem derivem in alium: tantum abest ut Brutos & Camillos timeam, ut potius in sinu gestiam Brutos mihi & Camillos hodie obtigisse auditores.

Viri Athenienses, aliis quidem sapientior, aliis fortior sum. Sapientior iis qui Pisistrati conatus non animadverterunt; fortior iis qui sciunt quidem, sed metu silent. Solon. apud. Dieg. Laërt.

Musonius Rufus equestris ordinis miscuerat se legatis Vitellii ad Flavianos de pace missis, studia Philosophiæ & Stoicorum placita æmulatus. Cœptabatque permixtus manipulis, bona pacis & belli discrimina differens, armatos monere. Id plerisque ludibrio erat, plerisque tædio. nec deerant qui proculcarent hominem propellerentque, ni admonitu modestissimi cujusque & aliis minitantibus, omisisset intempestivam sapientiam. Tacit. 3. hist.

Petendi attentionem formulæ.

QUod si res trita sit, tritæ rei novam promitto, nec pervulgatam orationem, ut per humanitatem, quam inclusam in pectoribus domo huc attulistis semper, rogandi mihi sitis vehementer, ne potius contemnatis illam quia trita fuit, quam hanc attendatis, quia nova erit. Turn. Or.

Si quis mihi Deus vestram ad me audiendum benevolentiam conciliarit; efficiam profecto ut intelligatis nihil esse homini tam timendum quam invidiam, nihil innocenti suscepta invidia tam optandum quam æquum judicium ——— Cic. pro A. Cluentio.

Quæso à vobis ut in hac causa mihi detis hanc veniam accommodatam huic reo, vobis, quemadmodum spero, non molestam; ut me pro summo poëta atque eruditissimo homine dicentem, hoc concursu hominum literatissimorum, &c. Pro Archia poëta.

Verum, ne quis forte arbitretur me pervulgato Rhetorum more debere rogare, ut patien- 3. Or. Turn.

tiam

tiam huc, & attentionem afferatis, is velim intelligat, me nolle rogare: quin potius Circea potione ita hodie ex Oratore factum Philosophum, uttam possim esse generosè contemptor si difficiles contemnatis fructuosa docentem; quam velim esse gratus, si patientes audiatis breviter dicentem. Quorum utrumque contendam, ut commode possitis, si attendatis: ut vero attendatis rogat vos beata ——

Cic. pro Rosc. Amer. Quapropter vos oro atque obsecro Jud. ut attentè bonaque cum venia verba mea audiatis. fide sapientiaque vestra fretus plus oneris sustuli quam ferre me posse intelligo. Hoc onus si vos aliqua ex parte allevatis, feram ut potero, studio & industria Jud. sin à vobis (id quod non spero) deserar, tamen animo non deficiam, & id quod suscepi, quoad potero, perferam.

Turn. 9. or. Ineptus sane ipse siem (Aud.) si pervulgatas Rhetorum præceptiones ad excitandam attentionem consectarer; cum videatur jam T. ipse & quod Martyr fuit, expressisse vobis audiendi cupiditatem, & quod noster fuit impressisse imitandi studium.

l. 10. Attendite ergo, vestræque benevolentiæ quadam quasi aura favete audienti.

Date paulisper aures animumque in ditionem meam, à me certe stabitis & sentietis.

Quod ut plenius cognoscatis, quæso vos ut dum breviter vitæ meæ rationem adumbratam explico, dicentem me, id quod vultus vestri tacite pollicentur, benignè attenteque audiatis.

5. Agrar. Quare à vobis, qui nihil de me credidistis, ut eam voluntatem, quam semper habuistis erga me retineatis, peto: à vobis autem, &c.

Plutarch. de Auditione. Quin & Mercurium veteres in dedicandis fanis, adjunxerunt Gratiis, significaturi, orationem maxime flagitare benignas & amicas aures.

Suidas. Aristoph. interpres. Itane, inquit, de Asini umbra audire vultis, de rebus gravibus, & seriis non vultis?

Nigr. 1. or. Qua de re quia multa dici possunt digna vestris

ſtris auribus atque hac nobiliſſima, qua cingor, corona ———

Reficite quæſo vos, Auditores, ad ea quæ ſequuntur, graviora, ſubtiliora, admirabiliora, flagitant attentionem ea non minorem quam præſtitiſtis. Ex qua etiam factus certior benevolentiæ veſtræ, adeo ut de vobis omnia ſperem, mihi omnia de veſtra humanitate pollicear. Ibidem.

Cujus dignitas ac venuſtas quia ſine adventitiis illecebris rapere ad ſe & detinere auditores valet: negligam hodierna die, quas in principiis dicendi quidam ſolicito animo atque anxio quærunt, inſinuationes aucupandæ benevolentiæ auditorum; quam apud vos de integro captari minime neceſſarium mihi eſſe intelligo; tum ex attentione quam ſuperius præſtitiſtis, tum ex hodierna frequentia. Idem 2. or.

Alacritas veſtra & ardor me nonnihil hærentem facile adduxerunt, ut citius quam ſtatueram, ſublatis anchoris rurſus in altum è ſtatione, benevolentiæ magis veſtræ Favonio datis velis, quam mearum virium remigio fretus, orationem impellerem. Idem 7. or.

Quare vos illud unum oro atque obteſtor per veſtram præclaram indolem ingenii, morum, virtutis, perque illam cupiditatem gloriæ, qua vos liberalis ambitio titillat, ut oculos mentis in Eloquentiam intendatis acerrime, dum ejus vim ac poteſtatem, in qua ſuccum, ſanguinem, nervos, robur, gratiam ejus ac pulchritudinem arbitror collocatam, in orationis meæ quaſi tabula vel ſpeculo, &c. Ibid. 2. or.

Quam dum explico atque expedio, vos oro atque obteſtor, ut oratoris, ſi minus boni, at omnium veſtrum amantis, verba benevolis auribus ac mentibus excipiatis: qui hac ſpe humanitatis veſtræ fretus, plus aliquanto complexus eſt animo, ſine temeritatis ſuſpicione, quam ætas & ingenium poſtulare aut ferre videatur. 5. Or.

Sed quod vobis ſum pollicitus; quod vos aviſſime Ibid. 15. or.

diſſime exoptatis, ut tam inſignis exemplaris virtutes non decantatis & tritis, ſed novis, reconditis, inauditis laudibus celebrem, oculis vultuque repoſcitis. Habenis igitur ingenii mei qualiſcunque laxatis ac remiſſis; cupiditatis veſtræ calcaribus admotis, per patentiſſimum hunc campum oratio mea effuſo curſu ſpatietur.

Narrandi formulæ.

Cic. pro lege Manilia. ATque ut inde oratio mea proficiſcatur, unde hæc omnis cauſa ducitur.

Cic. pro Roſc. Am. De quo neque quomodo dicam, neque quomodo taceam reperire poſſum. Si enim taceo, &c.

Ibid. Atque ut facilius intelligere poſſitis, Jud. ea quæ facta ſunt, indigniora eſſe, quam hæc ſunt, quæ diximus; ab initio res quemadmodum geſta ſit, vobis exponam, &c.

Quid primum querar, aut unde potiſſimum exordiar, Judices? &c.

Cic. pro Mil. Reliquum eſt, Judices, ut nihil aliud jam quærere debeatis, niſi ut uter utri inſidias fecerit: quod quo facilius argumentis perſpicere poſſitis, rem geſtam vobis dum breviter expono, quæſo diligenter attendite.

Cic. pro Quintio. Id quo facilius facere poſſitis, dabo operam ut à principio, res quemadmodum geſta ac contracta ſit, cognoſcatis ——

Morin. exer. Hujus difficultatis fontem ut aperire & ipſa adyta penetrare poſſimus, paulo altius res repetenda eſt.

Plin. 5. l. 6. ep. Primum ego officium ſcriptoris exiſtimo titulum ſuum legat, atque identidem interroget ſe, quid cœperit ſcribere, ſciatque ſi materiæ immoratur, non eſſe longum: longiſſimum, ſi aliquid accerſit atque attrahit.

Proponendi & Partiendi.

Nigr. UT videam potius quæ dicam, quam quomodo dicam. Quare cum hujus difficultatis expediendæ una videatur & ſimplex via, ut pauca dicam;

dicam; orationi meæ eam hodie ſtatuam legem, ut unius tantum aut alterius coërcita cancellis.

Primum mihi videtur de genere belli; deinde de magnitudine; tum de Imperatore deligendo dicendum. Cic. pro lege Manilia.

Sed quoniam ſingulis criminibus cæteri reſponderunt, dicam ego de omni ſtatu P. Sextii, de genere vitæ, de natura, de moribus, de incredibili amore in bonos, de ſtudio conſervandæ ſalutis communis atque otii; contendamque, ſi modo id conſequi potero, ut in hac confuſa atque univerſa defenſione nihil à me quod ad veſtram quæſtionem, nihil quod ad reum, nihil quod ad Rempubl. pertineat, prætermiſſum eſſe videatur. Pro Sextio.

Cur igitur pacem nolo? quia turpis eſt; quia periculoſa; quia eſſe non poteſt. quæ tria dum expono, peto à vobis P. C. ut eadem benignitate qua ſoletis, verba mea audiatis. Philippic. 7.

Et me facile veſtra exiſtimatione revocabitis, ſi extra hos cancellos egredi conabor, quos mihi ipſe circundedi. Cic. pro Quintio.

Continuandi formulæ.

IN ſingulis rebus materies eſt ejuſmodi ut dies ſingulos poſſis conſumere.

Hæc ſi haberet in cauſa, tempus hercule citius, quam oratio deficeret. Cic. pro Roſc. Amer.

De quo ſi paulo altius ordiri ac repetere memoriam religionis videbor, ignoſcite: rei magnitudo me breviter perſtringere atrocitatem criminis non ſinit.

Profecto (Auditores) quod homini per loca dumetis ac ſpinetis undique horreſcentia facienti iter accidit, ut dum ſinuoſiori ſe dumo explicat, aſperiori ſpina implicetur: id mihi hodie in I. ornando uſuvenit: in cujus ſingulis laudibus ita miracula nectuntur ex miraculis, ut dum hinc miraculum fugio minus, inde in miraculum impingam majus. Tarn. 11.

Quod utinam mihi pro amplitudine auditorii

rii prolixa suppeteret oratio, ac non hic maxime clauderet, ubi me facundissimum cuperem.

Sed quid faciam? novam quandam patior ex copia difficultatem. Quid, inquam, faciam?

Put. diatr. 2. Quid in verba & rationes stylum torqueo? ipsam rem audi ———

Ibid. Sed quid? jamne seorsim sentientium copiæ in ditionem meam veniunt? an sumpta Ægide in pugnam numero eo, acrius præliaturus? ———

Quas ego omnes ausus contexere, prope mihi infinitum laborem prospicio, & ipsa cogitatione suscepti muneris fatigor; sed durandum est quia cœpimus, & si viribus deficiamus, animo tamen perseverandum.

Nigron. 4. or. Sed par est, quæ paucis breviter ac strictim dicta sunt, pluribus copiosius ac planius explicare, ne in tanta rerum ubertate ac profluentia, disputantes de flumine eloquentiæ, sicci atque aridi videamur.

Cic. 6. Verrin. Quorum de crudelissima morte, &c. dicam, cum eum locum tractare cœpero, & ita dicam, ut si me in ea querimonia. quam sum habiturus de istius crudelitate & de civium R. indignissima morte, non modo vires, verum etiam vita deficeret, id mihi præclarum & jucundum putem.

Put. Diatr. 2. Lineam hanc sequar, & necessaria magis quam curiosa subtilitate, pauca etiam quæ antiquitus tradita comperi, aut quæ inventione nova concepi, non per guttas ductim stillabo, sed impetu quodam effundam ———

Ibid. Quemadmodum ii, quos casus aliquis in gurgitem detulit, arbitrium admittunt sui, & aguntur violento raptu: ita ego vix pedem in divinis illis æternisque corporibus posui, & velocissimo illo motu transferor, nec intra sermonis mei fines queo consistere. Num invitus? Si cum dispendio id fiat vestro, lubens desisto, si cum voluptate aliqua aut fructu, pergo. Nec tamen longule me abduci patiar, sed vim mihi ipse inferens, hic vela complicabo.

Quid

Quid nunc agam cum jam tot horas de uno genere, ac de istius nefaria crudelitate dicam? cum prope omnem vim verborum; ejusmodi quæ scelere istius sunt digna, aliis in rebus contempserim; neque hoc providerim ut varietate criminum vos attentos tenerem; quem ad modum de tanta re dicam? opinor unus modus atque ratio est. Rem in medio ponam, quæ tantum habet ipsa gravitatis, ut neque mea, quæ nulla est, neque cujusquam ad inflammandos vestros animos eloquentia acquiratur. Cic. 6. Verrin.

Sed quid singula consector & colligo? quasi vero aut oratione complecti, aut memoria consequi possim, quæ vos, P. C. ne qua interciperet oblivio,& in publica acta mittenda,& in ære incidenda censuistis. Plin. paneg. ad Trajanum.

An respiro & quiesco? imo vero lorum capio, & instructam hanc inscendo trigam, ut pauxillulum hoc, quod superest, pulveris emensus, curriculo ad metam pervehar. Put. 5. diatr.

Verum cum versor in illo stadio, quod perangustis inclusum regionibus non sinit orationem, veluti equum, excurrere libere & ad metam præfinito redire, contineor quasi contractis habenis intra circum, ut in his & studii & temporis angustiis plurimum videar dixisse, si id qd. dicit C. addam CC.

Quod si qua caligo meis verbis offusa impediat, quò minus clare intelligar, illa opposita quasi quodam solis facile dejicietur, si mecum cogitaveritis.

Hoc etiam addo, & velut auctarium huic capiti constituo. Put. 2. diatr.

Transeundi formulæ.

Non me hæc movent, quæ perspicue falsa sunt, &c. sed hæc omittam: ad illa quæ me magis moverunt, respondebo. Cic. pro Cœlio.

Verum, si placet, quoniam hæc satis, spero vobis quidem, certe majoribus molesta & Cic. 3. de orat.

putida

putida videri, ad reliqua aliquanto odiosiora pergamus.

Ibid. Nunc ad reliqua progrediar, meque ad meum munus, pensumque revocabo.

Pro Rosc. Amer. Etenim quoniam fidem magistri cognoscitis, cognoscite nunc discipuli æquitatem.

Pro Cœlio. Sed quoniam emersisse jam è vadis, & scopulos prætervecta videtur oratio mea, perfacilis mihi reliquus cursus ostenditur.

Turn. 15. Sed texo ut nimis brevem pro rebus, sic pro tempore nimis longam orationem.

Quare ut res sequantur tempus, in alterum veri bonique Epinotam orationis meæ rivulus est derivandus ———

Sed in hanc sententiam cum multa habeam dicere, non abutar hac patientia vestra, qua me attentissimis animis, summa benevolentia attendistis; veniam itaque ad———

9. Verrin. Accipite nunc aliud ejus facinus nobile, & multis locis sæpe commemoratum, & ejusmodi, ut in uno omnia maleficia inesse videantur; invenietis id facinus natum à cupiditate, auctum per stuprum, crudelitate perfectum & conclusum.

Cic. Verrin. Plura de illo archipirata dixi quam volui, & tamen ea quæ certissima sunt hujus criminis argumenta prætermisi.

Nihil addi jam videtur (Judices) ad hanc improbitatem, amentiam, crudelitatemque posse: & recte videtur: nam si cum aliorum improbitate certet, longe omnes multumque superabit: sed secum ipse certat, id agit ut semper superius suum facinus novo scelere vincat.

Put. Diat. Nimirum diu nos in procinctu; quin coronas sumimus, & Musæum hoc auspicamur certamen.

Vos P. & T. memoria ac religione complector, qui animadverto fore, ut pondere laudis quam meruistis, obrutus, magis imbecillitatem ingenii mei detegam, quam vestram virtutem, sicut par est, repræsentarem.

Nolo

Nolo commovere dolorem vulnera retractando, & quæ visu tristia, sensu molesta, perpessu difficilia fuerunt, ea duriora & acerbiora facere commemorando. Nigr. 5. or.

Hactenus de principe, quæ sequuntur de monstro dicenda. Suetonius de Calig.

Nam ut reliqua, quæ multa sunt, quæ magna sunt, &c.

Bene egissent Athenienses cum Miltiade, si eum post 300 millia Persarum Marathone devicta in exilium misissent, ac non &c. Val. Max. 5. lib. 3. c.

Sed ut omisso principio, rem ipsam aggrediar, &c. Sen. c. 5. ep.

Hactenus in te prædicata sunt dona fatorum: nunc ad ea proferamus gradum, quæ tibi debes. Pacati paneg. ad Theodos.

Sed quod facere, magnas urbes ingressi, solemus, ut primum sacras sedes, & dicata summo numini delubra visamus, tum fora atque gymnasia, & pro suis extenta porticibus ambulacra & claustra miremur: ita in laudibus tuis sanctos palatii ritus, & priscis æquanda cæremoniis, instituta venerati, gradum ad illa proferimus quæ in medio constituta ad publicos usus facientia, non partim, sed in commune conducunt, nec parietibus, sed orbe clauduntur; nec tecto, sed cœlo operiuntur. Idem.

Sed jam tempus est in Latium de Græcia demigrare. Apul. de deo Socrat.

Missum igitur hunc locum faciam, in quo non mihi quidem tantum, sed ne Platoni quidem meo quiverunt ulla verba pro rei amplitudine suppetere. Quid igitur faciam in rebus mediocritatem meam superantibus? receptui canam, tandemque orationem de cœlo in terram devocabo. Ibid.

Ne is qui sedulo laboro, ut ne quid maculæ, aut inhonestamenti in me admittam, videar cuipiam, si quid ex frivolis præteriero, id agnovisse potius quam contempsisse. Apul. Apul.

Sed jam tandem in gradum redeamus, extra lineas oleasque aliquantulum exspatiati.

Sed quid opus pluribus? sit jam hujus loci finis.

Exposui breviter ac de his jam satis.

Audivistis hactenus magna, sed audietis majora.

Sed hæc de re, nunc de te reliquum est ut dicamus.

Verum de his plus satis.

Sed mittamus hæc.

De his jam satis disputatum, vel dictum.

Quid his immoror?

Sequitur ut paucis agamus.

Restat pars altera.

Ad alteram jam partem accedamus.

Sed de his diximus multa, & alibi dicemus.

Hactenus mihi tractasse videor.

Abrumpendi formulæ.

SEd vereor ne ingeniis vestris videar diffidere, si de tam perspicuis rebus diutius disseram.

Me vero temporis angustiis exclusum perspicio.

Quorum non est nunc narrandi locus.

Nimium multa de re minime dubia loquor, hoc tamen dico, non modo si, &c. sed nisi, &c.

Dies me jam deficiet, si quæ dici in eam sententiam possunt, coner exprimere.

Ac ne plura, quæ sunt pene innumerabilia, consecter, comprehendam brevi, sic enim statuo.

Immensa oratio est, nam me dies, vox, latera deficiant, si hoc nunc vociferari velim, quam miserum indignumque sit, &c.

Neque ego nunc istius facta omnia numerare conor, neque opus est, nec fieri ullo modo potest.

Cic.5.Ver. Non obtundam diutius aures vestras. Jamdudum vereor ne oratio mea aliena à judiciorum ratione & quotidiana dicendi consuetudine

ne esse videatur; hoc dico, &c. si vero ———

Invitus in hac parte orationis, Quirites, moror. Sic enim agere debent, qui, &c.

Itaque succumbam oneri, neque aggrediar narrare quæ differendo minora vero facio.

Videtis quam multas laudes in quam brevem complicationem conjecerim.

In singulis enim si hæreret oratio mea, ita multa sunt & magna, ut me potius vox quam verbum, latus quam res dicentem deficeret.

Sed intelligo, Aud. me in hoc crimine pro re pauca, pro vestra prudentia satis, pro tempore nimis etiam multa dixisse.

De qua quia brevius mihi dicendum est, quam tanta res dici possit; peto à vobis, ne rerum pulcherrimarum magnitudinem ex mea oratione potius, quam ex rerum pondere æstimetis.

Argumentum suadet, Auditorium urget; Putean.
obsequar: & quam quisque in omni materia Laconism.
poscit, dabo brevitatem.

Verum his de rebus non necesse habeo dice- Cic. pro
re, ea quæ me P. Q. cupit commemorare: tametsi Quintio.
causa postulat, tamen quia postulat, non flagitat, præteribo.

Verum ista lubens tacitus prætereo, meque Plin. 7. l. 6.
intra tuta silentii præmia tenebo, accepi enim epist.
non minus interdum oratorium esse, tacere quam dicere.

In stupris vero & flagitiis nefarias ejus libi- Divinatio
dines commemorare, pudore deterrer. in Verrem.

Sed ista malui silentio obducere, quam elo- Val. Max.
quio qualicunque proferre; Timanthem imita- 8. l. 11. cap.
tus, qui luctuosum immolatæ Iphigeniæ sacrificium in tabula repræsentaturus, cum Calchanta tristem, mœstum Ulyssem, clamantem Ajacem, lamentantem Menelaum circa aram statuisset, caput Agamemnonis velo involvit, summi mœroris acerbitatem arte exprimi non posse confessus.

Omnia præteribo quæ mihi turpia dictu vide- Verrin.
buntur: neque solum quid istum audire, verum

etiam quid me deceat dicere, considerabo.

5. Ver. Hic nolite exspectare dum ego hoc crimen agam ostiatim.

Turn. 10. Ex his viris quorum exempla persequi nec omnes volumus, nec omnes debemus.

15. or. Melius vobis, levius mihi, satis rei virum purum aut sacerdotem levi quasi brachio transilire.

Ibid. Non sequor hoc filum, iter illud varium & non istius temporis, quod circumscripsi orationi meæ.

Ibid. Rem late patentem ut substringam, suadet tempus, ratio, patientia vestra.

Lipf. 2. ep. 2. cent. Sed diffundor, peccatum meum solenne, cum ad te scribo. nunc emendo, & sileo, & te valere jubeo.

Put. Diatr. Amplius fusiusque qui laudare velit, violet; qui defendere, traducat. Verborum lacinias & syrmata abesse ab hac veste fas sit, undas ab hoc rivo. De re tali optimus sane sermo qui brevissimus.

Lipf. ep. 2. cent. Sed amor ponit me extra circum, quem hujus materiæ curro. vere curro, nam res quæ, &c. non sinunt calamum in singulis hærere.

Sen. 30. ep. Sed vereri debeo ne tam longas epistolas pejus quam mortem oderis. itaque finem faciam.

Put. 1. diatr. Ne incautus sermonem hunc lente ducentem & abducentem sequar, subsisto & conquiesco.

Sen. 54. epist. Sed ne Epistolæ modum excedam, quæ non debet sinistram manum legentis implere, in aliam diem hanc litem cum Dialecticis differam.

Nunc quia diligentiæ meæ angustia temporis obstat; cogimurque more Atheniensium ad Clepsydram dicere, moderator ego ——

Ne vaga aut libera nimis sit oratio mea, sed adductis habenis moveam in hoc gyro, quæ posita sunt in suspicionibus, de quibus si cœpero dicere, pluribus verbis sit differendum, ea vestris ingeniis conjecturæque committo.

Sed ne longior faciat sermo fastidium: unum ex omnibus ejus officium persequemur.

Macrob. 1. Sat. 24. c. Ita sibi certos sententiæ fines, & velut quædam

dam pomœria effata posuerunt ultra quæ egredi nefas, &c.

Verum ne mihi tandem vox, vobis aures pari lassitudine fatiscant. Put.Diatr.

Igitur eundem mihi cursum, eundem terminum statuo, idque jam nunc apud te subsigno, & si me longius avehi videris, in Jus voces ad hanc epistolam meam, & quiescere jubeas, cum inertiæ crimen effugero. Plin. 1. ep. 3. 1.

Nunc igitur manum de tabula. quia Pindari calculo, Justam ad causam tria verba sufficient. Put.Diatr.

Magnitudo rei longam orationem fortasse desiderat: conjunctio vero nostrorum animorum brevitate contenta est. 2. l. Plin. epist.

Proinde in vestra manu situm est nostra vela sinuare, & mittere; ne pendula, neve flaccida, neve restricta, neve caperata sint. Apul. de deo Socrat.

Tamen quia ipsa obstat magnitudo, rerumque diversitas aciem intentionis abrumpit, faciam quod solent qui terrarum situs pingunt; in brevi quasi tabella totam ejus imaginem amplectar. Florus in prologo.

Sed parco nominibus viventium, veniet eorum laudi suum tempus, ad posteros enim virtus durabit, non perveniet invidia.

Ne longum loquar, aut obvia referam.

His atrocioribusque (credo) aliis, quæ præsens rerum indignitas haudquaquam relatu scriptoribus facilia subjicit, memoratis.

Confirmandi.

QUod ne affirmem potius, quam probem. Macrob. 5. Sat. 8. cap.

Sed ne videar uno aut levi tibicine hoc munimentum fulcire velle, argumenta insuper dabimus. rationes, testes non semodio aut modio, sed toto horreo. Suart. Anal. Plaut. Mænechm.

Quam ego rem argumentis, non multis, sed probis validisque probatum eo.

Verbis tam disertis, rationibus tam claris confirmata, ut non atramento, sed solis radio exarata videantur.

Ne tamen maceriam congessisse dicar, aut etiam arenam sine calce; primum ponam Naturæ fundamina, deinde Rationis statuam columnas, tabulata insuper extendam Legum, contignationes denique insternam Testium fide dignissimorum.

Non pectines solis suspendo; neque enim Lamiæ turres extruo: sed arcem munitissimam fortissimis instruo propugnatoribus.

Neque enim Velites emittam Opinionum; sed in aciem & justum prælium educam validissimarum Rationum Hastatos, rerum certissimarum Principes, locupletissimæ fidei Triarios.

Non fumum vendo, nec fucum facio: verum ipsam rem Naturæ voce promulgatam, jure gentium sancitam, usu denique & consuetudine firmatam adfero.

Citandi exempla.

Tractantur autem plerumque à simili, dissimili, contrario, majori, minori, pari. nec non per optationem, præteritionem, apostrophen, citationis formam, comparationem, &c.

PLurima & sunt obvia exempla.

Exempla si quærantur illustria virorum ———

Exemplorum pleni libri, plenæ memoriæ ———

Exemplorum nullum illustrius, quam illud Thaletis.

Inter multa præclara facinora alia, nihil clarius quam quod ———

Atque ne hæc obscura & nuda videantur sine exemplorum appositione, videte quæso ———

Quoniam verò jure id fieri videtur, quod exemplo fit ———

Quam quidem rem probe intellexisse & recta reputasse via mihi videntur, qui ———

Pristinam veritatis faciem Historia prisca retegit. huc provoco.

Lubetne à familiari exemplo diffusum præcepti usum discere?

Strictim & rotundo agmine.

Eadem enim est paupertas apud Græcos in Aristide justa, in Phocione benigna, in Epaminonda

da strenua, in Socrate sapiens, in Homero diserta. Eadem paupertas etiam populo Romano imperium à primordio fundavit: proque eo in hodiernum Diis immortalibus simpuvio & catino fictile sacrificat. Quod si modo judices de causa ista federent C. Fabricius, Cn. Scipio, Manius Curius, quorum si Poplicola regum exactor, & Agrippa populi reconciliator, quorum——— Apul. apol. Apul. apol.

Quid? dolemus viros nobiles in itinere tardatos? Echeneis hæc remorata est. Dolemus duces in acie desertos? surdus ille coluber prodidit. dolemus summos imperatores è medio sublatos? vipera vi & dolo sustulit.

Non ego obsoletam & intermortuam jam olim consuetudinem è ruderibus atque tumulo ad lucem & vitam revoco: sed viventem etiam nunc & vigentem exemplo meliorum cito. Put. diatr.

Non referam tibi Socratem, Chrysippum, Zenonem & cæteros, magnos quidem viros, majores tamen, quia in laudem vetustorum invidia non obstat.

Pythagoras mihi primus è memoria in linguam venit, Italiæ splendor clarissimus. Nigr. 14.

Cato, virtutum ille viva imago. Put. diatr. 7.

Quod ad mores indolemque, quid justius? quid sanctius, in omni antiquitate? Virtus ipsa domicilium Lacedæmone habuit: & consensu quodam in laudes masculi populi conspirasse Scriptores fere omnes videntur. Put. di atr. 7.

Severus Imperator gravis, & vir nominis sui.

Paulò ante Demetrium retuli: quem mihi, videtur rerum natura nostris retulisse temporibus, ut ostenderet, nec illum à nobis corrumpi, nec nos ab illo corripi posse. Virum exactæ, &c. Senec. ep.

Hæreo in exemplo: ac nescio profecto, Indumne potius an Macedonem admirer. ille bello victus, hic sermone: ille mora, hic momento, &c. Put. diatr. 7.

Prodeat Pericles ille, cujus fulgura, tonitrua, fulmina in concione visa & audita metuerunt Athenæ; cujus leporem in ore sessitantem admi- Nigr. 6.

rabantur; cujus aculeos in animis auditorum relictos sentiebant.

Testimonia citandi.

NEque mihi difficile erit, neque vobis, uti spero, molestum, si auxiliares Elogiorum copias conscripsero eduxeroque.

Hæc ita clara, ita explorata sunt, ut frustra sit, qui testium nubem in fidem vocaverit.

Ne forte vana ista aut vilia videantur autoritate & fide destituta, prodite huc legislator Solon, divine Plato, naturæ rimator Stagirita, tuque Eloquentiæ pater Cicero, *Merito cui doctior orbis Submissis defert fascibus imperium.*

Cujus verbo in præsidium advoco.

Habete testem non passis solutisque verbis, sed numerorum vinculis sensa stringentem gravia.

Nec dissentiunt à me prudentes: Plato mihi præit, sequitur Arist.———

Ad veteres provoco, & Antiquitatis magnum illud & venerabile tribunal.

Quod poëta his versibus depinxit.

Aureum, facetum & verum Bionis illud———

Exosculor illam vatis non vani sententiam.

Dignissima est aureis inscribi literis, menti commendanda penitus, & sæpe memoria retractanda illa M. C. sententia.

Quod effatum Ammonio, Dodonæo, Delphico, & alio quovis oraculo verius protulit C.

Ad rem, & apposite Tullius.

Nec vates ille vanus qui cecinit.

Decumanus est ille philosophi locus.

Præclara illa vox & præclaro viro dignissima.

Plinius à me stat & fidem facit.

Oraculi pondus & instar habet illud Socratis.

Idque amplissima Taciti censura.

Cum Catone & dico & sentio.

Seneca paucis verbis & vere.

A Xe-

A Xenophontis ore aureo purum putum illud aurum accipite.

Huc verò respexisse videtur Homerus.

Hic vero audiendus Cicero.

Solonis quidem sapientis grave est illud elogium.

Non injuria exclamat ille.

Livius breviter & cogitate scripsit.

Doctissimum rerum vatem L. si astricta aure audiamus ecce vobis certum solidumque sententiæ nostræ firmamentum: versus ejus est ——

Judicio meo suffragatur Philosophus: Hujus rei locupletissimus testis est ——

Atque huic opinioni adstipulatur Seneca.

Quocunque me oculis & cogitatione convertero. sive judicium vetustatis, sive lumen rationis, sive honestatis decus, nostræ sententiæ serviunt & suffragantur omnia.

Ad Patres si quando licebit accedere, confectum est prælium, tam sunt nostri, quam ——

Theatrum universitatis rerum ponamus ob oculos, quicquid est uspiam peragremus. omnia nobis argumentum suppeditant.

Egregii sunt Euripidis versus, quibus apud A. Gellium Chrysippus detestatur cupediarum indagines.

Audiatur antiquitas, & quod nos alteri suspecti non possumus, illud omnium seculorum veneranda canities decidat arbitrio.

Prodeant Duumviri raræ elegantiæ, priscæ doctrinæ, veræ virtutis.

Non temere igitur dictum. Si Hesiodo credimus. Ideo Plato prudenter monet.

Diserte & apposite canit ille vates.

Hoc verum esse testatur Catonis illa præclara sententia.

Exurge præco, fac populo audientiam, citato testimonium illius Naturæ à secretis magni illius scribæ Naturæ Plinii.

Audite illud Virgilii. Aureum est illud Aristotelis dictum.

Nigr. or. 5. Prohibent hoc subsidia literarum, quæ sunt altrices laudum, educatrices gloriæ, famæ nutrices, antiquitatis testes, memoriæ custodes, & immortalitatis conservatrices, quarum beneficio, pleni sunt libri poëtarum, plenæ laudationes oratorum, plena historicorum monumenta laudibus eloquentium, &c.

Quare bene, sciteque præcipit Philosophus ille haud vanus.

Illud sapientiæ sine luminibus venerandum lumen, Democritus.

Herodotus Lac Musarum.

Thucydides oculus verecundiæ.

Homerus: Poëtarum antiquissimus, quem septem urbes sibi vendicarunt: Phœbus ille Poëtarum cujus tempora incerta, verba certissima. Qui multa animo vidit, lumine cæcus erat.

Ἄριστος καὶ θειότατος τῶν ποιητῶν. Sic enim Homerum appellat Socrates in Jone Platonis.

Homerum quidem ostentasse iter: ipsum autem aberrasse sine fræno.

Homeri musam appellabat mulierem aulicam, nullius enim pudere eam, nutricem insanæ sapientiæ.

Virgilius: Qui cantu Musas, Phœbumque æquavit honore.

Latinus Homerus. Mantuanus ille vates. Poëtarum Plato.

Cujus terga omnes poëtas spectare notum est. ipsum esse extra metas.

Poëtarum princeps: Conatus ultimus Musarum.

Virgilii Musa, Matrona.

Hesiodus: Divino afflatu Poëta verus: Ascræus ille senex.

Horatius: Numerosus ille Horatius: Latinus Pindarus, Lyricorum princeps, Venusinus ille vates: λόγω καὶ φθόγω κρείττων. Romanæ fidicen lyræ.

Plato:

Plato: Princeps ingenii & doctrinæ: Ille philosophorum quasi Deus: Moses Atticus: Qui philosophiam de cœlo devocavit: Non solum intelligendi, sed etiam dicendi gravissimus author. Divinus ille philosophus.

At Plato, Ciceroni Deus in philosophia, palmam tulit. Is orationem speculum mentis nuncupavit. Quia tibi Plato pulcherrimam hanc cogitationem immisit? Quam sublime, contemplans vim orationis, animus tuus ascenderat, cum hanc palmarem protulisti sententiam? Tetigisti rem non acu, quod dici solet, sed acie, sed acumine mentis. Nigr.or.1.

Seneca: Latinorum philosophus: Præstantissimus animorum medicus: Optimus magister pessimi illius Neronis.

De suo ævo loquatur Seneca, nostrumque sugillet. Quid Romanæ porticus Zeno præcipiat, audi. Lubet ipsius verbis Senecæ proferre sententiam.

Livius: Mare tranquillum.

Quid *Lucretius*, versu poëta, re philosophus?

Demosthenes: Frequens & magnus auditor Platonis: quo nec Athenæ magis Atticæ fuerant:

——— *quem mirabantur Athenæ*
Torrentem, & pleni moderantem frena Theatri.

Græcorum oratorum lex & norma bene dicendi.

Qui unus inter omnes emicuit omni dicendi genere.

Cicero: exundans ille eloquentiæ fons. Perpetuus orationis Dictator.

Quasi Deus Oratorum: ποταμὸς χρυσοῖο ῥέων.

Ἀνὴρ λόγιος καὶ φιλόπατρις. Flos illibatus populi, Suadæque medulla.

In quem natura omnes vires effudit: Anima eloquentiæ. Parens Eloq.

Longè omnium qui scripserunt aut locuti sunt, copia dicendi & gravitate princeps.

Disertissimus omnium Romuli nepotum.

Isocrates. Eloquentissimus juxta & sapientissimus scriptor.

Ex cujus ludo tanquam ex equo Trojano innumeri principes exierunt.

Qui verbis solutis numeros primus adjunxit.

Aristoteles. Venator Philosophiæ maximus, Naturæ interpres.

Atlas ille Philosophiæ. Philosophorum oculus.

Peripateticorum princeps. Inambulantis scholæ Dictator.

Humanæ sapientiæ promicondus ille. ὁ τῆς φύσεως θαῦμα.

Cato. Qui cum vitiis —— Romanorum bella gessit.

Viva & expressa virtutis Imago.

De Longino Eunapius. Ἔμψυχος ille βιβλιοθήκη καὶ περιπατοῦν μουσεῖον.

Plutarchus. Qui summam Philosophiæ scientiam cum historiarum eloquentia conjunxit.

Plautus. Decima illa Musa Plautus.

Qui inter comicos familiam ducit.

Cujus verbis Musæ uterentur, si Latinè loquerentur.

Audite noveno choro fratrem additum, jocorum patrem, risuum, facetiarum.

Objiciendi & Confutandi.

Lips. const. FAta mihi opponis? futilis hic aries, Langi, & qui Stoicorum nervis dirigitur parum firmis, libere dico, & illa ego sperno, & Parcas, & cum Plautino milite, totum hoc anile agmen, uno spiritu difflaverim, ut folia ventus.

Quæ objicis, Sibyllæ quasi folia sunt, flatuque rationis cito dispelluntur.

Put. diatr. 7. Scire prius aveo quid ingeniosa hic ubertas potuerit, quos aggeres, pluteos, vineas in mœnia nostra egerit.

Quod

Quod verò objicis instar Achilleæ panopliæ, nec hilum habet nec micam bonæ frugis.

Reclamat hic & tumultuatur adversarius, argumentum hoc non secus ac Ajacis septemplicem clypeum objiciens, aut Gorgonis caput intentans. Morin. exer.

His te literis, Homo audacissime atque amentissime, quasi Bellerophonteis jugulatum non sentis?

Annon vides, quam miserabiliter teipsum per caput & pedes in præceps dederis? Salmas. in Gercoetium.

Calumniæ, strophæ, convicia, maledicta, circulatricis linguæ probra, tota denique proluvies oris impuri, &c. Idem.

Quod vero in extrema oratione, quasi tuo jure sumpsisti, oratorem in omnis sermonis disputatione copiosissime posse versari, id, nisi hic in tuo regno essemus, non tulissem, multisque præessem, qui aut interdicto tecum contenderent, aut te ex jure manu consertum vocarent, quod in alienas possessiones tam temere irruisses. Agerent enim tecum lege primum Pythagorei omnes atque Democritici, cæterique in suo genere Physici, vindicarentque. Cic. 1. de Orat.

Pectines sunt isti Solis, turres Lamiæ, funes ex arena. E. Snart.

In quibus omnibus ne una gutta est sensus veri aut cordatæ sententiæ.

Nam aut arietem, cujus vi, & impetu maxime contendunt hoc nobile Morum ædificium diruere, verbo repellam.

Oberras usque eadem chorda. quod de luscinia Lacon, Vox es, præterea nihil. Lips. adverf. Dialogist.

Impetus & malleolos hujus objectionis retundere in promptu est, in proclivi, facile.

Omnia conquisivisti lenocinia, omnia seplasiariorum myrothecia profudisti, ut putida rancidi dogmatis salsamenta tanquam papavere ac sesamo sparsa nauseanti stomacho commendes: sed frustra, nam ——— Tilen.

Ibid. Aheneo bonæ tam conſcientiæ quam cauſæ muro fretum bruta Ætneorum fulmina & Claudiana tonitrua non tangunt, certe non frangunt.

Virg. 6. Æn.

Demens, qui nimbos & non imitabile fulmen
Ære & cornipedum curſu ſimularat equorum.
Ac pater omnipotens denſa inter nubila telum
Contorſit (non ille faces, nec fumea tædis
Lumina) præcipitemque immani turbine adegit.

Quod argumentum quia non ex Tripode, ſed ex anicularum Trivio (quod in proverbio dicitur) acceptum eſt ———

Morin. exer. Hoc effugium unicum eſt, quod cum aliqua veritatis ſpecie hujus argumenti aciem poſſit obtundere, quam tamen elumbe ſit & plumbeum telum, cernite ———

Ibid. Vires argumenti non eludere modo, ſed elidere aggredior.

Macrob. Sat. 7. 14. Sed quid laboramus opinionem ſic inanem verbis verberare, cum ipſa rei vanitas ſe refellat?

Nigr. 7. Or. Bona verba, quæſo. Sedatis agamus animis; viam ſapientum conſignatam veſtigiis teramus, non affectu aut opinione de curriculo majorum devii.

Tertul. Apol. c. 8. En cor Zenodoti, en jecur Cratetis! Qui iſta credis de homine, potes & facere: qui non potes facere, non debes credere.

Pat. 9. diatr. Difficultas nimirum obſtat, remoramque facit. Ego tollam; curſumque univerſum facilem & expeditum reddam levi quodam diverticulo ſive flexu. nec in tranſverſum abire penitus eſt animus.

Sed erroris cubile deprehendi; novi locum in quo ſe jactent; adverto diverticulum, quo ſe recipiant ———

Plu. apoph. Cum in picta tabula quidam videret Lacones ab Athenienſibus interfici, &, O fortes exclamaret, Athenienſes! ſuperveniens forte Lacon, In tabula, inquit. Ita tabula hæc te fortem oſtentat, ſed picta. colores tandem tollamus aut velum, videamuſque quis pinxerit leonem.

Duplices

Duplices sunt opiniones,quædam habent aliquid stabilitatis,nec sunt examinandæ:quædam adeò sunt absurdæ & ridiculæ ut sua sponte evanescant;tales itaque non opus habent refutatione, sed potiùs castigatione & reprehensione. Arist. 1. Top. 8. & Eth. 1. ad Eudem. Cic. 5. Tusc.

Memor itaque cum servis præliandum, verbera in aciem, non arma adferenda duxi; omisso itaque ferro, virgas ac flagella paro. Respice ad hæc. Justin. 2. 1. de Scythis.

Sit ingeniosus, sit eloquens, sit exercitatus, sit omnium librorum helluo: tamen aridus appareat & balbus necesse est, cum hæc tam ἀδύνατα sustinebit. Campian. 8. rat.

Scitum est inter cæcos luscum regnare posse. Apud rudes sæpe valet fucata disputatio, quam schola Philosophorum exsibilat. Rat. 9.

Eccum quos gyros, quas rotas fabricat, nugator hic verborum, atque sophismatum architectus? nescio cui formidolosus esse queat, molestus erit fortasse. molestiam prudentia vestra sublevabit, formidinem res eripuit.

Qui sic agunt, nonne se produnt? nonne facile refutantur? Nonne in consessu talium virorum tenentur at minimo negotio constringuntur? Ibid.

Videbitis fore, ut milites istos qui post principia latent in Solem, pulverem & aciem è suis umbraculis evocatos non meis viribus, sed valentissima causa & certissima veritate debilitem. Rat. 2.

Fumulos hosce, ad veritatis lucem ubi ventum erit, minime laboriosum erit dispellere.

Origenes cyclicarum fundamenta una oratione tanquam machina (ariete) ita commovit, altera tanquam fulmine ita labefactavit: ut, &c.

Punctim ferit sæpius, quam cæsim, &c. quoties repetit ictum (repetit autem sæpe) toties adversarium de gradu deturbat: non terret tantum cum fulgurat, sed munimenta hostis disjicit. Nigr.

Hic motus animorum atque hæc certamina tanta
Pulveris exigui jactu compressa quiescunt. Virg. 4. Georg.

Prosiliat nunc aliquis factionis adversæ magistellus, Camp. 4. rat.

ſtellus, attollat ſupercilia, ſuſpendat naſum, frontem perfricet, quos ille ludos, quos jocos dabit?

Ibid. Cur non prodeunt adverſarii, ut eos palam refellant, in quos ranunculi coaxant è cavernulis?

Turn. or. Sed fremas & ſævias quantumlibet; manebit in unitate Eccleſia, &c.

Planti Moſtell. In anginam ego nunc me velim verti, ut veneficæ illi fauces prehendam, atque enecem ſceleſtam ſtimulatricem.

Put. 1, diat. Grunniant gulones, gumiæ noſtri, quique ætatem inter fercula conterunt, non audio.

Ibid. Levia & infirma, quibus ludas magis quam lædas; quæ rumpantur & recidant ad primum ſtatim contactum contuitumque ſtrictæ frameæ orationis, quare ſic repugno.

Ibid. Quid ais? Satiſne firmum hoc tibi, quiſquis es, in rem noſtram videtur? an à teipſo patrocinium, adverſarie, petam?

Diatr. 7. Eloquii tui machinas dejicere repentino nimbo propoſitum mihi non eſt; inſpicere potius & examinare, an validæ per ſe & expugnando ſint, &c.

Ibid. Quid tu vero? veteres nobis, an novos libros revolvis? ſi novos; nulla authoritate convellimur: ſi veteres, loca & verba profer, uti moveamur. in hac ipſa oratione tua, Platonem, Iſocratem, Heſiodum video, & tamen quæro prodeant ipſi, & vocis ſuffragia coram ponderentur, tuis verbis Plato probat, Iſocrates negat, Heſiodus refert: quid ſi neque probet, neque neget, neque referat? *Semper oculatæ ſunt manus noſtræ, credunt quod vident*, &c.

12. Diatr. Quæ in ſingulos effundis, inſpiciam obiter, & verborum acrimoniam in os autoris retorquebo.

Ibid. Quid igitur? nodum ſtringam; obeliſco lychnum inferam verum & lucerna utar. Nam detegenda hæc malitia eſt; & ſimul confodienda.

Ibid. Hæc linea premenda erat. Tu omiſſa hypera pedem ſectaris, & laciniam neſcio quam apprehendis.

hendis, fallaci ſtylo oppugnas quod conceſſum eſt, & extra cauſam eſſe poteſt.

Enimvero, ut aliquid ageres, agere hic nihil debuiſti; vel, ne ocioſus eſſes in tuo choro occupari. Nunc ingenii tui ſepta tranſilire voluiſti, & de curru delapſus es. Ibidem.

Quia nullo ingenio extorquere & pertinaciæ fomite ignem potes, verborum fumo & fuligine moleſtus es, & rerum lucem involvis. Ibid.

Caput tollet preſſum inani quadam argumentorum mole, non oppreſſum. molem enim magis ſentio quam pondus; & verborum inſidias potius quam vires. Quid mirum? Sic munita rationibus ſtetit cauſa noſtra, ut niſi dolo ingenioque tentari non potuerit. Diatr. 7.

Claudendi.

DIogenes ad Mindios, Claudite portas, O Mindii, ne per amplas portas excurrat oppidulum. Senec. citat. 7. l. Benef. 1. c.

Bonum, mi Liberalis habeas animum: In manibus terræ; non hic te carmine longo, Atque per ambages & longa exorſa tenebo. Turn. 1. Or.

Quare eloquentiæ amorem, quaſi quendam igniculum, in veſtris hodie animis excitarem, niſi è dignitate eloquentiæ putarem non eſſe, vel tam pulchræ virgini ambire procos, vel tam potenti dominæ aſpectatores conciliare.

Habetis ſermonem bene longum hominis utinam non impudentis: illud quidem certe, non nimis verecundi, qui quidem cum te, Catule, cum etiam L. Craſſo audiente de dicendi ratione tam multa dixerim. Cic. 2. de Or.

His autem rebus Sol me ille admonuit, ut brevior eſſem, qui ipſe jam præcipitans, me quoque hæc præcipitem pene evolvere coëgit. 3. de Or.

Nec cum Plauto, Jovis magni cauſa, plauſum emendicare ſtatui. Plaut. Amph.

Reliqua quæ &c. ſi perſequerer, non deeſſet oratio, Turn. or.

oratio, deessent latera, quibus exclamarem, adeo, &c. O Deam philosophiam.

Cic. pro Mil. Sed finis sit: neque enim præ lachrymis jam loqui possum, & hic se lachrymis defendi vetat.

Cic. pro Marcello. Sed ut & orsa est in eodem terminetur oratio mea.

Turn. Or. Non possum, Auditores, pergere, altitudo mysterii superat meæ dictionis tenuitatem, quare non est cur pergam. Orationis igitur vela contraho, vos videritis, &c. utrum, &c.

Idem. Sed dum unitatis rationem ardore probo, &c. non satis vestræ patientiæ consuluisse videar.

Idem. Sed videor non tam vestræ humanitatis quam meæ felicitatis rationem habuisse, qui dum, &c. sim persecutus, in meo gaudio explicando nimis me effuderim. orationi igitur meæ modum statuo, à Deo immortali precatus, ut, &c.

Id. 10. or. Quanta ergo? Non queo (Aud.) statuere nec volo dicere: reliquam utriusque laudem malo venerari tacendo, quam dicendo imminuere.

Put. 62. Epist. l. 2. Quod utinam cum bono aliquo publico sit! voveo, & omnia tibi fausta.

Nigron. 1. or. De qua non plura dicam, ne vestræ benignitatis aures, quæ longius quam statueram provexit orationem meam, diutius obtundam ingratus.

Id. 2. or. 4. Jam vero ne in vestram humanitatem injuriosa longitudine peccet hæc oratio mea; demittam & complicabo vocis meæ flaccescentis velum, non intermisso benevolentiæ vestræ flatu; sed virium mearum tanquam spiritu deficiente. jaciam anchoram in media navigatione, ut nova paucis post diebus velificatione subeam portum disputationis inchoatæ, atque fidem oppignoratam liberem.

Turn. Or. Sed ut aliquando extremum habeat oratio mea, finem jam faciam, eò quidem libentius quod mihi vultus vestri, &c. isti in me oculorum intuitus spem faciunt vobis causam esse probatam.

Idem. Videtis eò spectare orationem meam, quò debent

debent referri cogitationes, actiones, conatus omnes. Quo? non ad epulas, non ad honores, non ad Zelum. Quam rem? expressi notam sacerdotis, hanc exprimite notam sacerdotes, Quam rem? explicavi perfectionem Christiani hominis, hanc explicate Christiani homines. quam rem? ostendi confessoris summam, lauream Martyris; hanc ostendite summam confessores, ut lauream consequamini Martyres, quam intuebitur terra, quod fuit confessoris, & stupebit cœlum, quod est Martyris.

Quod si ego in his orationis tenebris aggrediar, non solum videar velle vestra abuti humanitate, sed meæ etiam tenuitatis penitus oblitus esse.

Quam ego vobis Nobilissi. patres gratulor & æternum voveo.

Concludam orationem meam, piissime Auguste, sermonis magis fine quam gratiæ. Namque illa perpetua est; & spacio non transmeabit, terminum calcis ignorat. Auson. Panegyr.

Igitur finem dicendi faciam: præsertim, cum ex affectuum valle, in Capitolium Rationis ac Mentis ascendere parantem currum orationis meæ, quo pene triumphans invehitur eloquentia, temporis ad dicendum præscripti definitio, timorque satietatis vestri sufflaminat ac detineat. Nigr. 5. or.

Rogandi & Petendi.

Molestum verbum, onerosum, & demisso vultu dicendum, *Rogo*, &c. Senec. 2. Benef. 1.

Nulla res charius constat quam quæ precibus empta est.

Nam quod ad thesauros Gallicos attinet, rem suapte natura facilem difficilem vestra interrogatio facit, cur enim quæritis quod scitis? cum quod in sinu vestro est excuti jubetis potius quam ponatis? Liv.

(Mihi quoque, quoniam respondi Himilconi, interrogare jus fasque est) velim seu Himilco seu mago respondeat. Idem.

Tribuere

Sidon. ep. 5. lib. 3. Tribuere dignare votis suis, precibus meis, moribus tuis, ut ad soliditatem, &c. te patrocinante proveniat.

Apul. 3. Florid. Et gratiam tuam tuique similium malo, quàm jacto, magisque sum tantæ amicitiæ cupitor, quam gloriator; quoniam cupere nemo, nisi vere putat potest, potest vero quivis falsò gloriari.

Cic. pro Mar. Itaque C. Cæsar sic tibi gratias ago, ut omnibus me rebus à te non conservato solum, sed etiam ornato, tamen ad tua innumerabilia in me merita, quod fieri jam posse non arbitrabar, maximus hoc tuo facto cumulus accesserit. *Refertur & ad formam Gratias agendi.*

Livius. Precatus deinde, si divus, si diva esset, qui sibi præpetem misisset, volens propitius adesset.

Alterum responsum, salutem, victoriam, lucem & libertatem: alterum ominari horreo quæ ferat.

Plin. ep. 13. lib. 2. Extenderem preces, nisi & tu rogari diu nolles, & ego tota hac Epistola fecissem. Rogat enim & quidem efficacissime, qui reddit causas rogandi.

Lipf. 2. cent. 3. ep. Sed amabo te, ita perpetuum fama te amet & virtus, ignosce.

Idem. 5. ep. 2. cent. Benigne ad amicitiam provocas, laudes adjungis: è quibus has vix agnosco, illam appeto pari tecum voto.

Plin. ep. 10. l. 2. Quousque & tibi & nobis invides, tibi maximam laudem, nobis voluptatem? Sine per ora, &c.

Plin. 6. l. 8. ep. In summa, nosti facetias hominis, quas velim attendas, ne in bilem & amaritudinem vertat injuria, &c. Quanquam quid denunciationibus & quasi minis ago? quin potius ut cœperam rogo, oro des operam, ne ille se, quod validissime vereor, à me, ego me neglectum à te putem, dabis autem, si hoc perinde curæ est tibi, quam illud mihi.

Plin. paneg. ad Trajanum. In fine orationis, præsides custodesque imperii Deos, ego consul pro rebus humanis, ac te præcipue, Capitoline Jupiter, precor ut benefi-

ciis

ciis tuis faveas tantisque muneribus addas perpetuitatem. Audisti quæ malo principi precabamur, exaudi quæ pro dissimilimo optamus. Non te distringimus votis, non enim pacem, non concordiam, non securitatem, non opes oramus, non honores: simplex cunctaque ista complexum, unum omnium votum est, salus principis.

Injurium quippe est magnopere flagitare quod speres, ne quod est voluntarium videatur extortum. Symmach. 36. ep. 1. l.

Gratias tibi agam propediem, Cic. id est, non dubito quin præstiturus sis quod puto. Voss. interp. Cic. 4. l. c. 9.

Gratias Agendi & Debendi.

Tibi & summæ observantiæ & gratissimi animi officiosa studia debere me ingenue fateor, & præstiturum sanctissime recipio.

Qui si vitam pro dignitate tua profundam, nullam partem videar tuorum erga me meritorum assecutus.

Cui nihil amplius in votis, quam ut summæ observantiæ, officii, studii, & grati animi argumentum aliquod apud te relinquam testatum.

Plurimis me tibi officiis devinctum habes: habes (ita me Deus amet) & ad quævis pro virili alacrem.

Dignum præstabo me etiam pro laude merentis. Horat. ep.

Maximas tibi omnes gratias agamus C. Cæsar, majores etiam habemus. Cic. vid. Agel. l. 4.

Næ ego nequiter ingratus sim, supraque modum indignus, qui apud tantum Regem in ulla aut laude sim aut gratia, si non cum summo obsequio atque observantia primam quamque occasionem captavero testificandi, gratias animus meus quam multas habeat, quam plures debeat.

Qua digna ratione tam honorificam benignitatem tuam celebrem, qua remuneratione dicendi gloriam tui facti æquiparem, nondum hercle reperio. Sed quæram sedulo & connitar, Apul. 3. Flor.

Dum

Dum memor ipse mei, dum spiritus hos regit artus.

Ibid. Nam nunc inpræsentiarum, neque enim diffitebor, lætitia facundiæ obstrepit, & cogitatio voluptate impeditur, ac mens occupata delectatione mavult gaudere quam prædicare. Quid faciam? cupio gratus videri, sed præ gaudio nondum mihi vacat gratias agere.

Ibid. Quinetiam universo ordini vestro pro amplissimis erga me meritis quantas maximas possum gratias ago atque habeo.

Cic. pro Mar. Tantum apud me grati animi fidelis memoria valuit, ut nulla non modo cupiditate, sed ne spe quidem prudens & sciens tanquam ad interitum ruerem voluntarium.

Plin. ep. 12. lib. 10. Cui referre gratiam parem nec audeo quidem quamvis maximè debeam.

Itaque ad vota confugio Deosque precor, ut iis quæ in me assidue confers non indignus existimer.

Paneg. ad Gratianum. Solvere se quod debebat; & adhuc debere quod solverit. Gratianus Imperator.

O mentis aureæ dictum bracteatum! O de pectore candidissimo lactei sermonis alimoniam!

Accipe igitur & hos labores nostros C.C. animi grati erga liberalitatem tuam specimen, majora & me debere & majestatem tuam decere certò scio. Sed in eo fastigio Deus Opt. Max. te collocavit ut animum benevolum ac gratum non minus velis, quam relatam gratiam.

Val. Max. 4. l. 7. cap. Cui animum gratum quia in materia læta exhibere non contigerat, in ea quam iniquam fortuna esse voluit, magna cum laude, majore cum fide præstitit.

Tilen. Si quis hoc præstiterit, næ ille munus, aurum contra non charum obtulerit, tantum ab eo beneficium accepisse me profitebor, quantum homini ab homine tribui potest maximum: neque verò sibi detraxerit, quod mihi contulerit. tam gaudebit ille dato, quam ego accepto. gratias agam usquequaque, referam quoque, si potero, & vicem

& vicem rependam poscenti: ὀφείλω debebo etiam non poscenti.

Tibi se semper debebit Iason. Ov. Met. 7.

Lætus, lubens laudes ago & grates gratiasque habeo. Plaut. Trinum.

Ago tibi gratias, Imp. Auguste, si possem etiam referrem. Sed nec tua fortuna desiderat remunerandi vicem, nec nostra suggerit restituendi facultatem. Auson. paneg. ad Gratian.

Quorum nomine, quia non queo tantum persolvere gratiarum, quantum debeo, saltem tibi ago gratias quam possum maximas, debendo magis quam loquendo. Nigr. 1. or.

Tibi vota solvam gratias (ut Diis solet) sed sentiendo, quam loquendo plenius. Et gratiarum non minima pars hæc erit. Differre grates; ut cito jussa exequar. Alab. Rox.

Annon properandum mihi erat, ut pro eo honore vobis multas gratias dicerem, pro qua nullas præces dixeram? Non quin magnitudo Carthaginis mereatur etiam precem à philosopho pro honore, sed ut integrum & intemeratum vestrum esset beneficium, si nihil ex gratia ejus mea petitio defregisset: id est, ut usquequaque esset gratuitum: Neque enim aur, &c. Apul. 3. flor.

Hanc unam Cæsar habeo injuriam tuam, effecisti ut viverem & morerer ingratus. Furnius impetrata venia patri suo Antonianas partes secuto ab Augusto. Senec. 2. l. de Benef. 25. cap.

Quid scribam? gratias agere me? ne concipio quidem. & affecisti me, in summo hoc beneficio, una hac injuria, ut vivendum & moriendum sit ingrato. Lips. 4. cent. ep. 14.

Hunc hominem adpetentissimum tui (mihi crede) complectere, adprehende, imo & invita, ac sic ama, tanquam gratiam referas: neque enim obligandus sed remunerandus est in amoris officio, qui prior cœpit. Plin. 31. ep. 7. lib.

Et tu occasiones obligandi me avidissimè amplecteris, & ego nemini lubentius debeo. Plin. 13. ep. 2. lib.

Amatúr

Ibid. Amatur à me plurimum, nec tamen vincitur.

Ibid. Beneficia tam grate interpretatur, ut dum priora accipit, posteriora mereatur.

Plin. 4. l. 1. ep. In hoc ego ut referrem gratiam (nam vinci in amore turpissimum est) &c.

Lipf. ep. 1. cent. Enimvero tu rem & verba simul ad me mittis; ego quid nisi verba? pudet gratias agere, tam expositæ, tam obviæ beneficentiæ: quæ, ut fontes, sponte irrigat & dimanat.

Horat. 1. od. 4. l. *Quodspiro & placeo (si placeo) tuum est.*

Ap. 11. Met. Sidon. 8. l. 6. epist. Irremunerabili quippe beneficio oppignoratus.

Equidem in quantum fieri præter jactantiam potest, gaudeo præstantissimi viri autoritate, si certus est: amore, si fallitur.

Nero apud Tacit. 14. Annal. Et tua quidem erga me munera, dum vita suppetet, æterna erunt.

Ælian. v. hist. 4. l. 27. cap. Diogenes acceptis paucis nummis à Diotymo Carysio, dixit, Dii tibi dent animo quantum cupis ipse, virumque atque domum.

Plaut. Capt. Dii tibi omnes omnia optata afferant, cum me tanto honore honestas, cumque è vinclis eximis.

Ap. 11. Met. At ego referendis tuis laudibus exiguus ingenio, & adhibendis sacrificiis tenuis patrimonio: nec mihi vocis ubertas ad dicenda quæ de tua Majestate sentio, sufficit: nec ora mille, linguæque totidem, vel indefessi sermonis æterna series. ergo quod solum potest, religiosus quidem sed pauper efficere, curabo divinos tuos vultus, numenque sanctissimum intra pectoris mei secreta conditum perpetuo custodiens imaginabor.

Plin. paneg. Ut intelligam etiam atque etiam enitendum mihi, ut hunc consensum vestrum complectar, & teneam & indies augeam.

Opem Offerendi & Pollicendi.

Plaut. Pseud. Fac me certum quid tibi sit, juvabo te aut re, aut opere, aut consilio bono.

Cic. pro Mar. Omnes tibi, ut pro aliis etiam loquar quod de me

me sentio, quoniam subesse aliquid putas quod cavendum sit, non modo excubias & custodias, sed etiam laterum nostrorum oppositus, & corporum pollicemur.

Sed quid erit quod mea tibi possit ars efficere, & impera, & factum puta. Ter. And.

Nam de me illud vobis habeo polliceri, me beneficiis vinci posse, amore & egregia voluntate non posse, quod hoc sit in mea voluntate, illud in fortunæ arbitrio situm; nam bene merendi semper voluntas adest, facultas non semper.

Itaque si quid laboris vigiliarumque adjici possit, certantem secum ipsum annisurum, ut tanto de se consensu civitatis opinionem, quæ maxima sit, etiam constantem efficiat.

Respondit & milites ex formula paratos esse, & si pluribus opus esset, plures daturos; & quicquid aliud imperaret velletque Pop. Rom. enixe facturos: ad id sibi neque opes deesse, animum etiam superesse. Livius.

Εἰ πλέον εἶχον, πλέον ἐδίδουν. Græcus quidam Augusto. Macr. Sat.

Dices, oportet me tuis rebus & meis uti etiam, sed perinde illis ac meis parco. Plin. ep. 28. 6. l.

Proin studii certius est judicium supra vires niti, quam viribus ex facili uti; alter enim quod potest præstat, alter etiam plus quam potest. Val. Max. 4. l. 8. c.

Reliquum est, ut ad omnia quæ tui velint ita sim præsto, ut mei non solum omnia debere tuâ causâ quæ possum, sed ea quoque quæ non possum, putent. Cic. epist. ad Marc. 8. l. 4.

Reddam vicem, si reposces: reddam, si non reposces. Plin. 9. ep. l. 2.

Interea temporis me vestræ Celsitudinis obsequiis omnibus, syncere pro eo ac debeo, & totum dedo.

Hunc meis laboribus quà meliorem quà illustriorem redditum, Augusto nomini tuo inscripsi & quæ antiqua formula votorum est, libens merito donavi, dedicavi.

Flor. prol. Ut ad constituendum ejus imperium contendisse virtus & fortuna viderentur.

Plin. 13. epist. l. 10. Ut jure sacerdotii precari deos pro te publice possim, quos nunc precor pietate privatâ.

Sidon. 5. ep. 6. l. Causam meam nesciens agit, qui à me ad vos literas portat. Nam dum votivi mihi sit gerulus opportunus officii, beneficium præstat quod se arbitratur accipere.

Laudandi.

Ita eloquens ut nemo sapientior, ita sapiens ut nemo eloquentior: perfectus utrobique magister, & tam prudentiæ fructu abundans, quam dictionis flore gratiosus.

Nigr. de Cic. Ille omnium generum, causarum & locorum orator, mens curiæ, vox fori, lingua judiciorum; omnium gentium defensor, cunctorum miserorum & calamitosorum patronus.

Non rhetor aut philosophus ex vulgo, sed vel orator natus in philosophiæ spatiis, vel philosophus florens ex eloquentiæ myrotheciis.

Juli literatorum optime & optimorum literatissime. Omne tulit punctum.

Vir inter optimos nobilissimus, inter nobilissimos optimus; inter utrosque doctissimus.

Vir ut omnibus virtutibus, ita humanitatis quoque laudibus instructissimus.

Omnibus virtutis numeris dives.

Inter bonos optimus, inter doctos doctissimus.

Magis suo merito quam fortunæ beneficio magnus.

Avi tui (quanti viri Deus bone) hæres es.

Credite optimi, & in quantum opus est disertissimi viri.

Hæc tantis animi dotibus reliquis omnibus præstitit, ut in dubio esset, majorene corporis venustate, an mentis virtute esset, in ea tamen nihil admirabilius, quam quod virum incredibili amore prosequeretur.

De-

Demosthenes cujus commemorato nomine, maximæ eloquentiæ consummatio audientis animæ oboritur. Val. Mar.

Quæcunque in Equite Rom. dignitas esse possit, quæ certe possit esse maxima, ea semper in M. Cæ. habita est summa hodieque habetur. Cic. pro Cælio.

Quorũ ipsa nomina sunt instar æterni triumphi.

Nec vox hominem sonat, O Dea certe.

Qui simulac pedem limine extulerat, omneis prope civeis, virtute, gloriâ, dignitate superabat.

Per totum vitæ spatium optimus est habitus, sed melior tamen fuit quàm habitus est.

Ita ut quantum operibus tuis diuturnitas detrahet, tantum afferat laudibus.

Qui mediusfidius (audacter dico) plus fidei quam artis, plus veritatis quam disciplinæ possidet in se, quem pop. Rom. meliorem virum quam histrionem esse arbitratur: qui ita dignissimus est scenâ propter artificium, ut dignissimus sit curiâ propter abstinentiam. Cic. pro Rosc. Com.

Magis mea adolescentia indiget illorum bona existimatione, quam illorum severissima senectus desiderat meam laudem. Ibid.

At in quem virum? qui tanta virtute & integritate fuit, ut etiam illis temporibus optimis, cum hominem invenire nequam neminem posses, solus tamen frugi nominaretur, &c. Gracchus cogis me, inquit, dicere inimicum meum frugi. Cic. pro Fronteio.

O perpulchram formam! Angeli videtur, non hominis, & tamen Sacerdotis est, non Angeli, seu potius & Sacerdotis & Angeli. Turn. 8. or.

Laudes illius numerandi potius quam poliendi (illud enim possunt aggredi, hoc assequi nullus.) Idem or. 11.

Non ferret tamen artis præscriptio, minutiora illa recensere, cum laudum maximarum torrens quidam me transversim abripiat. Ibid.

Non cecidit nobis pupula hominis insignis ostro, &c. sed non invenio vocem qua meam notionem exprimam. Princeps fortasse hominum, Grammaticè satis; Gemma sacerdotum, Or. 14.

Rhetoricè; Aristoteles quadratus, Philosophicè. cecidit miraculum hominis.

Ibid. Ut putem me nativæ principis germanæque virtuti lituram inspersurum aut labem, si ei ex gente laudem viliter emendicavero.

Quanquam mali pono momentum in una ejus voce, qui totâ vitâ ita dixit, ita fecit, ut & vita verbo, & verbum vitæ, & utrumque fidei fecerit fidem.

Macrob. 1. Sat. 24. c. Laudate hic memoriam, ille doctrinam, cuncti religionem.

Sen. 7. benef. 1. Vir meo judicio magnus, etiamsi maximis compararetur.

Sen. 7. benef. 8. Quem mihi videtur rerum natura nostris tulisse temporibus, ut ostenderet nec illum à nobis corrumpi, nec nos ab illo corripi posse.

Plin. 16. epist. 5. l. Quâ puellâ nihil unquam festivius, amabilius, nec modo longiore vita sed prope immortalitate dignius vidi.

Sidon. Quis ita affectet singula, ut tu imples omnia? Quid enim aliud es quam ex omni bonarum artium ingenio collecta perfectio.

Quint. 10. l. 1. c. Facilitate sepius quam industriâ commendatur.

Plin. 3. ep. 2. l. Magna Isæum fama præcesserat, major inventus est, &c.

Sidon. 4. epist. 4. l. Quare cum vir bonus ab omnibus censeatur, non est homo pejor, si non est optimus.

Sidon. 17. epist. l. 4. Consummatissimum virum, cunctarumque virtutum conscientia, & fama, juxta beatum.

Put. diatr. 7. Cujus ut facta, exempla; sic verba, dogmata sunt: in historiam utraque referenda ut æterna sint.

Plaut. Capt. Quantum est hominum optumorum optume.

Val. Max. 2. l. 4. c. Delapsa cœlo sydera hominibus si se offerant, venerationis amplius non recipient.

Put. 4. diatr. Prisci candoris & humanitatis exemplum, gentis urbisque suæ gemma resplendens.

Plin. 26. ep. l. 6. Quo melior fingi ne voto quidem poterat.

Plin. epist. 9. l. 2. Quo nihil verius, nihil simplicius, nihil candidius, nihil fidelius novi.

Sidon. 13. ep. 8. l. De laudibus tuis cum canat multa, plus reticet.

Dicto-

Dictorum sanctitatem factorum constantia commendabat. Unum hoc difficile judicium, utra in eo virtus major, morum an scientiæ. Camperat.

Cui vivo & mortuo innocentiæ fama constitit. Idem.

Multa præterea pollentissimis ingeniis edisserta, quæ præterire, quam inferius exequi, tutius duximus. Solin. c. 8

Si titulos annosque tuos numerare velimus
Facta prement annos ——— Ov. 7 Met. de Theseo.

Tu unus instar omnium es, qui tot unus virtutibus abundas, ut unus omniũ laudes exhaurias. Put. 1. l. 1. ep.

Quibusnam verbis tibi, Æmyliane Strabo, vir omnium qui unquam Numantiæ fuerunt, aut sunt, aut etiam erunt, inter optimos clarissime, & inter clarissimos optime, inter utrosque doctissime. Apul. 3. Flor.

Viri inter se mutuo, & vobis & utilitatibus publicis merito, amicissimi, doctrina & eloquentia & benevolentia paribus: incertum modestiâne quietiores, an industriâ promptiores, ac honoribus clariores. Quibus cum sit summa concordia, tamen hæc sola æmulatio, & in hoc unum certamen est, uter eorum magis Carthaginem diligat, atque summis medullitus viribus contendunt ambo: vincitur neuter. Apul. 4. Flor.

Nec tamen miranda ista in te est, Maximiane, animi magnitudo, in quem dii immortales tanta congesserunt, & naturæ bona & ornamenta fortunæ, ut quamvis maxima largiaris, ita penes te sint omnia, quasi ea solus obtineas. Paneg. ad Max. & Constant.

Illud ingenium quod solum pop. Rom. par imperio suo habuit. Senec. de Cic. præf. ad. 1. cl. controv.

Nemo plus ingenio suo imperavit, nemo plus indulsit. Ibid.

Euphanti sodales sunt elegantiæ & deliciæ meræ. quibus an quid suavius amœniusque Natura produxerit, jure dubites: habet uterque quicquid mereri invidiam possit, imo vincere. Put. 9. diat.

Sid. ep. 8. l. 7.

De quo narrantur plurima bona, atque ea quidem à plurimis bonis. Cic. ep. l. 5. Sen. ep. 103.

Put. ded. ad 1. diatr. Magna hæc laus eſt, laude non corrumpi; malle animi illum fructum conſcientiæ horreo conditum, quam rumoris aurâ ventilatum, ſparſumque.

Id. 4. ep. l. 1. Virtute tua & doctrina excitor: quam utramque ita conjungis, & exeris in patriæ & commune bonum, ut boni quique te ament, admirentur omnes.

Morin. Singularem in tanta dignitate modeſtiam, in conſiliis ineundis prudentiam, in capiendis religionem, in exequendis vigilantiam, in congreſſibus publicis animi præſentiam, in privatis lenitatem, in ſermonibus eruditionem, in verbis leporem, in moribus ſuavitatem, &c.

Idem. Cujus actiones omnes, maximas, minimas, Gratiæ Virtuteſque deperibant adeo, ut earum gloriam utræque ambiguo certamine vendicare ſibi viderentur.

Put. 13. ep. l. 3. Ille meus, ille tuus, ille omnium, occidit. Amor & delicium hactenus meum, tuum, omnium, nunc meorum.

Flor. prolog. Ut ſiquis magnitudinem imperii cum annis conferat, ætatem ultra putet.

Plin. ad Trajan. Quibus contigit diem illum triplici gaudio lætum celebrare, qui principem abſtulit peſſimum, dedit optimum, meliorem optimo genuit.

Symmach. 20. ep. 1. l. Huic ego nihil per me acceſſurum putavi: & tamen deeſſe nolui, ſciens judicio erga illum tuo nihil adjici poſſe, ſi ſcriberem; deceſſurum aliquid tamen meo officio, ſi tacerem.

Pacat. Panegyr. ad Theodoſ. Sed utcunque virtutis tuæ opera curioſæ poſteritatis oculis artificium manus addet, cum te vel Alpium dorſa ſuperantem, vel, &c. Hæc pictorum atque fictorum aſſequetur imitatio: Clementia imp. quo cœlo, quo pigmento, quo ære, amore ducetur? qua tu ipſius victoriæ victor ita omnem cum armis iram depoſuiſti, ut ceciderit nemo poſt bellum.

Vituperandi.

Fœminæ pluſquam virili audaciâ inverecundæ;

dæ; viri plusquam muliebri mollitie ac turpitudine effœminati.

Homo factus ad istius libidines. Cic. 2. in Verr. 3.

At homo inertior, ignavior, magis vir inter mulieres, nequam, impura inter viros muliercula proferri non potest. Verr.

C. Cassius (nunquam sine præfatione publici parricidii nominandus, &c. Cic. pro Quinctio.

Cum ei Natura nihil melius quam vocem dedisset, pater nihil præter libertatem reliquisset; vocem in quæstum contulit, libertate usus est, quò impunius dicax esset.

Oro atque obsecro vos qui utrumque nostis, vitam inter se utriusque conferre; qui non nostis, faciem utriusque considerate. Nonne ipsum caput & supercilia illa penitus abrasa olere malitiam & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis unguibus usque ad verticem summum, si quam conjecturam affert hominibus tacita corporum figura, ex fraude, fallaciis, mendaciis constare totus videtur? qui idcirco capite & superciliis semper est rasis, ne ullum pilum viri boni habere dicatur, &c. Cic. pro Rosc. Comœdo.

Sordidos, rudes, incultos; quos nec vixisse viventes, nedum extincti vivant; & si nunc vivant, vivere in pœnam & contumeliam. I. Pic. Mirand.

De vestris semper æstuat carcer; de vestris semper metalla suspirant; de vestris semper bestiæ saginantur; de vestris semper munerarii noxiorum greges pascunt. Tertul. Apol. 44. c.

Asseverandi & Obtestandi.

NOn mehercule criminis augendi causâ dicam, Judices; sed quem accepi ipse oculis animoque sensum, hunc vere apud vos, & ut potero planissime exponam. Cic. 4. Verr.

At ne putetis hæc non tam dici à me syncere ad veritatis involutam notionem explicandam, quam oratoriè ad laudes ejus exaggerandas. Turn. 11. Or.

Nolite, quæso, Judices, brevitate orationis meæ potius, quam rerum ipsarum magnitudi-

ne crimina ponderare. Sed sistitis fortasse hic cogitationem vestram, cogitate adhuc, quod vultis maximum, vincam profecto cogitationem vestram. En ———

Corrigendi.

EAm opinionem si ratio labefactarit, si veritas extorserit: ne difficiles vos præbeatis.

Liv. 3. dec. 8. 1. Invitus ea tanquam vulnera attingo, sed nisi tacta, tractataque sanari non possunt.

Plin. 5. 1. ep. 7. Tilon. In summa (cur enim non aperiam tibi vel judicium meum, vel errorem?)

Plusquam Chironium ulcus non contentus scalpro meo aperuisse, sed medicari etiam pro virili aggressus sum.

Epanorthosis

Defendere (si hoc est defendere, & non.)

Hanc excogitavit rationem (si hæc ratio potius quam amentia nominanda est)

Aufert: imprudens huc incidi Jud. emit, non abstulit, nollem dixisse.

Cic. Verrin. Sic vixit ut muliebria quotidie convivia essent, vir accumberet nemo præter ipsum & prætextatum filium, tametsi recte sine exceptione dixerim, virum, cum isti essent, neminem fuisse.

Non hospitii jus: sed quid ego hospitii jura in hac tam immani bellua commemoro?

Turn. or. Quascunque Martyres subierunt pœnas (subierunt maximi maximas)

Ibid. Humilitas tam fuit depressa in terram, seu potius tam fuit erecta in cœlum, ut primas præripuerit omnibus, secundas vix reliquerit ulli.

Hortandi, Suadendi, & Consulendi.

PRudenter & te dignum feceris, si à scopo virtutis non declines.

Facilius est currentem (ut ajunt) incitare, quam languentem commovere.

Macte

Macte virtute, hac pietate in patrem patriam- Liv. 2.
que T. Manli esto, Macti virtute Milites Rom. estote.

Καὶ σὺ ἄλκιμος ἔσ' ἵνα τὶς σὲ καὶ ὀψιγόνων εὖ Hom. O-
εἴπῃ: Pallas ad Telemachum. dyss. 8.

Non sibi cohortandum Sulpitium & Cottam, Cic. 1. de
sed magis utrumque collaudandum videri, Or.
quod, &c. Quamobrem pergite ut facitis, adolescentes: atque in id studium, in quo estis, incumbite, ut & vobis honori, & amicis utilitati, & reip. emolumento esse possitis.

Vos verò è juventute ista ad summa venietis, Put. 5.
si à stirpe & indole non deflectatis, si rectam diatr.
hanc semitam, quam calcare cœpistis, insistere pergatis, semitam, inquam, literarum ad serena sapientiæ templa stratam.

Sed & reficit audientem certo singularum Quintil. 4.
partium fine, non aliter quam facientibus iter l. 5. c.
multum detrahunt fatigationis notata inscriptis lapidibus spatia. Nam & exhaustis laboribus, nosse mensuram, voluptati est; & hortatur ad reliqua fortius exequenda, scire quantum supersit.

Quid te aut horter, quod facis; aut agam gra- Cic. ad
tias, quod non expectas? Attic. 3. l.

Qui monet ut facias id quod facis, ille monendo Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Me ad melioris sortis aleam movent & hortantur.

Facias ista semper, nec unquam in hoc opere Plin. pa-
aut animus tuus aut fortuna lassetur. neg. ad

Faciebas ergo, cum diceres optimos: nec Trajanum.
ipsorum modo vita à te, sed judicium Senatus Ibid.
comprobatur.

Multum ac diu exosculatus adolescentem, qui Plin. 17.
est acerrimus stimulus monendi, laudibus inci- ep. 5. l.
tavi, pergeret qua cœpisset: lumenque quod sibi majores sui prætulissent, posteris præferret.

Meditemur duriora, & non sentiemus: relin- Tertul. de
quamus lætiora, & non desiderabimus: stemus cultu fœm.
expediti ad omnem vim, nihil habentes quod c. 12.

relinquere timeamus. retinacula sunt ista spei nostræ.

Camp. rat. 10. Aurum, gloriam, delicias, Veneres contemnite. Quid enim aliud ista sunt quam terrarum ilia, canorus aër, popina vermium, bella sterquilinia, &c.

Plin. 23. epist. 6. l. Neque enim cuiquam tam clarum statim ingenium est ut possit emergere, nisi illi materia, occasio, fautor etiam commendatorque contingat.

Idem 4. epist. 8. l. Proinde immitte rudentes, pande vela, ac si quando alias, toto ingenio vehere. Cur enim non ego quoque poëticè cum poëta?

Idem. 24. epist. l. 8. Accedit quod tibi certamen est tecum ——

Idem 9. l. 3. ep. Hæc ego tecum quæ quotidie mecum: ut desinam mecum, si dissenties tu: quamquam non dissenties; ut qui semper clarum aliquid & immortale meditaris.

Sidon. l. 5. epist. 1. Nam satis eminet meritis ingenii proprii, qui fuerit fautor alieni.

Sid. 20. ep. l. 5. Gratulor tibi, quod istis moribus vivis, ut necesse habeas electionem tui timere; laudo efficaciam.

Putean. ad Senat. Mediolan. Vos modo marcescere ætatis vestræ florem ne finatis, sed magno animo gradimini, ne citra annos ingenium consistat. Cogitate quam spem alatis, & quo viatico vobis utendum. Ad Theol. Jurispr. Medic. transitis? literarum hæc studia vos dirigent. Ad Remp. & latum clavum? ducent. Ad militiam & arma? hinc præcepta, hinc exempla suppetent. Sed quid ego ista copiosius? Bonas literas amare & tractare æque necessum est, ac non necessum laudare apud amantes.

Nigr. or. 1. Contendite honorario certamine cum ipsa Natura; ut quantum illa contulit artificium ad orationis munia, tantam vos item adhibeatis artem ad absolutionem operis.

Ibid. Ita disciplinæ belli assuescas domi; ut aliquando ex aula pergas ad castra; ex umbra in solem; è palæstra in aciem; atque è ludicris pugnis in vera prælia descendas: & lusoriis ornamentis in arma decretoria commutatis, vel æques majores, vel etiam superes. Laudo

Laudo vestrum animum, conatus probo, commendo sedulitatem: vobis in tam fructuoso labore studii perseverantiam exopto, mihi jucundissimam, gratissimam parentibus, vobis ipsis utilissimam; quam si retinueritis ——— Nigr. or. 7.

Exclamandi, querendi, detestandi.

O Fallacem hominum spem, fragilemque fortunam, & inanes nostras contentiones! quæ in medio spacio sæpe franguntur & corruunt, & ante in ipso cursu obruuntur, quam portum conspicere potuerunt. Tul. de or. 3.

O clementiam Pop. Rom. seu potius patientiam miram ac singularem! 6. Verr.

O scelus, O portentum in ultimas terras exportandum! non enim potest ea natura, quæ tantum facinus admiserit, hoc uno scelere esse contenta. necesse est semper aliquid ejusmodi emoliatur; necesse est, &c. Act. 2. in Verr.

Quæ vox? quæ latera? quæ vires hujus unius criminis querimoniam possint sustinere? 5. in Verr.

Me Christe! ——— me Deus!

Omnia, Judices, in hac causa sunt misera & indigna, nihil tamen acerbius & iniquius, quam ——— Pro Rosc. Amer.

O Divinam autoritatem, quam dum cogito, mente concido! O divinam potestatem, quam dum effero, lingua hæreo! Turn. or. 10.

Stupeo P. C. necdum satis aut oculis meis aut auribus credo: atque identidem me an audierim an viderim interrogo. Plin. ad Trajanum.

Horror & stupor, ubi estis? ubi lachrymæ & complorationes? ubi planctus & ejulationes? cui tam è pumice oculi, aut ita ex chalybe præcordia, ut non in lachrymas solutus totus fluat, fleatque?

Nec unquam fando auditum, & omnium, quæ monstra dicuntur, monstrosissimum. Macrob. 3. 17.

Ingens, atrox, horridum facinus! quale nec anti-

antiquitas vidit, nec credent posteri; omnium denique flagitiorum compendium, in ferrei hujus seculi fæces reservatum.

Monendi.

QUæ mihi commendas, ea tantæ mihi curæ sunt, ut me admoneri nolim, rogari vel sine magno dolore vix possim.

Tul. 6. Verr. Quamobrem te quoque, Hortensi, qui monendi locus est, ex hoc loco moneo, videas etiam atque etiam & consideres quid agas, quò progrediare, quem hominem & qua ratione defendas, &c.

Videre igitur utrum sit æquius.

Quare si etiam monendi estis à me, quod non estis, Jud. video hoc leviter pro mea authoritate vobis præcipere posse, ut ——

Divinat. in Verr. Video non te sed hunc librum esse responsurum quem monitor tuus hic tenet: qui si rectè monere volet, suadebit tibi ut hinc discedas, neque mihi verbum ullum respondeas.

Non enim exprobrandi causâ sed commonendi gratiâ dicam.

Ita irritatis militum animis subdere ignem & materiam seditioni non esse ætatis, non prudentiæ ejus.

Cic. fam. ep. 50. l. 4. Neque monere te audeo præstanti prudentiâ virum, nec confirmare, &c.

Apul. de deo Socratis. Enimverò Socrates utpote vir apprime perfectus ex sese, & ad omnia sibi congruentia officia promptus, nullo adhortatore unquam indigebat: at verò prohibitore nonnunquam, &c.

Qui monet, ut facias, quæ jam facis, ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Sidon. ep. 20. l. 5. Redde te tamen expectantium votis, expetentiumque charitatem proba, qui jam probasti pudorem.

Excusandi.

QUod mihi consuevit in cæteris causis esse adjumento, id quidem in hac causa deficit. nam quò minus ingenio possum, subsidium mihi diligentiam comparavi: quæ quantum sit, nisi tempus & spatium datum sit, intelligi non potest. & tot. exord. pro Quinctio.

Si vires desint, tam æquum est æquos vos adversum me esse, quam ego adversus magnum illum Deum sum, quem scio non uni omnia dedisse.

Ego infirmitatis meæ deterritus conscientiâ.

Culpam deprecari, aut noxæ me eximere non possem, si repulsam à me patereris.

Amœnitates verò & copias, ubertatesque verborum Latina omnis facundia vix quidem indipisci potuerit: mea tenuitas nequaquam. A. O. Phavo.

Quantum oratione mea nunquam æquem, quantum scribendo non consequi possum.

Enimvero mirari satis non queo etiam te hæc desiderare, quæ neque ego teneo; uti ii qui docent, neque sunt ejus generis, ut si optime tenerem digna essent sapientiâ & auribus vestris. Cic. de Orat.

Qui ad illa arma fato fuimus nescio quo Reip. misero funestoque compulsi, etsi aliqua culpa tenemur humani erroris; à scelere certe liberati sumus. Pro Marcell.

Judicavit, à plerisque ignoratione potius, & falso atque inani metu, quam cupiditate aut credulitate civile bellum esse susceptum.

Non cupiditate, præsertim aut pravitate aliqua lapsus, sed opinione officii, stulta fortasse, certe non improba, & facie quadam Reip. Pro Marcell.

Quo negotio, tamen illa me res, judices, consolatur, quod hæc quæ videtur esse accusatio mea, non potius accusatio quam defensio existimanda est, &c. defendo enim multos, &c. Cic. divinat. in Ver.

Verum id mihi non sumo, judices, & hoc non modo in oratione mea non pono, sed ne in opinione quidem cujusquam relinquo meæ, &c. Ibid.

Cum verò, &c. profectò vereri non debeo ne quis hoc quod facio, non existimet summi officii ratione impulsum coactumque suscepisse.

Cic. pro A. Cluen. Abs te peto, Oppianice, ut me invitum de patris tui causa dicere existimes, adductum fide atque officio defensionis. Etenim tibi si in præsentia satisfacere non potuero, tamen multæ mihi ad satisfaciendum reliquo tempore facultates dabuntur. Cluentio nisi nunc satis fecero, postea mihi satisfaciendi potestas non erit.

Agnosco equidem me lyram Apollinis nunquam tetigisse. Mallem sane confiteri veram ignorantiam, quam profiteri vanam scientiam.

Oratione (quam è temporis vestigio natam & quasi inter prima labra vix dixero me commentatum fuisse) perstrinxi.

Auson. præf. ad 12. Edyl. Quæ quidem omnia quoniam insuavis materia devenustat, lectio benigna conciliet.

Id. ad 3. Edyl. Perlege hoc etiamsi operæ est frivolum & nullius precii opusculum; quod nec labor excudit, nec cura limavit, sine ingenii acumine & moræ maturitate.

Id. ad 14. Ed. Igitur cui hic ludus non placet, ne legerit; aut quem legerit obliviscatur; aut non oblitus ignoscat.

Tacit. Annal. 16. Etiamsi bella externa & obitas pro Rep. mortes tantâ casuum similitudine memorarem; neque ipsum satias cepisset, aliorumque tædium expectarem, quamvis honestos civium exitus, tristes tamen & continuos aspernantium. At nunc patientia servilis, tantumque sanguinis domi perditum, fatigant animum & tristitia restringunt, &c.

Pacat. Paneg. Theodos. d. Huc accedit auditor Senatus, cui cum difficile sit, pro amore quo in te præditus est, de te satisfieri; tum difficilius pro genita atque hereditaria orandi facultate, non esse fastidio rudem hunc & incultum Transalpini sermonis horrorem, præsertim cum absurdæ sinistræque jactantiæ possit videri, ostentare facundiam, quam

quam de deorum fonte manantem in noſtros uſque uſus derivatio ſera traduxit.

Ita dum obſequio interpretor impudentiam, dum in eundem hominem non convenire puto gaudium & ſilentium, duas res diverſiſſimas junxi, metum & temeritatem. Ibid.

De eloquentia verò, ſi qua mihi fuiſſet, neque mirum neque invidioſum deberet videri, ſi ab ineunte unis ſtudiis literarum ex ſummis viribus deditus, &c. Apul. apol. 1.

Cujus vel induſtria promptius ſuffragium, vel benignitas veniam ſpondebat faciliorem. Solin. c. 1.

Dabitur utcunque venia piæ temeritati, ſi uſurpaſſe communia, non occupaſſe videamur aliena. Pacat. Paneg. Theodoſ. d.

Θεόκριτος ἐρωτηθεὶς διὰ τί οὐ συγγράφει, ὅτι, εἶπεν, ὡς μὲν βούλομαι οὐ δύναμαι, ὡς δὲ δύναμαι οὐ βούλομαι, Stobæus. Macrobius tranſtulit; Quæ præſens locus & tempus exigit, ego non calleo: quæ ego calleo, nec loco præſenti ſunt apta, nec tempori.

Deliberandi.

De quo neque quomodo dicam neque quomodo taceam reperire poſſum. ſi enim taceam, &c. Pro Roſc. Amer.

Quæ omnia ita trivit Oratoris oratio, ut cum tædeat loqui, pudeat tamen tacere, ſed cum amor efficit, ut malim loqui cum tædio, quam tacere cum pudore, perſequor illam coquorum laudatam conſuetudinem, &c. Turn. or. 8.

Sed quid faciam? novam quandam patior ex copia difficultatem. Quid, inquam, faciam? Pacat. Paneg.

Quum igitur impediat turba delectum, atque præſtet geſta in ſummam referri, quam enumerando tenuari; dixiſſe ſufficiat, unum illum divinitus extitiſſe in quo virtutes ſimul omnes vigerent, quæ ſingulæ in omnibus prædicantur. Ibid.

Quæ vos per hoſce annos appetiſtis atque voluiſtis, ea nunc ſi repudiaritis abeſſe non poteſt, A. Gel. ex or. C. Gracch.

quin

quin aut olim cupide appetisse, aut nunc temere repudiasse dicamini.

Vereor mehercule ne aut gravioribus utar verbis, quam natura fert, aut levioribus quam causa postulat.

Pro Quinct. Utrum impudentius à sociis abstulit? an turpius meretrici dedit? an improbius Pop. Rom. ademit? an audacius tabellas publicas commutavit?

Plin. ep. 7. l. 1. Neque enim tantopere mihi considerandum est, quid vir optimus in præsenti velis, quam quid semper sis probaturus.

Act. 2. in Ver. Quid hoc homine faciatis? aut ad quam spem tam perfidiosum, tam importunum animal reservetis?

Illudendi.

Pro Quinct. Cic. Nar. TUm iste vir opt. (vereor ne se derideri putet, quod iterum jam dico opt.)

Cic. pro Quinct. Non comparat se tecum gratiâ P. Quinctius, Nævi: opibus, non facultate contendit, omnes tuas artes, quibus tu magnus es, tibi concedit, fatetur se non, &c. non habere domum clausam pudori & sanctimoniæ, patentem atque adeo expositam cupiditati & voluptatibus, &c.

Lips. advers. Dialogist. Itane vero? tu ille es qui censuram hic nobis sine suffragio geris? tu provides ne quid Resp. capiat detrimenti? Bene est, state firmi cives hoc tibicine & destina? Sed tamen ego Magistratus esse putabam, quibus hæc curæ, &c. nisi tu unus plus sapis & vides quam cæteri omnes, *O mi senex, omnes videmur nobis saperdæ, festivi, belli, cum simus copreæ.*

Ite igitur, &, si ita vultis, facultates divinas prostituite; cœlo demissum animum humi prostratum adfigite; sensus rationi præponite, pergite esse virtutum proditores, vitiorum jumenta, voluptatum mancipia.

Mi-

Minandi.

Videsque, ô Juvenis, hoc dictu quam factu difficilius esse, vel factu quam dictu expromptius. Cæsar ad Metel. Trib. impedientem.

Et si me in hoc reo, quem mihi inimicum Siculi dederunt, satis vehementem, satis perseverantem, satis vigilantem cognorunt; existiment in iis hominibus, quorum ego inimicitias Pop. Rom. salutis causa suscepero, multò graviorem & acriorem futurum. Plut. 6. Verrin.

Οἱ Θρᾶκες πρὶν εἰς Ἴφικλον ἐλθεῖν, ἐκόντισαν τρεῖς λόγχας ἕκαστος. Chion in ep.

Quod si te perpetrasse comperero, pejus cruce & furca lueres, nec ad commiserationem me flecteres, etiamsi fleres sanguinem. Plaut.

Metuendi & Obstupescendi.

Tamen ita deos mihi velim propitios, ne cum illius diei mihi venit in mentem, quo die citato reo mihi dicendum sit non solum commoveor animo, sed etiam toto corpore perhorresco.

Qui tandem istius animus est in recognitione scelerum suorum, cum ego ipse in commemoratione eorum non solum animo commovear, verum etiam corpore perhorrescam? venit enim mihi fani, loci, religionis illius in mentem; versantur ante oculos omnia.

Horret animus tanti vitii imagine.

An hoc quicquam potuit audire majus? audivit, audivit, quod cum dicere conor, lingua suppressis faucibus fluitans palato inhæréscit. Nam ad tantum mysterium enunciandum opus est non Oratoris alicujus voce, contentione, lateribus; sed Cherubinorum ac Seraphinorum linguis, ardore, flammâ. At quid potest lateretantum? habet hoc quidem quod sum dicturus flagitii speciem, veruntamen si non renuatis audire, audeo quidem dicere. non renuitis metuit I. audire, &c. Turn. 11.

Si quis forte te, quod abominor, fallat. Plin. ep. 22. l. 6.

Malè

Propino tibi salutem plenis faucibus. Plaut.

Ita mihi meam voluntatem, spemque reliquæ vitæ vestra Pop. Rom. existimatio comprobet, &c. Stich. 2.

Ita amor hic inter nos perennet, quem coimus auspice & teste immortali tuo patre.

Ita perpetuus inter nos amor sit, mi L. ut cum aculeo discessi à vobis. Lips.

(Ita meus mihi genius faveat.) (Dii meliora piis.)

Tu salve & idem voveo Holmanno. B. & cæteris collegis.

At vos salus servassit. Plaut. Cistel.

C. Cæsari filiæ suæ filio, cum eum in Armeniam mitteret Augustus precatus est à Diis, gratiam Pompeii, audaciam Alexandri, fortunam suam concedi. Plut. Apoph.

Dii illum infelicitent omnes, qui, &c. Plaut.

Dii te eradicent. Pan. 2.

Solennia vota pro incolumitate tua, quâ publica salus continetur, & suscepimus, Domine, pariter & solvimus, precati Deos, ut velint ea semper solvi, semper signari. Plin. ep. 35. l. 10.

Vivite & annum hunc, & seculum hoc feliciter incipite atque transigite. Put.

Ergo florete felices viri Senatorio munere vere digni. florete urbes non muris magis turribusque quam Rectoribus munitæ. incrementa capite, quæ nulla unquam vis hostilis, nulla militiæ calamitas labefactet. Put. diatr. 10.

At vos devota capita respiciant Dii perjuriorum vindices, talesque vobis exitus dent, quales vos ducibus vestris dedistis. Nempe vos iidem paulo ante & Perdiccæ sanguine estis aspersi, & ——— Ultima nunc ego perfidorum victima has vobis diras atque inferias dico; ut inopes extorresque omne ævum in hoc castrensi exilio agatis, devorentque vos arma vestra, quibus plures vestros, quam hostium duces absumpsistis. Eumenes ad milites suos. Justin. l. 14.

Consolandi.

Cic. fam. ep. l. 5. Nam quod allatura est ipsa diuturnitas, quæ maximos luctus vetustate tollit, id nos præcipere consilio prudentiâque debemus. Etenim si nulla unquam fuit liberis amissis tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando lugendi modum fecerit: certe nos, quod est dies allatura, id consilio anteferre debemus. neque expectare temporis medicinam, quam repræsentare ratione possumus.

Plin. ep. 16. l. 5. Ut enim crudum adhuc vulnus medentium manus reformidat, deinde patitur, atque ultrò requirit: sic recens animi dolor consolationes rejicit, ac refugit, mox desiderat & clementer admotis acquiescit.

Cic. fam. ep. l. 4. Neque monere te audeo, præstanti prudentiâ virum, nec confirmare, &c.

Ibid. Illud tamen me vel monuisse vel censuisse puta, vel propter benevolentiam tacere non potuisse, ut quod ego facio tu quoque in animum inducas.

Homines sane sumus, & urit illud avelli. Soletur te quod non in longum Lipf. Cent. 2. Ep. 30. tota Ep. 55. 64. 67. Senec. Ep. 67. & 99.

Turn. or. 15. Non prius conquievit, quam è cœlo spei & consolationis auram aliquam sentisceret.

Plin. ep. 1. l. 2. Quibus ex causis necesse est tanquam immaturam mortem ejus in sinu tuo defleam: si tamen fas est aut flere, aut omnino mortem vocare: quâ tanti viri mortalitas magis finita quam vita est. Vivit enim, vivetque semper, atque etiam latius in memoria hominum & sermone versabitur, postquam ab oculis recessit.

Cic. 3. l. de orat. Fuit hoc luctuosum suis, acerbum patriæ, grave bonis omnibus. Sed ii tamen Remp. casus secuti sunt, ut mihi non erepta I. Crasso à Diis immortalibus vita, sed donata mors esse videatur. Non vidit flagrantem bello Italiam, non ardentem invidiâ Senatum, non luctum filiæ, non exilium

exilium generi, non-non-non denique in omni genere deformatam eam civitatem, in qua ipse florentissima multum omnibus gloria præstitisset. Ego vero te, Crasse, cum vitæ flore, tum mortis opportunitate, divino consilio & ortum & extinctum esse arbitror. Nam tibi ——

O noctem mihi omni deinceps die clariorem! O numerandam candido lætitiæ calculo! vos pergite officiosæ lachrymæ, & alio nunc affectu fluite: madere gaudii rivis jam debet facies. Put. Diatr. 9.

Vide Sulpitii ep. 5. l. 4. & 5. epist. 12. Lucceii. & 16. epist. Cic. Consol. Sen. ad Polyb. Marciam, Helviam matrem. Plut. ad uxorem, & ad Apollon. Hieron. ep. &c. enumeratas à J. G. Vossio, l. 3. institutionum, c. 4.

Judicem compellandi.

Causa hæc te Ephoro peragatur: parva quidem si mores nostros spectes, magna si antiquos; & sic prudentia, doctrina, authoritate tua digna, atque in parte tua. Put. diatr. 7.

Dies dictus est, & tu judex, vir clarissime, ut inter nos pronuncies. Neque superstitiosè tibi causam meam commendabo, neque neglectim, Tu ingenio rectus, judicio acer, non oculis sed animo ipso Argus, veram & incorruptam sententiam per te laturus. Id. Ibid.

Itaque si tuo unius judicio justam causam laudasse ac defendisse videar; honesto elogio clarus apud bonos, laudatusque sum. Claritas enim, ut pulcherrimè Seneca, non desiderat multa suffragia; potest & unius boni viri judicio esse contenta. Nam bonos omnes bonus unus judicat. Ibid.

Moderandi & Dijudicandi formulæ.

Apud Indos præstabile quoddam genus hominum fuisse memoriæ traditum est, quos Gymnosophistas vocabant. Hi neque periti erant Apul. Flor.

pro-

propagandæ vitis, nec inoculandæ arboris, nec proscindendi soli. Non illi norant arvum colere, vel aurum colare, non equum domare, vel taurum subigere, non ovem vel capram tondere vel pascere. Unum pro his, & illud omnium summum, norant; Sapientiam colebant, tam magistri senes, quam discipuli minores. Apud hos, ubi mensa posita, omnes adolescentes ex diversis locis & officiis ad dapem convenerant, perrogabant magistri, quod factum, à lucis ortu ad illud diei, bonum fecissent. Alius se commemoravit, aliquid meditatione sua reperisse, vel alterius demonstratione didicisse, alius sese parentibus quidpiam imperantibus obedisse; alius se inter duos arbitrum delectum, sanata simultate, reconciliata gratia, purgata suspicione, amicos ex infensis reddidisse. Qui nihil habuit adferre cur pranderet, impransus ad opus foras extrudebatur. Atque utinam mihi prandii tantum dispendio liceret hinc discedere, ac ne forte sicut Cyrus quondam, qui puer à Magistro judex duobus aliis pueris datus, quorum alteri grandiori tunica erat brevis, alteri minori tunica erat longa, pronunciavit utrique magis convenire, si vestes inter se mutarent; sua deinde & ipse tunica exutus, vere Gymnosophista factus, verberibus excipiebatur, quod contra jus dominii nec secundum leges sententiam tulisset: sic & ego litis hodiernæ constitutus arbiter (in qua tu, Longine, majusculorum patronus magna voce sonas manuque tota, *Inest sua gloria magnis*; Tu, Minuti, breviorum tueris partes, & in pedum digitos erectus exclamas, *Et inest sua gratia parvis*) Thesea expectarem vindicem, si utrumque ad Procrustis lectum dimensus, alterum detruncandum, extendendum alterum pronunciarem, meritas vel me judice daturus pœnas sententiæ ex æquo magis quam ex justo latæ. Sed aliam longe controversiæ hujus dirimendæ rationem mihi ineundam video, quocirca ——

Xenoph. Cyri pæd. l. 1.

Litem

Litem aliquando intenderat surdus surdo; sibi trimestrem ædium pensionem deberi clamitans. Reus se illa nocte foras usquam prodiisse pernegabat, ut qui domi pernox molam versarit. Judex æque surdus, hunc, illum intuitus, Nam quid, inquit, super hac re contenditis? annon utrique vestrum mater est? uterque alat, jus & æquum postulat. Ego sane surdus non sum; & tamen absurdus essem, & dignus qui male audirem, si modo ex allegatis vestris sententiam ferre vellem, qui non surdi solum sed & cæci, Audabatarum more digladiantes, à ratione præcipites toto erratis cœlo. Quo enim tu tantum mihi lævus abis? quid? an in Contemplationis altum? Tu vero quo tam diversus? an in cæca practicæ saxa? quin me sequimini, ad tutæ pacis & tranquillæ quietis portum —— Anthol. β. λ.

Plato, quoties à magistro suo Socrate dissentire lubuit, excusare se solitus, Amicum sibi esse Socratem, magis amicam veritatem, invidiæ mox suæ vindicem habuit & Aristotelem discipulum, quem etiam ingratitudinis nomine pullum vocabat equinum, ut qui lacte satur materno, calcibus matrem peteret. Hic itaque si quando à magistri placitis discedere in animo haberet, profiteri solebat, Amicum sibi esse Socratem, amicum Platonem, sed maximè amicam veritatem. Absit modo invidia, judicio pronunciatum sano, exemplo utili. Sic diligendi sunt amici, ut non diligantur eorum errores. Neque enim placet naso duci aut auribus trahi, ut pedibus eam in alterius sententiam nou prius examinatam probe ad veritatis stateram. Turpe vero cum sit ex omnium rerum dictatore atque domino intellectu facere mancipium alienæ libidinis: Discernamus quas è metallis vestris erutas attulistis massas in exploratore aurei veritatis conflatorii igne, idque separatim —— Ælian. Var. hist. l. 4. c. 9. Arist. Eth. Nicom. l. 6. 1. Scalig. exerc. 6. sect. 4.

—— Atque utinam mihi in manum daretur libra Cic. 1. Tusc. qu.

libra illa Critolai, qui cum in alteram lancem animi bona imponeret, in alteram corporis & externa: tantum propendere illam boni lancem putavit, ut terram & maria deprimeret.

Homer. Iliad. χ.

Καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα,
Ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο.
Τὴν μὲν Ἀχιλλῆος, τὴν δ' Ἕκτορος ἱπποδάμοιο.
Ἕλκε δὲ μέσσα λαβών. ῥέπε Ἕκτορος αἴσιμον ἦμαρ
Ὤχετο δ' εἰς ἀΐδαο, λίπεν δὲ ἑ Φοῖβος Ἀπόλλων.

Virgil. Æn. 12.

Jupiter ipse duas æquato examine lances
Sustinet, & fata imponit diversa duorum:
Quem damnet labor, & quo vergat pondere lethum.

Plutarch. de educat. puer.

Περὶ μὲν τοῦ ῥηθήσεσθαι μέλλοντος, ἀμφίδοξός εἰμι καὶ διχογνώμων, καὶ τῇ δὲ κἀκεῖσε κλίνων ὡς ἐπὶ πλάστιγγος πρὸς οὐδέτερον ῥέψαι δύναμαι, πολὺς δ' ὄκνος ἔχει με καὶ τῆς εἰσηγήσεως καὶ τῆς ἀποτροπῆς.

Veritatem, quæ (ut opinabatur Democritus) in profundo mersa puteo latet, vos binæ quasi situlæ, aut gemini φρεάντλεις certatim vicaria opera eaque strenua eruere laboravistis. Ad quam quia uterque summa fiducia affectare videri vultis; videamus & nos, ne forte, quod fieri solet, altercando amittatur veritas, utrum remota erroris nebula, sublato opinionis velo, sedato denique affectuum vento, pura illa sit, simplex & sincera, uti prætenditis. Primum itaque prodeat ———

Diog. Laert. l. 1.

Chilo jam ætate provectus, dum modo vitæ anteactæ virtutibus vellet frui, modo vitia recensere, ut censura sua in ea animadverteret, dixit, Se sibi per totam vitam non conscium fuisse ingratitudinis; unâ tamen re se modice moveri, quod cum semel inter amicos illi judicandum esset, neque contra jus agere aliquid aut decernere vellet, persuaserit amico judicium à se provocaret; ut sic nimirum utrumque, legem & amicum servaret ———

The-

Themiſtocles à duobus amicis ſuis coopta- Plutarch. apophth.
tus litis æſtimandæ dijudicandæque arbiter, ingrati muneris invidiam declinare volens, judicium averſatus eſt, inquiens, Nolle ſe ex amico tranſire in judicem, ne ex amico jam utriuſque, cogeretur in alterius tranſire inimicum ——

Simonidi petenti à Themiſtocle ut in cauſa quadam inique judicaret: Neque tu inquit, ſi præter modos caneres, bonus eſſes Poëta; neque ego, ſi præter leges quid decernerem, magiſtratus probus ——

In deſerto hoc bivio cum Hercule anceps a- Xenophon ἀπομνημον.
nimi hæreo. Hinc mollis mihi ſeſe offert via roſis violiſque conſita: illinc ardua via & acclivis intercluditur dumis ſpiniſque aſpera. Utram tandem inſiſtam à Virtute & Voluptate, luculenta utrinque oratione admonitus, vixdum conſtat. Tu comes blanda hortaris——

Unde oculis meis repente oborta in tam Homer. Odyſſ. μ.
clara luce caligo? unde menti ſtupor, cordi genibuſque tremor? Mihi ipſi, qui vobis moderator datus ſum, moderamine opus eſt. Quis me Tiphys, quis Deus geminis hiſce Ariſt. Eth. Nicom. l. 1. c. 8.
interceptum monſtris expediet? *Hac rabioſa promit canis, hac lutulenta ruit ſus.* Hinc latrat ſæva *Luxus* Scylla, inde vorat vomitque *Avaritia* Charybdis. Quis mihi dabit, inter vaſtum gurgitem atque infamem naufragiis ſcopulum, iter tenere medium? Tu mihi ſola, Ratio, Circe, Calypſo, Heleno potior dictabis medium; Νῆα δὲ τοῦ καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργεν, per illud potius extremum in quo minus peccatur, à quo plus imminet periculi, ad portum tendere; ἐπειὴ πολὺ φέρτερόν ἐστιν Ἓξ ἑτάρους ἐν νηῒ ποθήμεναι ἢ ἅμα πάντας ——

In contentione Divitiarum, Nobilitatis, Honoris, Voluptatis, Scientiæ, Virtutis, &c. de ſumma felicitatis ſede poterit Moderator ab

 initio

initio usurpare, aut etiam in orationem prosam solvere illud Lucretii.

Lib. 2.

Suave, mari magno turbantibus æquora ventis,
E terra magnum alterius spectare laborem:
Non quia vexari quenquam est jucunda voluptas.
Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suave est.
Suave etiam belli certamina magna tueri
Per campos instructa, tua sine parte pericli.
Sed nil dulcius est, bene quam munita tenere
Edita doctrina sapientum templa serena:
Despicere unde queas alios, passimque videre
Errare, atque viam palanteis quærere vitæ:
Certare ingenio, contendere nobilitate:
Noctes atque dies niti præstante labore
Ad summas emergere opes, rerumque potiri.
O miseras hominum mentes! O pectora cæca!
Qualibus in tenebris vitæ, &c.

Ex Virg. 4. Georg. Optimo sane consilio eductæ utrinque copiæ, summa arte instructæ acies vestræ concurrerunt fortiter, dimicarunt strenue; obstinatis usque adeo animis obnixæ non cedere, *dum gravis aut has, Aut has versa fuga victor dare terga coëgit.* Faxo tamen ut *motus hosce animorum atque hæc certamina tanta Pulveris exigui jactu compressa quiescant.* Proinde è ductoribus acie revocatis, deterior cui visus detractis pinnis discet humi serpere; *melior vacua regnabit in aula,* & triumphans *caput inter nubila condet* ——

Ex Ovid. 7. Metamorph. Vipereos agnosco dentes, & lethali prætincta veneno semina. Colchica hæc sementis; ubi è serpentinis dentibus nati terrigenæ, in sua, in parentis viscera infestis animis armatas convertunt manus. Neque enim nisi literis instructi, & eloquentiâ delibuti, illarum castra obsidere, hujus arcem oppugna-

oppugnare potuissetis aut etiam ausi fuissetis. Quam tamen destructum itis sic eloquenter, ut vel hoc ipso adstruatis, quo destruere præsumitis. Ita nihil eloquentiam destruere præter eloquentiam potest: ideoque nec ipsa potest; quoniam scilicet hoc quoque potest, omnino non potest. Ne tamen Cadmea forte victoria rem ad internecionem plane deducat; jam tempus adeoque discrimen postulat, ut silicem meum in medios jaculatus hostes, depulsum ab Eloquentia Martem in ipsos convertam. Intestini itaque ferri licentiam vel sic dearmatum venio ———

Militiam si intuèmur, non turba, sed disciplina ad victoriam facit; non quam multi, sed quam boni pugnent; etiam in oratione stabit victoria non à numero & multitudine, sed robore & vi argumentorum. Put. diatr. 7.

Huc mentem adhibeatis, justane an injusta dicam: hoc enim judicis officium est, Rhetoris autem vera loqui.

Medorum judices ferebant prætextas vittatas loris, & in capite tiaram. Atque hinc tiara cuique cui appendet ad sinistrum latus opus è margaritis fimbriatum, alteram aurem ejus qui gestat obtegens. Quibus significabant aurem quidem retectam accusatoribus dari, tectam vero accusatis sed absentibus reservari.

Philippus inter duos malos judex constitutus, alteri ut è Macedonia abiret, alteri ut eum persequeretur imperavit.

Videte autem quale à me judicium expectet vel etiam exigat, qui de me prius tam inique judicavit hominum deorumque moderator summus. Qua enim fiducia mortalis ego utique opilio & è plebe bubsequa, cujus neque fori neque subsellii res est, quæ in certamen venit: decernam hanc litem anxiam & ancipitem de immortalium dearum *Mercurio deferenti pomum Eridos, Jovisque mandatum respondet Paris.*

 rum

rum forma? quarum etiam præsentiam tremulo horrore expavesco; nondum satis aut mitissimo ipsarum aspectu, aut mollissimo vocalis dei affamine confirmatus. Quanto melius ipse sibimet sumpsisset hunc judicii calculum formarum spectator elegans, cupitor ardens, potitor notus? sed video quid velit; declinare scilicet, & à se amovere vult tantæ dijudicationis invidiam, & in me tandem derivare. Jam olim docuerunt me rex ille asininis donatus auribus, & vates oculis mulctatus, quam periculosæ machinæ subeat aleam, quicunque vestris dirimendis controversiis arbiter adscitus fuerit. Quod ego vos, serenissimæ dominæ, oratas exoratas velim, quoniam Jovis summi nullatenus per hunc Argicidam diffugere authoritatem licet, ut sententia (quod factu necesse est) secundum unam pronunciata reliquæ duæ spe sua frustratæ, me conjugis patrisque vestri sortitione judicem electum, rejectione vestra non improbatum, nec offensa excipiatis, nec odio aut vindicta prosecutum eatis. Agite igitur pulcherrima numina, vestras perorate causas, vestras prædicate dotes, namque hinc etiam venustatis commendatio, formæ conciliatio dum ego interea temporis, me recolligo, totusque divino huic spectaculo addictus, exactiori lustratione singulas & singulares formas rimer, pensioreque examine de iis judicem.

Orationes trium Dearum excipit hæc Paridis sententia. Quam si placere senseris, & illas & alias hujusce generis dabit iterata editio.

Papæ! quale spectaculum, quanta pulchritudo, quæ undique voluptas! hic certe est ubi Argus fieri velim, quo tot simul oculis tanta devorem gaudia. Quam venerabile & regium fulget præstringitque tum oculorum tum animi aciem Saturno digna proles, Jove matrona, oculis veneranda, ulnis candida? quam insuper imperiis pollens, quam muneribus potens, diademate caput cincta, sceptro innixa, divum incedit Regina, & vera incessu patet Dea?

Dea? par rotandis cœlis, regendis terris, calcandis inferis, quo æquior (ita mihi faveat Saturnius) factus sum Ixioni tam divinam formam ambienti, rotamque cui affixus sequiturque fugitque vel uno illius amplexu, utcunque per submissam nubem, imaginario redimere præoptem. Illa verò, quam ex facie agnoscas, consilii æque ac fortitudinis dominam, ex galeæ cono oleagina redimito corona, lauro tamen præcincta, scias belli pacisque mediam, namque & ægidem quatit, & hastam vibrat, patris æmulata fulmen armipotens virago, belli spolia, pacisque firmamenta præ se ferens: medio tamen inter gratiam & terrorem tenore, nullis non obsequiis votisque expetenda, nisi in perpetem & pertinacem jurasset virginitatem. Sed & hæc, dii boni! quàm egregio decore conspicua! neque ex parte speciosa, sed tota amabilis, amicabilis, admirabilis; divumque hominumque voluptas alma Venus. intecto corpore perfectam formositatem professa, colore in speciem diviso testata ortum; candida, quod cœlo demeat, cærula quod mari remeat. Erubescunt punicantes in genis rosæ, horrent sororiantes sub pectus mamillæ, liventes passim per cutim translucent venulæ, per diffusas undique ambrosias comas renident humeri eburnei, quam denique vel sic, neque gemmato cesto cinctam, neque Gratiis gratissimis comitatam, neque suis cupidinibus circumfusam, commendat dulcis risus, non dedecet ipse nævus, & supra omnia apud me valet ipsius oratio; qua se mihi daturam nuptui pollicetur quandam forma præcipuam, suique similem, candidam utpote à Jove cygno satam, teneram ut quæ in ovo nutrita fuerit. Valeat itaque imperandi libido, facessat bellicæ gloriæ sitis; habendam in hoc certamine rationem pulchritudinis monent & Jovis

 jussa,

jussa, & Mercurii mandata, & ipsius aurei pomi inscriptio, *Pulchra capiat.* Hoc igitur cape tuo jure, O Venus:

Nam tua forma deam, me judice, vincit utramque.

Et alias discernendi litium formulas, litem secundum alteram partem dandi, vel ampliandi licebit affingere ex judicio Dolabellæ, & rejectione mulieris Smyrneæ ad Areopagitas. A. Gel. 10. lib. 6. c. ex Val. Max. 8. 1. vid. & judicium Galatium Val. Max. 2. l. 8. c. Licinii Fimbriæ. l. 7. c. 2. Jul. Cæs. Sen. de benef. 5. l. 24. c. Philippi & mulieris Val. Max. 6. l. 2. c. Cambysis. l. 6. 5. c. Claudii de muliere non agnoscente filium Suet. Claud. 15. c. Alexander alteram occludebat aurem, reo sc. reservatam. Qui statuit aliquid parte inaudita altera, Æquum licet statuerit, haud æquus fuit. De judicis officio in litibus. A. Gell. 14. lib. 2. cap. & 4. cap. & Cic. pro A. Cluentio. Judicium pop. Rom. parum honestum inter Ardeates & Aricinos. Liv. 1. 3. & Val. Max. 7. lib. 3 cap. Ampliationis, N. L. *nonliquet.* Asconius, Cicero, Liv. &c. Ptolomæi. Ælian. Var. hist. lib. 14. cap. 43. Philippi dormitantis Plut. Apophth.

IN-

INDEX POETICUS.

Nitidus

Calendæ

Jaculi.

Cupido.

Edu-

Praturii

Octavia

Gene-

Incan-

Ludus

Luxu-

Mathe-

Nemo

Nugæ,

Oestrum,

Pallas,

Secu-

Tigris,

Turris,

Vina

Vina parant animos, faciuntque ad gaudia promptos, *Hor. od.* I. 18. III. 21. *Epist.* I 5. *Ov. Rem* II. 410. *Baudius* II. *Jambi. Genio Bellimont. libert. Leochaeus* I *el.* 2.

Vinum ut noxium, *Virg Georg.* II 454. *epigr. Virgili adscript. Terent. Eunuch* IV. *act.* 5. *sc. Hor.* I. *od.* 18. *Propert.* II. 24. *Ovid Met.* III. *allus.* 531. *Leochaeus* II. *el.* 4. *Baubusius* II. *ep.* 1.

Vinalia, *Ovid Fast.* IV 861. *Vinitoria ecloga Leochaei.*

Vindicta, *Iuvenal.* XIII. 180. *Senec. Medea, act.* 1. *& Hercules Fu. act.* I. *Alabastri Rex act.* II *scen.* 4.

Vir bonus, *Lucan* II. 380. *Stat.* II. *Sylv.* 2. *vers.* 123 *Sylv.* 3. *vers.* 70. *Martial.* IV. 5. X. 23. *Auson. eidyll.* 16. *epigr. Virg. adscript. Ulric. Huttenus.*

Virtutis & voluptatis deliberatio, *Silius* XV. 11.

Virtus colenda, insuper celebranda, *Barb. Urbani PP. pag.* 195.

Virtus seipsa contenta, *Plaut. Amph. Act* II. *sc.* II. *v.* 15. *Claud. Cons Mallii Theod.* I *Baudius* II. *Jambic. ad Levinum de Witte. Barlaeus* 13 *Miscellan.*

Virtus, *Stigelius Gul Duci Iuliae.*

tendit in ardua Virtus. pressa renititur, *Ovid. Met.* II. 63. *Ovid. Trist.* IV. *el.* 3. *v.* 73. *vide* Adversa illustrant. *Sen. Herc. Fu.* 436. *Lucan.* IX. 395 *Baud praef. ad Iamb. &* I. *Iamb. ad Lernutium.* Caussini *trag. Felicitas,* 2. *act.*

Virtus in formoso, *Virg* V. 344.

Virtus nescit mori Virtutis fama superstes, *Virg.* X 467. *Ovid. Met.* XII. 615 *de Ponto,* III. *el.* 2. *v* 31. *Sen. Herc. Oet.* 1577. 1983 *Sil.* XII. 662. *Claud Cons Mallii Theod.* 5. *Baudius* IV. *Iambic. cantio cygnea. Zevecotius.* I. *eleg.* 1.

Viscum, *Virg.* VI. 205.

Vita beata, *Martial* X. 47. *Io. Fabricii vita beata. Baudius* I. *Iambic ad. Lud. Transaquanum, &c Barcl. Euphorm.* II. *metr.* 11.

Vita privata & humilis, bene qui latuit, bene vixit, *Ovid. Trist.* III. *el.* 4. *Sen. Hippol.* 1134. *Herc. Fu.* 191. *Thyest.* 390, 447. *Herc. Oet.* 652 *Octavia,* 368, 883. *Lucan.* V. 528. *Martial.* I. 56. II. 90. *Claud. epigr. de sene Veronensi. Ioac. Bellaius ad* I. *Morellium. Barcl. Argenis.* V 3. *metr. Heinsii Herodes. chorus* 3. *Casim. Sarb.* III. *lyr.* 21. *ode.*

Vita

Vota

Xer-

XErxes, *Iuvenal.* x. *Sat.* 173. *Sidonius carm.* IX. 37.

Y Litera Pythagorica, *Perf.* III. 56. *Epigr. Virgilio adscript.*

ZElotypia, *Propert.* III, *el* 13.
Zephyrus, *Claud. rapt. Pros.* II. 63, 88. *Iac. Gaddius*, I. 5.
Zodiacus, Ovid. *Met.* II. 130. *Bartas. hebd.* 1. *Barlai Britannia triump.* 480. *Strada* III. *Momus.*
 signa, 12. *Sen. Thyest.* 846. *Lucan.* IX, 533. *Manil.* I, 264, 670.
 ad quid inclinent, *Manil.* IV. 121.
Zonæ, *Virg.* I. *Georg.* 233. *Ovid. Met.* I. 45.

---

§ Catalogus Poëtarum.

Poëtæ veteres.

Q. Ennius.
M Accius Plautus.
P. Terentius.
Cajus Lucilius.
T. Lucretius.
C. Valerius Catullus.
Virgilius Maro.
Q. Horatius Flaccus.
Alb. Tibullus.
Cn. Cornelius Gallus.
Sex. Propertius.
P Ovidius Naso.
L. Annæus Seneca.
Cajus Asinius Gallus.
Aulus Persius.
Annæus Lucanus.
Publius Statius papinius.
Silius Italicus.
Cajus Valerius Flaccus.
Junius Juvenalis.
M. Valerius Martialis.
Rufus Festus Avienus.
Alphius Avitus.
Titius Calphurnius.
Aurel. Olympius Nemosianus.
Cl. Claudianus.
Decius Ausonius.
Damasus Hispanus.
Juvencus Hispanus.
Aurelius Prudentius Clemens.
Pontius Paulinus.
Venantius Honorius Fortunatus.
C. Sollius Sidonius Apollinaris.

POETÆ RECENTIORES.

ITALI.

Faustinus Advocatus.
Andr. Alciatus.
Jo. Bapt. Amaltheus.
Petrus Angelius.
Hieron. Balbus.
Maphæus Barber. (PP. Urb. 8.
Petrus Bembus.
Lud. Bigus.
Laz. Bonamicus.
Cælius Calcagninus.
Hippolytus Capilupus.
Natalis Comes.
Petrus Crinitus.
Hieron. Fracastorius.
Jacobus Gaddius.

Paulus Maccius.
Octavius Meninus.
Andreas Naugerius.
Angelus Politianus.
Marcellus Palingenius.
Jo. Jovianus Pontanus.
Francis. Quintianus.
Actius Syncerus Sannazarius.
Jul. Cæs. Scaliger.
Baptis. Spagnolus.
Famianus Strada.
Titus Strozza.
Hercules Strozza.
M. Hieron. Vida.
Basilius Zanchius.

GALLI.

Ludovicus Alcalmus.
Bartholomæus Anulus.
Germ. Aubertus Aurelius.
Gul. Salustius Barthasius.
Joachimus Bellaius.
Barnabas Brissonius.
Theodorus Beza.
Nicolaus Caussinus.
Ludovicus Celottus.
Anthonius Fayus.
Dionysius Gotofredus.

Michael Hospitalius.
Adrianus Junius.
Theodorus Marcilius.
Antonius Muretus.
Joannes Passeratius.
Nicolaus Rapinus.
Nicolaus Rigaltius.
Scævola Sammarthanus.
Josephus Scaliger.
Adrianus Turnebus.
Raphaël Thorius.
Gotofredus Torinus.

BELGÆ.

Eilardus Alma.
Joachimus Axonius.
Melchior Barlæus.
Caspar Barlæus.
Dominicus Baudius.
Bernardus Bauhusius.

Georgius Benedictus.
Balduinus Berlegomius.
Laurentius Beyerlingius.
Adrianus Blienburgius.
Damasus Blienburgius.
Joannes Bochius.

Baldui-

Balduinus Cabillaus.
Joannes Catzius.
Adrianus Dammam.
Janus Douza.
Angelinus Gazæus.
Hugo Grotius.
Nicolaus Grudius.
Daniel Heinsius.
Adrianus Junius.
Dominicus Lampsonius.
Janus Lernutius.
Justus Lipsius.
Carolus Malepertius.
Adrianus Marius.
Ludovicus Masurius.
Joannes Meursius.
Franciscus Modius.
Simon Ogerius.
Ludolphus Pithopœus.
Elias Putschius.
Adrianus Scorelius.
Petrus Scriverius.
Joannes Secundus.
Franciscus Sweertius.
Petrus Tiara.
Lævinus Torrentius.
Jacobus Zevecotius.

GERMANI.

Malens Acidalius.
Melchior Acontius.
Quintius Æmylianus.
Joannes Albinus.
Georgius Bersmannus.
Martinus Braschius.
Alexander Brassicanus.
Joachimus Camerarius.
Pantaleon Candidus.
Andreas Canonherius.
Nathan Chytræus.
Wolfgangus Crellius.
Henningus Curandinus.
Fredericus Dedekindus.
Matthæus Delius.
Caspar Ensius.
Helias Eobanus.
Georgius Fabricius.
Felix Fidlerus.
Sal Frencelius
Nicodemus Frischlinus.
Janus Gulielmus.
Sebastianus Hornmoldius
Henricus Husannus.
Ulricus Huttenus.
Joannes Lauterbachius.
Cunradus Leius.
Andreas Libavius.
Joannes Linckius.
Petrus Lindebergius.
Joannes Lorichius.
Petrus Lotichius Secundus.
Eilhardus Lubinus.
Joannes Major.
Paulus Melissus.
Jacobus Micyllus.
Vincentius Opsopœus.
Joannes Posthius.
Bernardus Prætorius.
Martinus Prætorius.
Henricus Ranzovius.
Nicolaus Reusnerus.
Nicolaus Rhedigerus.
Conradus Rittershusius.
Nicolaus Rudingerus.
Georgius Sabinus.
Christophorus Schellenbergius.

Hulri-

Hulricus Schoberus.
Joannes Schofferus.
Tobias Sculteius
Adam Siberus.
Joannes Simonius.
Henricus Smetius.
Joannes Stigelius.
Christophorus Stummelius.
Fredericus Taubmannus.
Georgius Tilenus.
Caspar Ursinus.
Fredericus Widebramus.
Gulielmus Xylander.

ANGLI.

Gulielmus Alabaster.
Thomas Campianus.
Gulielmus Druræus.
Josephus Iscanus.
Thomas Morus.
Robertus Turnerus.
Elisab. Joanna Westonia.

SCOTI.

Georgius Buchananus.
Joannes Barclaius.
Arthurus Jonstonius
Joannes Leochæus.
Thomas Readus.

HUNGARI.

Joannes Filiczki.
Janus Pannonias *Episcopus Quinqueecclesiensis.*
Joannes Sambucus.
Joannes Sommerus.
Georgius Thurius.

Franciscus de Mendoca LUSITANUS.
Michaël Tarchanita Marullus CONSTANTINOPOLITANUS
Matthæus Casimirus Sarbievus POLONUS.
Nicolaus Taurellus MONTEBELGRADENSIS.
Joan. Huldrichus Grobius TIGURINUS.

Hieronym. Angerianus.
Ludovicus Bochellus.
Elisius Calentius.
Joannes Darchius.
Jacobus Eyndius
Michaël Pendius.
Ludovicus Helmboldus.
Joannes Jacomotus.
Dionysius Lebeus.
Jacobus Mangotius.
Christophorus Mantius.
Antonius Tilesus.

FINIS.